

KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YAŞAR AKÇA

**ZİYA BEY KÜTÜPHANESİ KAYNAKLI CÖNKLER
ÜZERİNE BİR İNCELEME
(6732, 6733, 6734, 6735 Numaralı Cönkler)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. Aktan Müge YILMAZ

Kırıkkale, 2010

ÖZET

Cönkler, Türk kültür tarihinin en önemli ürünlerindedir. Yıllar önce yaşayan şairlerin edebi ürünlerinin yanı sıra, içinde pek çok farklı bilgiyi ihtiva eden cönkler; bu yönleri ile halk edebiyatı araştırmacılarının en önemli kaynaklarının başında gelir.

Cönkleri konu alan yüksek lisans çalışmasında, bu önemli ürünlerin üzerinde inceleme yapılmıştır. Çalışmanın amacı, cönklerde bilinen, bilinmeyen şiir ve şairleri gün yüzüne çıkarmaktır.

Bu amaçla Sivas Ziya Bey Kütüphanesi'nde bulunan 6732, 6733, 6734 ve 6735 numaralı cönkler incelenmiştir. Bu cönklerde 49 şair ve bu şairlere ait toplam 150 şiir bulunmaktadır. Ayrıca şairi belli olmayan 23 şiirin yanı sıra, beyitler ve maniler de cönklerde bulunmaktadır. Yine cönklerde çeşitli dualar, ilaç tarifleri ve muskaların yanı sıra cönk yazarlarına ait bazı özel notlar da yer almaktadır. Çalışmada bunlara da yer verilmiş ve her biri ayrı bir başlıkta sınıflandırılmıştır.

Sınıflandırma yapılırken, şairler isimlerine göre, alfabetik olarak tasnif edilmiştir. Aynı şairin birden fazla şiiri varsa, bu şiirler de ayaklarına göre alfabetik olarak sınıflandırılmıştır. Yine müfret beyit ve maniler de ayrı bir başlıkta değerlendirilmiştir.

Cönklerde yer alan şiirlerin bir kısmı, aruz vezni ile bir kısmı ise hece vezni ile yazılmıştır. Aruz vezni ile yazılan şiirlerin kalıpları, şiirin üstünde parantez içerisinde gösterilmiştir. Her şaire ve şiire bir numara verilmiştir. Şiirlerin sol alt tarafında bulunan numaralar, şiirin yer aldığı cönkün numarasını ve sayfa sayısını göstermektedir.

Şiirlerde yer alan yöresel deyişlerin anlamları ile bazı dinî-tasavvufi kavramların açıklamalarında şiirin altında gösterilmiştir.

Yapılan çalışmanın, halk şairleri üzerinde yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

ABSTRACT

The Cönks are the most important documents among the history of Turkish culture. The Cönks containing a lot of different information as well as the literary products of poets living years ago are the most significant sources of folk literature researchers with aspects.

We researched on these important products in our study, aimed to expose poets and poems that are known and unknown in these conks.

For this purpose, we studied 6732, 6733, 6734 and 6735 numbered conks in the library of Sivas Ziya Bey. These conks have included 49 poets and 150 poems belonging to these poets. Also the conks have included couplets and manias as well as 23 poems which have got uncertain pseudonym. However, there have been some special notes belong to the writers of the conks as well as various prayers, medicine recipes and amulets in the conks. We referred and classified them in our study as well.

While we were classifying, we categorized the poets according to their names and the poems according to their feet.

Some of the poems in cönks have been written in "aruz" meter and some of them in syllabic meter. We showed forms of the poems written in aruz meter on the poem. We gave a number for every poem and poet. The numbers which are at the left bottom of the poems show conks numbers and their pages.

We try to show the meaning of local styles of speech and explanations of some religious mystical concepts that have been in the poems.

We believe that this study will provide contribution to the work that will be performed on the folk poets.

KİŞİSEL KABUL / AÇIKLAMA

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “Ziya Bey Kütüphanesi Kaynaklı Cönkler” adlı çalışmamı, ilmi ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazdığımı ve faydalandığım eserlerin bibliyografyada gösterdiklerimden ibaret olduğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu şeref ve haysiyetimle doğrularım.”

05.01.2010
Yaşar AKÇA
İmza

ÖNSÖZ

Âşık edebiyatı başta olmak üzere dinî-tasavvufî ve anonim edebiyatın başlıca kaynaklarından olan cönkler bu işlevleri ile Türk kültür tarihine de ışık tutarlar.

Genellikle modern derleme anlayışından uzak oluşturulsalar da ilk derleme çalışmaları olmaları bakımından cönkler, büyük önem arz etmektedir. Türk Halk edebiyatının pek çok malzemesi, günümüze cönkler sayesinde gelmiştir. Cönke ya da mecmualara kaydedilmeyen pek çok ürün, maalesef, zaman içerisinde unutulup gitmiştir. Bu durum, bu değerli kaynaklar üzerine yapılacak çalışmaların önemini göstermesi ve cönklerin değerini ortaya çıkarması açısından dikkat çekicidir.

Bu amaçla yüksek lisans çalışmasında Sivas Ziya Bey Kütüphanesi'nde bulunan cönklerden dördü Latin alfabesine aktarılmıştır.

Ziya Bey Kütüphanesi'nde bulunan ve 6732, 6733, 6734 ve 6735 numara ile kayıtlı cönkler, çalışmaya konu olmuştur. Cönklerle ilgili çalışmaya öncelikle cönklerin resim formatında örnekleri alınarak başlandı. Elde edilen resim formatındaki cönklerin, Latin alfabesine aktarımı yapıldı. Daha sonra cönklerde yer alan şairler, alfabetik olarak sıralandı. Bir şairin cönklerde birden fazla şiiri varsa bu şiirler de ayaklarına göre alfabetik olarak sınıflandırıldı. Her şiirin altında, cönk numarası ve sayfa sayısı gösterildi. Şairin mahlası, asıl metinden farklı bir yazı karakteri ile yazıldı.

Şiirlerde bulunan yerel söyleyişlerin, Arapça hadis veya ayetlerin ve bazı Arapça kelimelerin anlamı, şiirin bulunduğu sayfada dipnotla gösterildi. Metinlerde okunamayan bölümler, seri noktalarla gösterildi ve okunamamasının nedeni de yine şiirin bulunduğu sayfada dipnotla yazıldı.

GİRİŞ bölümünde cönkler üzerine genel bir değerlendirme yapıldıktan sonra, çalışmaya konu olan cönkler hakkında bilgi verilmiştir. Cönklerin ebadı, yazı stilleri, fiziki durumları, şair ve şiir sayıları, cönklerde yer alan diğer bilgiler, varsa yazarı, nerde yazıldığı ve yazıldığı tarih hakkında bilgiler verilmiştir. Yine giriş bölümünde cönklerde, bulunan şairlerden hayatları hakkında bilgi bulunabilenler tanıtılmış; cönkte

yer alan şiirleri, bu şiirlerin şekil ve içerik özellikleri hakkında bilgiler de verilmeye çalışılmıştır.

Çalışmaya, cönklerin elde edildiği kütüphaneden hareketle “ Ziya Bey Kütüphanesi Kaynaklı Cönkler” adı verilmiştir.

Çalışma sırasında bize katkılarını esirgemeyen değerli hocam Kırıkkale Üniversitesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Aktan Müge Yılmaz’a, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Öğretim Üyesi, Yrd. Doç. Dr. Sayın Doğan Kaya’ya, eşim Derya Akça’ya teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Tokat, Ocak 2010

Yaşar AKÇA

KISALTMALAR

AKÜ:	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Ank:	Ankara
Bak:	Bakanlığı
BTK:	Büyük Türk Klasikleri
c:	Cilt
Hız:	Hazreti
s:	Sayfa
İst:	İstanbul
RTET:	Resimli Türk Edebiyatı Tarihi

İÇİNDEKİLER

KİŞİSEL KABUL / AÇIKLAMA	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT.....	III
ÖNSÖZ	IV
KISALTMALAR	VI
İÇİNDEKİLER	VII
GİRİŞ	
1. 6732,6733,6734 ve 6735 NUMARALI CÖNKLERİN ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ.....	4
1.1 6732 Numaralı Cönk	4
1.2 6733 Numaralı Cönk.....	5
1.3 6734 Numaralı Cönk	6
1.4 6735 Numaralı Cönk.....	6
2. CÖNKLERDE ADI GEÇEN ŞAİRLERİN HAYATLARI.....	8
2.1 Abdal Musa.....	8
2.2 Ahmet	8
2.3 Askeri	8
2.4 Aşık.....	9
2.5 Aşık Ömer	9
2.6 Aşık Sırrı	10
2.7 Aşık Salih	10
2.8 Edna	10
2.9 Eşrefoğlu Rumi.....	10
2.10 Fuzulî	11
2.11 Hüseyin	11
2.12 İbrahim Hakkı	11
2.13 Karacaoğlan	12
2.14 Kuddusî	12
2.15 Kul Himmet	12
2.16 Kul Fazıl	13
2.17 Kul Pir Ali	13

2.18 Nesimi	13
2.19 Niyaz-i Mısırî	13
2.20 Pir Sultan Abdal	13
2.21 Seyyid Nizamoğlu.....	14
2.22 Şems-i Tebrizî.....	14
2.23 Şeyoğlu	15
2.24 Süleyman	15
2.25 Şah Hatayi	15
2.26 Şem'î	16
2.27 Teslim Abdal	16
2.28 Üftade	16
2.29 Yunus Emre	17

I. BÖLÜM

METİNLER

1. ŞAİRİ BELLİ OLAN ŞİİRLER.....	18
1.1 Abdal Musa	
11 Kim ne bilir bizi nice şoydanız.....	18
1.2 Ahmet	
1.2.1 Seher vaktinde 'uşşakam.....	20
1.3 Askeri	
1.3.1 Âdeme bāş eğmeyen Raḥmandan oldu bi-ḥaber.....	21
1.3.2 Derman arardım derdime derdim baña dermān imiş	22
1.3.3 Seniñ bezm-i vişāliñsiz gönül eğlenmez ey Mevlā.....	23
1.3.4 Ey cihāna dil viren aldanma dünya fanidir	25
1.3.5 Her kimin ki yana yana derdle devrānı yok	27
1.3.6 Hidayet güneşi toḡdı cemāl-i “Ved‘ -duhā”sından.....	29
1.3.7 Mekānım yok mekān içre mekānsız lā-mekān oldum.....	31
1.3.8 Sen şafa bahrinde ğavvas olmadıñ zahid yürü	32

1.3.9 Sır o albim iinde benim bir hemde mim vardır	34
1.3.10 Şimdi  irfn vatıdır tavya acet almadı.....	36
1.4 AŞık	
1.4.1 Sen mi gzel ben mi gzel	37
1.5 AŞık mer	
1.5.1 Ah itsem devrn elinden gzlerim yaşı incidir	39
1.5.2 Bir gzeller Şahı grdm kendi gl aranı gl.....	40
1.5.3 Bunca syanla ben sbana mı yalvarayım	41
1.5.4 Canı dilden m'il oldum bir aşı araya ben	43
1.5.5 ıkan dilber kiminsin sen.....	44
1.5.6 ok Őkr elamdllah yri seyrettim bugn	45
1.5.7 Dilber seyyh olunca gel Hcazda bul beni.....	46
1.5.8 Ey gnl ubi ilahi ser-ta olmak da g	47
1.5.9 Gster cemlini grmege geldim	48
1.5.10 Ey  Elif ametli dilber ey melek simlı yr	49
1.5.11 Mh cemlin grmeyeli ah-u zr eksik deil	50
1.5.12. Şimdi Őabıda gelen insana yokdır  itibr.....	51
1.5.13 T ezelden sen benimle ahd-ı peymn eyledi	52
1.5.14 Ulular sz tutulmaz bir fena dnyadayuz.....	53
1.5.15 Y İlahi sen bilrsn bu aribi alini.....	54
1.5.16Ya ilahi sen beni insna muta eyleme	55
1.5.17 Zem ider  alem beni Yarab alka neyledim.....	56
1.6 AŞık Sırı	
1.6.1abul olur du vat-i Őeerde.....	57
1.6.2 Noldu a gnl noldun.....	59
1.7.AŞık Salih	
1.7.1 Allaha ul olan imez duanı.....	61
1.8 avuŐ (Kul avuŐ-Kul Hseyin)	62
1.8.1Ah vah diyen ul pir dŐkn deil	62

1.9 Derviş Ali	
1.9.1 Deccālîñ merkebi añırsa gerek	63
1.10 Derviş Musa	
1.10.1 Şahibi dolanur bal diyü	64
1.11 Edna	
1.11.1 Lütfunda hoş kahrında hoş	66
1.12 Eşrefoğlı Rumi	
1.12.1 Cānımı üryān idüp şaldım bu aşk deryāsına	67
1.12.2 Ey aceb bilmem nedir Yarab bu derdiñ çaresi	69
1.12.3 Tecellî şevk-i didārîñ beni mest eyledi hayrān	70
1.12.4 Yağa geldi Allah yağa gider amin amin.....	71
1.13 Feyzi	
1.13.1 Kevni mekân elindedir	72
1.14 Fuzuli	
1.14. Ben benî bilmem neyim dünyā nedir uqbā nedir	73
1.15 Günahkar	
1.15.1 Evvel soyunup da posta giren kim idi	74
1.16 Halife	
1.16.1 Merhaba ey şehr-i rahmet Merhaba şehr-i Nur	75
1.17. Hüseyin	
1.17.1 Bir divānda imāmı söyleseñ ne	76
1.17.2 Burda sana yer kalmadı şimdicek	77
1.17.3 Dilim Hay meded Hay meded.....	78
1.17.4 Şalınşa karşımda dursa ikisi	80
1.17.5 Şah Murtaza Ali geldi	82
1.17.6 Yürür kerameti Ābdal Musanıñ	83
1.18. İbrahim Ethem	
1.18.1 Yetim oğul karib oğul	84
1.19. İbrahim Hakkı	

1.19.1 Cānını cānana teslim eyleyen cān istemez	85
1.20. İsmail Hakkı	
1.20.1 Kaderi fākiri bil fenā ol yār sultān olmasa hiç	86
1.20.2 El-şükürallah elāzım	87
1.21. Kāracaoğlan	
1.21.1 Benim cevri döndürür hārmānım mı var	88
1.22. Kuddusī	89
1.22.1Hu diyelüm Hu	89
1.22.2 İşte şefā bundadır	92
1.22.3 Kuddūsiyem Kuddūsiyem	94
1.22.4 Māşūkumuñ māhbūbiyem	95
1.22.5 Olduğça bu tarz olsun	97
1.22.6 Rūfekācasına	99
1.22.7 Velī olmaz kişi taşlanmayınca	103
1.22.8 Ya Hāzreti Mevlānā	104
1.22.9 Yok bir ‘amelim vuşlat-ı Yezdāna münāsib	106
1.23. Kul Ethem (Güneşlioğlu)	
1.23.1 Bir gün bunda ulu divan kurulur	107
1.23.2 Benim Hāğ Muhammed Ali sesi var	108
1.24 Kūl Himmət	
1.25.1 ‘Ali’ m Hāyber Kāl’asına gidince	109
1.25.2 Bakıñ Fāṭıma anamız üç ay dardadır	111
1.25.3 Edebsizlik etmen mihman yanında	113
1.25.4 Girmek ister rehbersiz varılmaz	114
1.25.5 Ruḥum kandilde nūra çevrilir	115
1.25.6 Şerbetim Muhammed ‘Aliden oldu	117
.25 Kūl Fazıl	
1.25.1 Sor hem ki sırrımı bilmez bula beni	119

1.26. Kul Pir Ali	
1.26.1 Dağlara dumān ne güzel uymuş	121
1.27. Kütahyalı Vecihi	
1.27.1 Hİsse-i kalb ise lütfunla zayi olmaz	122
1.28. Müfti	
1.28.1 Vermediñse hayf geçen ömrüne.....	123
1.29. Nadi	
1.29.1 Yer- Gök Destanı	125
1.30. Nedim	
1.30.1 Ezelden mest olan meydāna gelsün.....	131
1.31. Nesimī	
1.31.1 Ateş-i ‘ aşka	132
1.32. Niyazi	
1.32.1 Alā ey mürşid-i ‘ alem haber vir ‘ ilmi mevlādan	133
1.32.2 Dertliyim dermāna geldim derdi olan ağlar	134
1.32.3 Ey bi mişal- zahid hüsnüñ mişal içinde.....	135
1.32.4 Qalbiñi bāğ-ı cinan it ravza-yı tevhid ile.....	137
1.32.5 Sen dağı cān olmadıñ cānānı bilmezsın yürü.....	138
1.32.6 Sevdim seni hep vārım yağmadır alan alsın.....	139
1.32.7 Sırr-ı dinin esasıdır şeri‘ at.....	140
1.32.8 Sır-ı haqqı nicesi fāş eyleyem ben ey sıfāt.....	143
1.32.9 Rumüzü enbiyāya vakf-ı esrārı olandan şor	144
1.32.10 Zāhidā sūret gözetmez içre değil cāna baq	145
1.32.11 Zāt-ı Haqdan māhremi ‘ irfan olan añlar bizi	146
1.33. Pir Sultan Abdal	
1.33.1 Ağladığım bir hal bilmez elinden.....	148
1.33.2 ‘ Aliniñ gülbañkiñ çekeñ artır	149
1.33.3 Bağdād diyarına vardın mı durnam.....	150
1.33.4 Bizi dār-ı dībende eylemesünler.....	151

1.33.5 Cümleliñ muradın verir ʔa elden	152
1.33.6 Ğafilin bir yere vardım bu gece	153
1.33.7 Ğayrıyı göreçeğimiz ğüman gaziler	154
1.33.8 Geldi ʔoyun Muḥammed ağladı.....	155
1.33.9 Göge zenbilin ağın durnalar	157
1.33.10 Hāḫ için ʔardaşlar ye dedi bunı.....	159
1.33.11 Helbet seni ağladan seni güldürür	160
1.34. Seyyid Abdal	
1.34.1 Gerçeği arzulayıp ʔoran bulunmaz.....	161
1.35. Seyyid Dede	
1.35.1 Allah bir Muḥammed ‘ Āli aşķına	162
1.36. Seyyid Nizam	
1.36.1 Bu bir yalan dünya imiş	164
1.36.2 Gözünden ehl-i inkārıñ nihān ender-i nihānsın sen.....	166
1.36.3 Ḥayrānın olam seniñ mevlām.....	167
1.37. Sufutī	
1.37.1 Āḫırı ḫasret ʔodun cism-i cānımdan beni	169
1.38. Süleyman	
1.38.1 Bu da bir mübarek ʔazadır göñül	171
1.39. Şah Hatayi	
1.39.1 Āla gözlü ‘ Āli ilen	172
1.39.2 Bizim dinden özge din bulunur mı.....	173
1.39.3 Çünkü pek kān etdim murata geldim	174
1.39.4 Evvel iḫrārından dönen gelmesin.....	175
1.39.5 Hercā‘ il olduğun bunda belli oldu	176
1.39.6 İşim gücüm ah u zār değıl midir	177
1.39.7 ʔurtarandı bzi İmam Ḥüseyn.....	178
1.39.8 Muḥammed ‘ Āliden beri.....	179
1.39.9 Musa Eyyübün ʔoyunun güderdi	180

1.39.10	Ṭonuna daldı nebi diñledi babam.....	182
1.40.	Şem‘i	
1.40.1	Esme hey bād-ı şabah zülfü dilārā şarşılır.....	185
1.40.2	Lā feta illa ‘Āli lā Seyfe illā Zülfikār.....	186
1.40.3	Ḥācı Bekdāşı VelĪnin bindiği cansız divār	188
1.40.4	Nedir bu kenz-i maḥfiñin numāyan olduğın cānā.....	189
1.40.5	Rūy-ı dildārı görüp ḥayrān olursam kime ne	190
1.40.6	Yıkulsun ḥane-i ḳalbim dilersem uşta mi‘ mārı.....	192
1.41.	Şems-i Tebrizī	
1.41.1	Alup aḳlımı fikrullah.....	193
1.41.2	Bu ‘aşḳla olalı yoldaş ḳoymuşam nāmusu arı	194
1.41.3	Göster cemālīñ şem‘ine yansun oda pervāneler.....	195
1.41.4	Vāşıl olmaz kimse Ḥaḳka cümleden dūr olmadan	196
1.42.	Şeyhoğlu	
1.42.1	Ah Ḥüseyinim vah Ḥüseyinim.....	197
1.42.2	Uyan vakit seher oldı	198
1.43.	Teberī	
1.43.1	Ḥaḳka vĪren vārını vaḳf-ı esrār olur	201
1.44.	Teslim Abdal	
1.44.1	Sora gelmiş sora gider.....	202
1.45.	Üftade	
1.45.1	Derdimin dermānı sensiñ ḡayrıdan yoḳdır devā	203
1.46.	Vāfir Niyāz	
1.46.1	Hu diyen canlara dedim aşḳ olsun	204
1.47.	Veli Dede	
1.47.1	Dikildim bir nazlı safın ebkār	205
1.47.2	Anlarda ağlaşur imāmlar deyü	206
1.48.	Yahya	
1.48.1	Ḥaḳ ismin oḳur dilimiz İllāllah Hu	207

1.49. Yunus	
1.49.1 A benim sevgili mevlam seniñ aşkıñ kimde vār	208
1.49.2 Var bir mürşide sor.....	209
2. ŞAİRİ BELLİ OLMAYAN ŞİİRLER	210
2.1 Ah Hüseynim vah Hüseynim	210
2.2 Bağdım ağzına diline.....	212
2.3 Çaçalın seriki düşdüğü zamān	213
2.4 Derdimin dermanı yok	215
2.5 Devādır Ya Resulallah	216
2.6 Emān vir hey kadir mevlām aman vir	218
2.7 Hem içile māvada.....	219
2.8 Gidem ağlayı āglayı	220
2.9 Gözüm kanlar döküp ağla Hüseeyine	221
2.10 İmān eyledim rüz-i ezel Qurāna ben	222
2.11 İnsü cinne ba'ış olundun şadıkunuz Ya Resulallah.....	224
2.12 Men ahirete gider oldum	225
2.13 Muḥammed'ül Muṣtafhādur	229
2.14 Hızıra ab-ı hayat ne güzel uymuş.....	230
2.15 Nedir efganın ey bülbül	232
2.16 Özüne minnet düşdiği zaman	233
2.17 Resulu kibriyadır bu.....	235
2.18 Şefa'at Muṣtafa senden	237
2.19 Ya ben nice yanmayayım	238
2.20 Yā ilāhi 'aşq elinden oldum bir kez emin	239
2.21 Yüregim senden ayrılalı	240
2.22 Yüz yere yatsa çevirir mi bilmem	241
2.23 Zülmüş kullarına	242
3.MÜFRETLER.....	243
4. MANİLER	248

5. NESİRLER.....	250
SONUÇ.....	253
KAYNAKÇA.....	255
DİZİN.....	257
ÖZGEÇMİŞ.....	262
EK: ASIL METİNLER (DVD FORMATINDA)	

GİRİŞ

Halk edebiyatının en önemli kaynaklarının başında gelen cönkler; içinde barındırdıkları şiirler ve folklorik bilgilerle; halk edebiyatı araştırmacıları için çok değerli eserlerdir. Çoğunlukla belli bir plan içerisinde ve profesyonel bir biçimde yazılmasalar da bu durum onların önemine gölge düşürmez.

Cönk, ansiklopedilerde genellikle “uzunlamasına açılan ensiz, uzun yazma mecmualara verilen ad” olarak tanımlanmış ve mecmuanın belli konularda seçilmiş örnek metinlerinden oluşan yazma ve basma kitaplar için kullanıldığı söylenerek cönkle mecmua arasında bir ayırım yapılmamıştır. Bazı kaynaklarda sığırdili olarak adlandırılması ise şekillerinden dolayı cönklerle yapılan yakıştırımdan kaynaklanır.

Başta halk şairlerinin şiirleri olmak üzere, çeşitli folklorik bilgilerin kaydedildiği ve uzunlamasına açılan, sırtı dar ensiz, deri kaplı defterler olan cönkler, Türk kültürünün önemli ürünlerindedir. (Kaya,2007:188) Halk edebiyatı ürünlerinin bulunabileceği başlıca kaynak cönklerdir. (Cunbur, 1974)

Türkçe sözlükte cönk: ”Saz şairlerinin ve başkalarının şiirlerinin derlendiği uzunlamasına açılan deri kaplı defter olarak tanımlanır.” (MEB,1995: 467) Yine İslam Ansiklopedisi’nde cönk: ”Genellikle âşık edebiyatı, halk edebiyatı ve folklor ürünlerinin toplandığı anonim mahiyette bir mecmua türü” olarak tanımlanır. Cönk Türkçe-Farsça lügatte “Gemi ve içinde türlü şiirler ve meseleler bulunması itibariyle eş’ar defterlerine denir ve “beyaz büzrg de derler” şeklinde tanımlanmıştır. Ayrıca kelimenin Cava ve Malaya dillerindeki gemi anlamına gelen “Jong”(Cong) kelimesinden geldiğini öne süren görüşler de vardır. (İslam Ansiklopedisi: 75)

Şükrü Elçin, cönk için “kütüphanelerimizde ve şahısların ellerindeki baba yadigârı defterler“ dedikten sonra bunların alttan yukarıya, uzunlamasına açılanlarına “cönk”; sağdan sola, soldan sağa, bugünkü eserlerde olduğu gibi tertip edilenlerine “mecmua” adı verildiğini belirtir.(Elçin,1986: 5)

Cönk kelimesi, Şeyh Süleyman Efendi'nin Lügat-i Çağatay adlı eserinde ve Türk-i Osmanî'de "tespit etmek, derlemek, ciltlemek" şeklinde tanımlanır. (Doğan,2007: 189) Aka Seyyid Muhammed Ali'ye göre kelimenin aslı Türkçedir ve tanımı da şöyledir: "Türlü konuların özellikle çeşitli şairlerden seçilmiş şiirlerin yazılı olduğu kitap ya da defterler."

Veli İzbudak'ın Türk Lügati'nde ise kelime "tertîp etmek, derlemek, ciltlemek" anlamına gelen "çönemek çönlemek" fiillerinden gelen bir isim olarak tanımlanır.

Cönk kelimesi dilimizde XV. yüzyıldan sonra kullanılmaya başlanmıştır. Cönkleri yalnızca halk şairlerinin şiirlerinin kaydedildiği defterler olarak görmek yanlıştır. Cönklerde saz şairlerinin şiirlerinin yanı sıra; divan şairlerine ait şiirler de bulunmaktadır. Ayrıca din ve fıkıh bilgileri, dualar, muskalar, ilaç tarifleri ve yazarlara ait bir takım özel notlar da cönklerde yer alan bilgiler arasındadır.

Şükrü Elçin:"Cönkler, halk kültürünün; mecmualar, klasik kültürümüzün mahsulleridir. Cönklerde saz ve tekke şiirimizle folklorumuzu; mecmualarda ise Arap-Fars dili ve edebiyatlarının tesirinde medrese-mektep mensuplarının manzum, mensur, edebi, dini, tarihi, tasavvufi eserlerinden seçmeleri buluruz." diyerek cönklerin özelliklerini açıklar. (Elçin,1986: 5)

Cönklerin genel özelliklerini Doğan Kaya aşağıdaki gibi sıralar:

- 1.Genellikle "Besmele" ile başlar.
 - 2.Belli bir ebadı yoktur.
 - 3.Birden fazla kişi tarafından yazılmış olabilirler.
 - 4.Yaprak sayıları 10 - 300 arasında değişebilir.
 - 5.Çoğunda sayfa numarası yoktur.
 - 6.Aralarında koparılmış sayfalar ya da cönkleri okuyanların yazdıkları notlar bulunabilir.
 - 7.Yüzyıllara göre cönklerde değişiklikler gözlenir.
 - 8.Halk şairlerinin şiirlerinin yanı sıra divan şairlerinin şiirleri de bulunabilir.
- Ayrıca birtakım özel bilgiler, alacak verecek hesapları, ölüm ya da doğum tarihleri,

muskalar, ilaç tarifleri, halk hikâyeleri, hutbeler, naat-ı şerifler, dualar vb.leri bulunabilir.

9.Şiirler, yazan kişinin bilgi eksikliğinden, unutkanlığından yahut özel tavrından dolayı kimi zaman ölçsüz olabilir.

10.Şiirler çoğunlukla “temmet” ifadesi ile biter. Yine şiirlerin başında şarkı koşma, türkü gibi ifadeler bulunur. Ayrıca şairlerin isimleri de şiirlerin üzerinde bulunabilir.

Bu maddelerde sıralanan özellikler, çalışmaya konu olan cönklerde de gözlenmiştir. Bunların dışında cönklerde yer alan şiirler, bazen yazan kişinin bilgisizliğinden bazen de sehven başka şairlere ait olarak gösterilebilmektedir. Bu duruma cönklerin içeriği ve şairlerin hayatları hakkında bilgi verilirken ayrıca değinilecektir. Bazı şiirlerde mahlas olmamasına rağmen şiirin üzerinde şairin adı yazılmıştır. Bu şiirler üstünde yazılı şaire ait kabul edilmiştir..

Şiirlerin tekrar edilen mısraları ya da ayakları “Eyzan” ifadesi ile yazılmıştır. Metinlerin aktarımında orijinal metne uyulmuş ve tekrar edilen mısraların yeri “Eyzan” kelimesi ile gösterilmiştir.

Çalışmanın sonunda kavram ve isim indeksi yapılmıştır. Kavram ve isimlerin karşılardaki numaralar tezde geçtikleri sayfa numaralarını göstermektedir.

Şiirlerin üstünde, genellikle şairin adı ya da mahlası yer almaktadır. Şiirlerin bir kısmında ise “Koşma, Türkü, Destûr-u Gazeliyât-ı Ayrılık, Gazel, Naat-ı Resul “ gibi ifadeler bulunmaktadır. Ancak şiir tasnifinde bu ibareler dikkate alınmamıştır.

1. 6732, 6733, 6734 ve 6735 NUMARALI CÖNKLERİN ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

Çalışmaya konu olan Sivas Ziya Bey Kütüphanesi kaynaklı cönkler, kütüphaneye İbrahim Arslanoğlu tarafından kazandırılmıştır. Çalışmada Ziya Bey Kütüphanesi'nde bulunan, 6732, 6733, 6734 ve 6735 numara ile kayıtlı cönkler incelenmiştir. Bu cönklerle ilgili elde edilen bilgiler şunlardır:

1.1 6732 Numaralı Cönk: Cönkün yazarı belli değildir. Rika yazıyla yazılan cönk, 19x9 ebatlarındadır. Ancak cönkte farklı yazı karakterleri de bulunmaktadır. 37 yapraktan ibaret olan cönk, karton kapağa sahiptir. Cönkün hangi tarihte yazıldığına dair cönkte herhangi bir ibare bulunmamaktadır. Cönkte toplam on yedi şair bulunmaktadır. Bu şairler:

“Askeri, Niyazi, Üftade, Yunus, Şem’i, Kuddusi, Şemsi Tebrizi, İsmail Hakkı, Derviş Musa, Eşrefzade, Aşık Ömer, Kütahyalı Vecihi, Seyyid Nizam, Sırrı, Fuzuli, Sufuti ve Eşrefoğlu Rumi’dir.

Cönkte toplam 61 şiir vardır. Bu şiirlerden 31 tanesi beyitlerle, 22 tanesi dörtlükler halinde, 3 tanesi de diğer nazım birimleri ile yazılmıştır. Geri kalan şiirler müfret beyitlerden oluşmaktadır. Ayrıca şiirlerin 5’i Askeri’ye, 8’i Niyazi’ye, 5’i Kuddusi’ye, 10 tanesi de Aşık Ömer’e aittir. Diğer şairlerin şiir sayıları 1- 3 arasında değişir.

Fuzuli’ye kayıtlı 14.1 numaralı şiir Şem’î divanında da kayıtlıdır. (Halıcı,1982: 15) ”Nedir” redifli ve 6732/19b de kayıtlı olan şiirin üstünde “Fuzulî” ibaresi yer almaktadır. Şiirler tasnif edilirken cönkteki bilgi esas alınmış ve şiir Fuzulî’ye ait olarak değerlendirilmiştir. Cönk yazarı, şiirin son beytinde geçen “Fuzulî” ibaresinden hareketle şiirin “Fuzuli”ye ait olduğunu düşünmüş olmalıdır.

“ Aşık bazârına kimse “**fuzulî**” basmasın ayak

Şem’i yanmak rif atın oddan saña pervâ nedir”

Benzer bir durum, aynı cönkte Şems-î Tebrizi'ye ait görünen 41.4 numaralı ve 22b de kayıtlı "Olmadan" redifli şiirde de bulunmaktadır. Şem'î divanında da yer alan şiir, cönkte Şems-î Tebrizi mahlası ile kayıtlıdır.(age, 64, 65) Ancak cönkte yer alan şiirle, Şem'î divanında yer alan şiirde bir takım farklılıklar bulunmaktadır. Beyitlerin sıralanışının yanında bazı kelimelerde söyleyiş farklılıkları da bulunur. Şem'î divanında:

Mutu kabl'e temettü sırrına mazhar olan"

mısrası cönkte:

"Mütu -kable en temettu sırrına mazhar düşen"

şeklinde yazılıdır.

Cönkte şiirlerin yanı sıra Arapça dualar, hatm-i şerifler, naat-ı şerifler, hutbeler de yer almaktadır. Bu bölümler çalışmaya konu edilmemiştir.

1.2 6733 numaralı Cönk: 19x9 ebatlarında olan cönk ciltsizdir. "Rika" yazı stili ağırlıklı olarak kullanılmakla birlikte değişik yazı stilleri de cönkte kullanılmıştır. 6733/23a numaralı sayfada cönk yazarının Hicrî bin iki yüz elli dokuz tarihini not düştüğü görülmektedir:

"Biñ ikiyüz elli toköz senesinde mäh-ı cihân olan yigirmi altıncı cu'ma günü 'işa vaḫti oğlum Ḥamza dünyaya geldi. Āllah Az'immüşşân ṭol ömürler mi'ra eyle âmin"

Bu yazıdan hareketle cönkün 19. yüzyılın ilk yarısında yazıldığı söylenebilir. Ayrıca bir hatim duasından sonra Hoca Memez ifadesi geçmekle beraber bu kişinin cönk yazarı olup olmadığına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

"İlahi kıl bize iḥsan Hoca Me'mezi kılma kıl ḫamu zeyler ile ḫabul et ḫatm-i Ḳuranı ḫabul et ḫatm-i Ḳuranı."

Cönkte toplam 17 şair bulunmaktadır. Bu şairler:

"Nadi, Halife, Şemsi, Yahya, Kuddusi, Niyazi, Askeri, Eşrefzade, Teberi, Yunus, Seyyid Nizam, Âşık Ömer, Nesimi, Ahmet, Karacaoğlan, Edna ve İbrahim Hakkı"dır.

Cönkte Nadi'ye ait "Yer-Gök" destanı adlı bir şiir yer almaktadır. Benzerlerine "Arş u Arz" gibi farklı adlarda değişik cönklerde rastlanılan destan; başka bir yazılı kaynakta bulunmamaktadır. Yine şairi hakkında da daha önce herhangi bir kaynakta bilgi yoktur.

Cönkte toplam 34 şiir vardır. Bu şiirlerden 14 tanesi beyitlerle yazılmıştır. Şiirlerden 20'sinde ise nazım birimi olarak dörtlük kullanılmıştır. Şiirlerden yedisi mahlassızdır. Cönkte en fazla şiiri bulunan şairlerden Askeri'nin 5, Niyazi ve Kuddusi'nin ise 3 şiiri vardır. Şiirlerin dışında bir bilmece, dini günlerle ilgili bir yazı ve birtakım ilaç tariflerinin bulunduğu dört nesir parçası da cönkte yazılıdır. Bunların dışında Arapça duaların yazıldığı bölümler de yer alır. Ancak bunlar çalışmaya dâhil edilmemiştir.

1.3 6734 Numaralı Cönk: Genellikle Alevi-Bektaşî şairlerin yer aldığı cönk 21 yapraktan oluşmaktadır. 26x12 ebatlarında olan cönk deri ciltlidir. Nesih yazı stili ile yazılmıştır. Cönkte toplam 20 şair bulunmaktadır. Bu şairler:

"Seyyid Abdal, Pir Sultan Abdal, Şah Hatayi, Kul Himmet, Hüseyin, Müfti, Vafir Niyaz, Süleyman, Veli Dede, Günahkâr, Feyzi, Kul Pir Ali, Abdal Musa, Teslim Abdal, Derviş Hüseyin, Derviş Ali, Kul Fazıl, Güneşlioğlu, Kul Çavuş ve Şeyhoğlu"dur.

Cönkte toplam 55 şiir bulunmaktadır. Şiirlerin ikisi beyit diğerleri dörtlükle yazılmıştır. Cönkte mahlassız 4 şiir bulunmaktadır. Cönkte özellikle Pir Sultan Abdal, Şah Hatayi, Kul Hüseyin, Kul Himmet gibi isimlerin şiirlerinin fazlalığı dikkat çeker. Pir Sultan Abdal'ın 11, Şah Hatayi'nin 10, Kul Hüseyin ve Kul Himmet'in ise 6 şiiri vardır.

Şiirlerde çoğunlukla On İki İmam ve Ehli Beyt sevgisi ana temadır. Bu şiirlerden 9.1 de kayıtlı şiir bir muammadır ve Kul Çavuş ve Kul Hüseyin tarafından söylenmiştir. Cönkün özellikle son kısımları düzensizdir. Bu sayfalarda bazı şiirler tekrar yazılmış ya da başka şiirlere ait bölümler düzensiz olarak tekrar edilmiştir..

Cönkün ne zaman, kim tarafından ve nerede yazıldığına dair cönte herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Ancak cönte yer alan Alevî- Bektaşî şairlerden, cönkün Tokat-Sivas bölgesinde oluşturulduğu söylenebilir. Ayrıca cönteki şairlerin yaşadığı dönem göz önüne alındığında cönkün, 18. yüzyılın sonlarında ve 19. yüzyılın başlarında yazıldığı tahmin edilmektedir.

1.4 6735 Numaralı Cönk: Yirmi altı sayfadan oluşan cönk; karton ciltlidir. Nesih ve rika gibi farklı yazı stilleri ile yazılmıştır. Cönte 6 şair yer alır. Bu şairler:

İbrahim Ethem, Âşık Ömer, Âşık Salih, Seyyid Nizam, Şeyoğlu ve Âşık'tır.

Cönte toplam 20 şiir vardır. Bu şiirlerin tamamı dörtlüklerden oluşmaktadır. Âşık Ömer'in 3 şiirinin yanı sıra, bu cönte yer alan şiirlerin 12'si ise mahlassızdır. Ayrıca cönte müfret beyitler ve maniler de yazılıdır. Şiirlerin dışında Arapça dualar, hatm-i şerifler, naat-ı şerifler de yer alır. Hicri ayları gösteren bir tabloda cönte bulunmaktadır. Çalınan bir nesnenin bulunması ile ilgili bir muska da "Bab-ı Sârik"¹ başlığı ile anlatılır.

Cönkün sonunda Hicri 1213 tarihi ve Molla Ali ismi kayıtlıdır. Ancak bunun dışında yazarın kimliği ile ilgili bilgi diğer cönklerde de olduğu gibi yoktur. Cönk oldukça düzensiz tutulmuştur.

¹ Hırsızlık bahsi.

2. CÖNKLERDE ŞİİRİ BULUNAN ŞAİRLERİN HAYATLARI

Cönklerde yer alan şairlerden hayatları hakkında bilgi bulunulabilen isimlerin biyografik bilgileri aşağıda alfabetik sıralama ile verilmiştir.

2.1 Abdal Musa: Alevî ve Bektaşilerin saygı duyduğu şahsiyetlerin başında gelir. Hakkında Âşıkpaşazade Tarihi'nde, Gelibolulu Ali'nin Kühü'l-Ahbar'ında, Hoca Sadeddin Efendi'nin Tacü't-Tevarih'inde, Evliya Çelebi'nin Seyahatname'sinde bilgiler vardır. Hakkında bilinenler vesikalara dayalı bilgiler olmayıp şiirlerindeki ifadeler ve onun adına olan Velâyetname'ye dayanır. Horasan'dan geldiği, Bursa'nın fethine katıldığı, Elmalı'da yaşadığı, Hacı Bektaş-ı Velî'den sonra Hacım Sultan'a bağlandığı, Kaygusuz Abdal'ın piri olduğu, ittifak edilen bilgiler arasındadır. XIV. yüzyılda yaşadığı tahmin edilmektedir. (Özmen,1998: 203) Abdal Musa'nın 6734 numaralı cönkte bir şiiri yer almaktadır.

2.2 Ahmet: Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. 18. yüzyılda yaşadığı bilinmektedir. Hekim oğlu Ali Paşa'nın mahiyetinde bulunduğu sanılmaktadır.(BTK,1987: 326) Ahmet'in 6733 numaralı cönkte 8'li hece ölçüsüyle söylenmiş bir şiiri bulunmaktadır.

2.3 Askeri: 17. yüzyılda Kütahya'da doğmuştur. Asıl adı Muhammet'tir. Yaşamı hakkında fazla bilgi yoktur. Medrese eğitimini Kütahya'da aldığı bilinmektedir. Halveti tarikatına girdiği şiirlerinden anlaşılmaktadır. Afyonkarahisar'a yerleşmiş ve burada ölmüştür. Mezarı bu şehirdedir. Şiirlerinde tasavvufi konuları işlemiştir. Hem bir şair hem de âlim olan Askeri'nin bir divanı vardır. Eserin birçok yazma nüshası bulunmaktadır. Ayrıca pek çok cönkte şairin şiirleri bulunmaktadır. (Sarı, 2007: 1-21) Şairin 6732 ve 6733 numaralı cönklerde toplam 10 şiiri bulunmaktadır. Şiirlerinde tasavvufi konular işlenmiştir. 4.4 ve 4.5 numaralı şiirler kıt'a ile diğerleri beyitle yazılmıştır.

Bu şiirlerden:

“ Derman arardım derdime derdim baña derman imiş
Bürhan aradım aslıma aşlım baña bürhân imiş”

matlı gazelinde mahlas yoktur. Ancak şiirin başında” Askeri” ibaresi vardır. Şiir aslında Niyazi’ye aittir. Çünkü Niyazi ve Askeri’ye ait şiirler art arda sıralanmıştır. Ayrıca şiirin son iki mısrasının eksik olması, yazarın şiiri Askeri’ye ait göstermesine neden olması muhtemeldir.

. Şiirlerde aruz vezni kullanılmıştır. 4.7 numaralı şiirde, 6. beyitin ikinci mısrası eksiktir. Mehmet Sarı’nın adı geçen eserinde bu beyit şöyledir:

Kesüp Dahhak emmāre başın şemşir-i ‘aşkla

Yine devr-i zeman içre Feridun-ı zaman oldum” şeklindedir.

2.4 Âşık: Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. Sultan IV. Murat devrinde öldürülen musahip Musa Çelebi için yazdığı şiir onun yaşadığı dönemi orta koymaktadır. Çağdaşları onun şiirlerine nazireler söylemişlerdir. Şiirlerinde divan şiirinin etkisi görülmekle birlikte çağdaşlarına göre sade bir Türkçe kullanmıştır. (BTK, 1987: 79) Şairin 6735 numaralı cönkte 8’li hece ölçüsüyle söylenmiş bir şiiri vardır.

2.5 Âşık Ömer: 17. asırda yaşamıştır. Hayatı hakkında kesin bir bilgi yoktur. Hem kendi devrinde hem de sonrasında en çok tanınan halk şairlerinin başında gelir. Kaynaklarda nereli olduğuna dair farklı bilgiler bulunmaktadır. Aydın olduğunu düşünen araştırmacıların yanı sıra, onun Kıımlı olduğu görüşünü savunan isimler de vardır. Düzenli bir medrese eğitimi almamış olsa da kendi kendini yetiştirmiş, zamanının kültür çevrelerinde bulunarak diğer âşıklara göre üstün bir bilgi seviyesine ulaşmıştır. İlk şiirlerinde “Adlı” mahlasını kullanan şair daha sonraları Ömer mahlasını kullanmıştır. Ölüm tarihi ve mezarının yeri hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır. Âşıklar içinde oldukça geniş bir şöhrete sahip olan Âşık Ömer’e Divan şairleri de ilgisiz kalmamışlardır. Divanı bulunan ender halk şairlerinden olan şairin cönklerde pek çok şiiri yer almaktadır.(Elçin,1987: 1-8) Âşık Ömer’in incelenen cönklerde 17 şiiri yer almaktadır. Özellikle 6732 no’lu cönkte aşığın şiirleri önemli bir yer tutmaktadır. Şiirlerinde ağır bir dil kullanan şairin ”Yalvarayım” redifli bir de gazeli cönklerde yer alır. 5.3 ve 5.6 numaralı şiirlerinde mahlas bulunmamakla birlikte şiirlerin üstünde “Âşık Ömer” ibaresi vardır. Cönklerde yer alan şiirlerinde “Ömer” ya da “Âşık Ömer” mahlaslarını kullanmıştır. Hece ölçüsünün yanı sıra aruz ölçüsünü de kullanan âşık,

şiiirlerinde dinî-tasavvufî konulara da yer vermiştir. Şiiirlerin bazılarında hece sayıları eşit değildir.

2.6 Âşık Sırrı: Hayatı hakkında çok az bilgi bulunmaktadır. Kütahyalı olduğu ve 18. yüzyılda yaşadığı sanılmaktadır. (BTK: 367) Âşığın cönklerde iki şiiiri bulunmaktadır. Bunların biri aruz ölçüsüyle ve beyitler halinde yazılmıştır. Diğeri ise dörtlükle ve hece ölçüsüyle söylenmiştir. Şiiirler dini-tasavvufi duygular işlenmektedir.

2.7 Âşık Salih: Hayatı hakkında bilgi bulunamamıştır. Şairin “İçmez duhanı” ayaklı bir şiiiri 6735 numaralı cönkte yer alır. Şiiirin daha önce herhangi bir kaynakta bulunmadığı değerlendirilmektedir.

2.8 Edna: 17. yüzyılda yaşadığı sanılmaktadır. Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. O dönem yazılmış cönklerde şiiirleri bulunmaktadır. Nefes tarzında yazdığı şiiirlerinde, Hatayi’yi anmasından Şâh yanlısı olduğu sanılmaktadır. (Özmen,1988: 75)Edna’nın 6733 numaralı cönkte, 11’li hece ölçüsü ve dörtlüklerle yazılmış bir şiiiri bulunmaktadır.

2.9 Eşrefoğlu Rumî: Mısır’dan Anadolu’ya göç edip İznik’e yerleşen ve Peygamber soyundan gelen bir ailenin oğludur. Hayatı hakkından fazla bilgi yoktur. 1353 yılında doğduğu sanılmaktadır. Eğitimi hakkında yereli bilgi yoktur. Ankara’da Hacı Bayram-ı Veli’ye intisap etmiştir. Yaşamı ile ilgili bilgiler çoğunlukla menakıpnameye dayalıdır. Şiiirlerinde Yunus Emre’nin etkisi vardır. Manevî ilimlerde ilerlemiştir. Divanının dışında mensur eserleri de bulunmaktadır. (Güneş,1999: 25-122) Eşrefoğlu Rumî’nin 4 şiiiri 6732 ve 6733 numaralı cönklerde bulunmaktadır. Bu şiiirlerde Eşrefoğlu Rumî ve Eşrefzade mahlaslarını kullanmıştır. Şiiirlerden üçü aruz ölçüsüyle biri hece ölçüsüyle yazılmıştır. Hece ölçüsüyle yazılan ve “Yaka geldi Yaka gider” ayaklı şiiiri bir ilahidir.

2.10 Fuzuli: Gerçek adı Mehmet'tir. Babasının adı Süleyman'dır. Kerbelâ'da doğduğu bilinmektedir. Doğum yılı bilinmiyorsa da, kimi kaynaklara göre 1480 dolaylarındadır. 1556'da Kerbelâ'da ölmüştür. Yaşamı, özellikle gençlik dönemi ve öğrenimi konusunda yeterli bilgi yoktur. Yaşamı ile ilgili bilgiler çoğunlukla eserlerinden elde edilmektedir. Fuzuli'ye ait gösterilen 6732 numaralı cönkte bir gazel vardır. Bu gazel:

“Ben benî bilmem neyim dünyâ nedir uqbâ nedir

Söyleyen kim söyledi kim aşk nedir sevdâ nedir”

matlı gazeldir. Aynı gazel Şem'î divanında da bulunmaktadır. Şiirin son beyitinde geçen “fuzuli” boş yere, gereksiz anlamında kullanılmış ancak cönk yazarı bu ibareyi “Fuzuli” nin mahlası kabul etmiştir. Beyit şu şekildedir:

“Aşk bazârına kimse “fuzuli” basmasın ayak

Şem'i yanmak rif' atıñ oddan saña pervâ nedir”

Şiirin üstünde Fuzuli ibaresi vardır. Çalışmada cönkte bulunan ibareye sadık kalınarak şiir Fuzuli'ye ait gösterilmiştir.

2.11 Hüseyin: Yaşam öyküsü, kişiliği, yapıtları hakkında fazla bilgi yoksa da 16. yüzyılda yaşayan Kul Himmet'ten el aldığı bilinmektedir. Bu bilgilerden hareketle 16. yüzyılda yaşadığı sanılmaktadır. Kul Hüseyin'in On İki İmam ile Hz. Ali'ye karşı derin saygı ve sevgi içeren şiirleri vardır. Alevi-Bektaşî çevrelerinde bu şiirleriyle tanınmış ve sevilmiştir. Şiirlerinde Kul Hüseyin, Hüseyin, Âşık Hüseyin gibi mahlaslar kullanmıştır. (Özmen,1998:324) Kul Hüseyin'in 6734 numaralı cönkte toplam 6 şiiri bulunmaktadır. Şiirlerinde Alevi-Bektaşî geleneğine bağlı konuları işlese de 16.4 numaralı şiirde bu konuların dışına çıkmış ve aşık tarzı bir söyleyiş kullanmıştır. Şiirlerinin tamamını hece ölçüsüyle söylemiştir.

2.12 İbrahim Hakkı: 18. yüzyılda yaşamıştır. Erzurumludur. Medrese tahsili gördü. 1772 yılında vefat etti. Dini ilimlerin yanı sıra pozitif ilimlerde de kendini yetiştirdi. Tasavvufa ilim yoluyla yaklaştı. On beş kadar eseri vardır.(BTK:356) İbrahim Hakkı'nın 6733 numaralı cönkte tasavvuf düşüncesini işleyen ve aruz ölçüsüyle yazılmış bir gazeli bulunmaktadır.

2.13 Karacaođlan: Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. Araştırmalar 16. yūzyılda yaşadığını gōstermektedir. Dođum yeri ve yılı hakkında kesin bir bilgi yoktur. Karacaođlan mahlaslı birden çok aşığın olması hayatı hakkındaki bilgileri daha da karmaşık hale getirmektedir. Őldūđu tarih ve mezarının yeri konusunda da farklı fikirler bulunmaktadır. Őiirlerinde içten ve kıvrak bir sōyleyiř hâkimdir. Halk Őiirinin hemen her tūründe Őiirler sōylemiřtir. Başlıca temaları gurbet, ařk ve doğadır. Kendisinden sonra gelen pek çok halk Őairini etkilemiştir.(Cunbur, 1985: 1-8) Karacaođlan'ın 11'li hece Őlusūyle sōylediđi bir Őiiri 6733 numaralı cōnkte bulunmaktadır. Őiirin bazı mısralarında hece sayıları eksiktir.

2.14 Kuddusi: 1769 yılında Niđe Bor'da dođmuřtur. Marařlı bir aileye mensuptur. Bu yūzden Marařlızade olarak da anılmıřtır. Uzun bir mūddet Hicaz'da bulunmuřtur. Daha sonra dođum yeri olan Bor'a gelmiřtir. Őlūmūne kadar da burada yařamıř ve dini hizmetlerde bulunmuřtur. Őiirlerinde hem aruz hem de hece veznini kullanmıřtır. (Tenik,2007: 26-33) Kuddusi'nin 6732 ve 6733 numaralı cōnklere 9 Őiiri bulunmaktadır. Bu Őiirlerden ikisi 5'li, iki tanesi de 7'li hece Őlusūyle yazılmıřtır. Diđer Őiirlerinde aruz Őlusū kullanmıřtır. Aruz Őlusūyle yazılan Őiirlerinden iki tanesi beyitle yazılmıřtır.

2.15 Kul Himmet: Alevi- Bektaři edebiyatının en ũnlū, en yaygın ve çok saygın bir yere sahip birkaç ozanından biri olan Kul Himmet'in yařamı hakkında yeterince bilgi yoktur. Tokat'ın Almus ilçesine bađlı Gōrūmlū kōyūnde dođduđu anlařılmaktadır. Mezarı yine bu kōydedir. Pir Sultan Abdal'ın mūridi olduđu sanılmaktadır. Őiirlerini hece Őlusūyle sōylemiř, kendine Őzgū bir sōyleyiř ile gūnūmūze denk gelebilmiř bir ozandır. (Őzmen,1998: 288) Kul Himmet'in 6733 numaralı cōnkte 6 Őiiri bulunmaktadır. Őiirlerin tamamı hece Őlusūyle ve dōrtlūklerle sōylenmiřtir. Őiirlerin bir kısmı, cōnkte meydana gelen tahrifattan dolayı, silik olduđundan okunamamıřtır. Őiirlerde Hz.Ali, Ehli Beyt ve On İki İmama duyulan sevgi esas temayı oluřturur. Bu konuları saf bir Tūre ile içten bir dille anlatmıřtır.

2.16 Kul Fazlı: Asıl adı, doğum ve ölüm tarihleri hakkında bilgi yoktur. On altıncı yüzyılda yaşamış bir Alevi- Bektaşî ozanı olduğu sanılmaktadır. Şiirlerine cönk ve mecmularda rastlanmaktadır. (Özmen,1998: 537) Kul Fazlı'nın 6734 numaralı cönkte, 11'li hece ölçüsü yazılmış ve dört dörtlükten oluşan tasavvufî mahiyette bir şiiri bulunmaktadır.

2.17 Kul Pir Ali: Yaşantısı ve kimliği hakkında yeterli bilgi yoktur. 17. yüzyılda yaşamış bir Alevi ozanı olduğu sanılmaktadır. Bazı söylentilere göre Pir Sultan'ın oğludur. (Özmen,1988: 17) Kul Pir Ali'nin 6734 numaralı cönkte 11'li hece ölçüsüyle söylenmiş, 6 dörtlükten oluşan bir şiiri vardır.

2.18 Nesimi (Seyyid Nesimi): 17. yüzyılda yaşamış Alevi- Bektaşî şiirinin önemli isimlerindedir. Bektaşî ve Hurufî'dir. İyi bir öğrenim gördüğü şiirlerinden anlaşılmaktadır. Ancak yaşamı hakkında kesin bilgiler mevcut değildir. (Özmen,1988: 31) Seyyid Nesimi'nin 6733 numaralı cönkte 5'li hece ölçüsüyle yazılmış bir şiiri vardır.

2.19 Niyaz-i Mısri: Asıl adı Mehmet'tir. Malatya'da dünyaya gelmiştir. İslami konularda kendini yetiştirmiştir. Tasavvufa ilgi duymuş ve bu alanda ilerlemiştir. Eğitimini tamamladıktan sonra Bursa, Kütahya gibi şehirlerde vaazlar vermiştir. IV. Mehmet'in Lehistan seferine katılmıştır. Sıkıntılı bir yaşam sürmüş, birkaç kez sürgüne gönderilmiştir. Bu sürgünlerden birinde, Limni Adası'nda hayatını kaybetmiştir. Tasavvufî yönüyle öne çıkan Niyaz-i Mısri'nin bir divanı vardır. Şiirlerinde hem aruzu hem de hece ölçüsü kullanmıştır. Divanının yanı sıra on ciltten fazla eseri bulunmaktadır.(BTK: 66) Niyazi Mısri'nin 6732 ve 6733 numaralı cönklerde 11 şiiri vardır. Şiirlerinin tamamı aruz ölçüsüyle yazılmıştır ve dini-tasavvufî içeriklidir. Şiirlerinde nazım birimi olarak beyit kullanmıştır.

2.20 Pir Sultan Abdal: Alevi- Bektaşî şairidir. Sivas'ın Yıldızeli ilçesinde doğmuştur. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Sivas Valisi Hızır Paşa tarafından idam ettirilmiş ve hayatı ölümünden sonra efsanelere konu olmuştur. Asıl adının Haydar olduğu şiirlerinden anlaşılmaktadır. Pir Sultan Abdal'ın dışında, Abdal Pir Sultan, Pir Sultan mahlasını kullanan başka şairlerin de olduğu bilinmektedir. Şiirleri cönklerde yer

almaktadır. Şair, şiirlerinde hece ölçüsü ve dörtlük kullanmıştır. Şiirlerinde Hz. Ali'ye ve İran Şahı'na bağlılık önemli yer tutar.(Öztelli: 2001) Pir Sultan Abdal'ın, tamamı 6734 numaralı cönkte bulunan 11 şiiri vardır. Bu şiirler çoğunlukla 11'li hece ölçüsüyle söylenmiştir. Şiirlerde Hz.Ali ve Ehli Beyt sevgisi saf ve içten bir Türkçe ile dile getirilir. Şiirlerin yedisinde “Pir Sultan” mahlasını kullanmıştır. Diğer şiirlerde “Pir Sultan Abdal” mahlasını kullanır.

2.21 Seyyid Nizamoğlu: Devrinin tanınmış mutasavvıf şairlerindedir. 17.yüzyılda yaşamıştır. Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. Halveti'ye tarikatına bağlıdır. Şiirlerinde hem aruz hem de hece ölçüsü kullanmıştır. Ehli beyte duyduğu sevgiyi dile getirir. Divanının yanı sıra kaleme aldığı başka eserleri de vardır. Şiirlerinde “Seyyid Nizam”, “Nizamoğlu” ve “Seyfi” gibi mahlaslar kullanmıştır.(BTK: 331) Seyyid Nizamoğlu'nun üç şiiri cönklerde yer almaktadır. Bu şiirlerden ikisi dörtlükle ve hece ölçüsüyle; biri ise beyitlerle ve aruz ölçüsüyle yazılmıştır. Şiirlerinden birinde “Seyyid Nizam” mahlası bulunmaktadır. Üç şiirde de dini-tasavvufi geleneğe bağlı konular işlenmiştir.

2.22 Şems-î Tebrizi: 1185 yılında Tebriz'de dünyaya gelen Şems-î Tebrizi'nin asıl ismi Mevlana Muhammed'dir. Azeri Türklerindedir. “Şemseddin” yani dinin güneşi lakabıyla anılmıştır. Hz. Muhammed'in ahlâkını örnek alan Şemseddin-i Tebrizî, devamlı bir arayış içerisinde olmuş, manevi bir işaret üzerine de Hz. Mevlana'yı arayıp bulmuştur. Dünyaya, kılık ve kıyafete önem vermeyen Şems, Mevlana ile üç- üç buçuk yıl süren beraberliği neticesinde onun hayatında yeni ufukların açılmasına vesile olmuş, onu ilahi aşkın potasında eriterek, kâmil bir Hak âşığı yapmaya muvaffak olmuştur. Mevlana'da meydana gelen büyük değişikliği hazmedemeyenler, onun Mevlana'dan ayrılmasına sebep olmuşlardır. Şems-i Tebrizî'nin ölümü hakkında çeşitli görüşler vardır. Buna göre 1247 yılında onu çekemeyenler tarafından öldürülmüştür. Bir başka görüşe göre de Konya'dan gizli bir şekilde ayrılmış ve Pakistan'da ölmüştür. (UZ, 1993) Şems-î Tebrizî'nin cönklerde dört şiiri vardır. Şiirlerden üçü 6732 numaralı cönkte diğeri ise 6733 numaralı cönktedir. Şiirlerden biri hece ölçüsü ve dörtlükle diğerkleri ise beyit ve aruz ölçüsüyle yazılmıştır. Ancak bu şiirlerden biri Şem'i divanında da vardır.

Vâsıl olmaz kimse Hâkka cümleden dūr olmadan
Kenz açılmaz şol gönülden tâ ki pür-nūr olmadan
matlalı gazelin son beyitinde Şemsi Tebrizi'nin mahlası vardır.

Şems-i Tebrizi muhâle da'im eyler kelâm

Hâkka vâsıl olmak ister halka menfur olmadan

2.23 Şeyhoğlu: 18. yüzyılda yaşadığı şiirlerinden anlaşılan Şeyhoğlu Kerküklüdür. Kerkük'te yazılmış cönklerde şiirlerine rastlanılan bu şair, özellikle Nadir Şâh'ın Bağdat, Kerkük ve Musul üzerine yürümesi ve buralarda meydana gelen tahribatı gördüğünü, Bağdat üzerine yazdığı bir şiirden anlaşılmaktadır.. Bölgenin Osmanlılar ile İran arasında çekişme konusu olması ve şairin Şii olmasına rağmen, kendini mezhep çatışmalarının üstünde tutmuştur. Şiirden başka, Kerkük hoyrat ve mânileri biçiminde sıralanmış dörtlükler ve mâni katarları da yazmıştır. Klâsik divan şiirlerine nazaran, bu tarz halk şiiri örneklerinde daha güçlü ve başarılı olduğu görülmektedir. (Terzibaşı,1988: 95-110) Şeyoğlu'nun biri 6734 numaralı cönkte biri de 6735 numaralı cönkte olmak üzere toplam iki şiiri vardır. Şiirlerden biri Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin için yazılmış bir ağıttır. Bu şiir 11'li hece ölçüsüyle ve dörtlüklerden oluşur. Diğer şiir ise seher vaktinin önemini anlatan bir şiirdir. Bu şiir de hece ölçüsü ile yazılmıştır.

2.24 Süleyman: Hayatı hakkında bilgi yoktur. Ancak şiirlerinde Karacaoğlan'ın etkisi görülmektedir. Bağdatlı olduğu sanılmaktadır.(BTK: 368) Aşığın 11'li hece ölçüsüyle söylenmiş 4 dörtlükten oluşan bir koşması 6734 numaralı cönkte yer almaktadır.

2.25 Şah Hatayi: İran'da Safevi soyundan gelen bir Türk hükümdarıdır. Erbil'de doğmuştur. 1502'de Tebriz'de taç giyer. Devletinin sınırlarını geliştiren Şah İsmail, Şiilik Anadolu'ya yayılınca Osmanlılarla çatışmaya girmiş ve 1514 yılında yapılan Çaldıran Savaşını kaybetmiş ve kendini şaraba vermiştir. 1524 yılında da vefat etmiştir. Şah İsmail "Hatayi" mahlasıyla şiirler yazmıştır. Özellikle hece ölçüsüyle yazdığı şiirler, Alevi- Bektaşî çevrelerinde çok sevilmiştir. Hece ölçüsünün yanı sıra aruz ölçüsünü de şiirlerinde kullanmıştır. Biri Türkçe biri Farsça olmak üzere iki divanı vardır. Özellikle hece ölçüsüyle yazdığı şiirler Anadolu'da gelişen Tekke edebiyatını büyük ölçüde etkilemiştir. Şiirlerinde tasavvuf, Alevilik, Hurufilik ve aşıklık önemli bir

yer tutar. (Özmen,1998: 117) 6734 numaralı cönkte Hatayi'nin 10 şiiri vardır. Şiirlerin tamamı hece ölçüsüyle ve dörtlüklerle söylenmiştir. Şiirlerde ana tema Hz. Ali ve Ehl-i Beyt sevgisidir.. Şiirlerde Şah Hatayi mahlasını kullanmıştır.

2.26 Şem'i: 1783 yılında Konya'da dünyaya gelmiştir. Asıl adı Ahmet'tir. Düzenli bir eğitim almamasına rağmen kendini yetiştirmiştir. Kısa zamanda şöhreti Konya ve civarında yayılmıştır. Mevlevi tarikatına mensuptur. Divanı ölümünün ardından basılmıştır. (Halıcı: 1982) Şiirlerinde dini-tasavvufi geleneğe bağlı kalmıştır. Cönklerde toplam 6 şiiri vardır. Şiirlerinde aruz ölçüsünü kullanmıştır. Şiirlerinden biri bentlerden oluşur. Diğer şiirleri beyitlerle yazılmıştır.

2.27 Teslim Abdal: 17. yüzyılda yaşamış Alevî şairlerinin büyüklerindedir. Hayatı hakkında fazla bir bilgi yoktur. Döneminin hükümeti tarafından soruşturmaya uğradığı şiirlerinden anlaşılmaktadır. (Özmen,1988: 90) Teslim Abdal'ın 6734 numaralı cönkte 8'li hece ölçüsüyle söylenmiştir ve 5 dörtlükten oluşmaktadır.

2.28 Üftade: Asıl adı Mehmed Muhyiddün'dir. Manyas'tan gelerek Bursa'ya yerleşen bir aileye mensuptur. Bursa'da bazı camilerde müezzinlik ve imamlık yapmıştır. Tasavvuf şiirinin önemli simalarından olan Üftade, daha çok ilahileri ile meşhur olmuştur. Divanında hem hece hem de aruz ölçüsü ile yazılmış şiirler vardır.(BTK: 323) Üftade'nin 6732 numaralı cönkte 5 beyitlik tasavvufi konulu bir şiiri yer almaktadır.

2.29 Yunus Emre: Hayatı hakkında kesin bilgiler yoktur. Son araştırmalara göre 1240/41 ile 1320/21 yılları arasında yaşadığı kabul edilmektedir. Şiirlerinden ve hayatı hakkında yazılıp anlatılagelen menkıbelere göre; iyi bir eğitim görmüştür. Taptuk Emrenin dergâhına kapılanmış, orada tasavvuf terbiyesinden geçmiştir. Halkı irşad etmek amacıyla diyar diyar dolaştı. Şiirleriyle irşad görevini sürdürdü. Mevlânâ ile görüştüğü ve yıllar süren gurbet hayatından sonra doğduğu köye, Eskişehir'in Mihaliççık ilçesine bağlı Sarıköy'e döndü. Orada vefat etti. Sonradan burada kendisi için bir anıt mezar yapıldı. Anadolu'nun birçok yerinde kabri ya da makamı olduğu rivayetleri vardır. Yunus, Türk edebiyatının en büyük şairlerinden biridir. Kendisinden sonra gelen pek çok şairi etkilemiştir. Kullandığı Türkçe, işlediği temalar, şiirindeki sadelik ve yalınlık, onun ne denli büyük bir şair olduğunu ispat etmeye yeter. Bazı

şiiirlerinde aruzu da deneyen Yunus, asıl şiiir kabiliyetini heceyle yazdığı ilahî, nefes ve semaî türü şiiirlerde ortaya koymuştur. (Öztelli: 1984) Yunus Emre'nin biri 6732, ikisi 6733 numaralı cönklerde olmak üzere toplam 2 şiiiri okunmuştur. Şiiirlerinden biri aruz ölçüsü ve beyitlerle yazılmıştır. Diğer ise hece ölçüsü ve dörtlükle yazılmıştır.

Cönklerde Nedim mahlaslı bir şiiir yer almaktadır. Ancak Divan şairi Nedim'in dini muhtevalı şiiirler yazmadığı düşünöldüğünde, şiiirin ona ait olma ihtimali yoktur. Şiiir tanınmayan bir halk şairine ait olabileceği gibi, son beyitte geçen "Nedim" ifadesini arkadaş, sohbet arkadaşşı anlamıyla da değerlendirmek mümkündür. Beyit aşğıdaki gibidir:

Nedim olsağ dünyâlar al-i asân
Kuşatalı gibi sultana gelsün

Cönklerde şiiirleri bulunan diğer şairler hakkında, kaynaklarda yeterli bilgi bulunamamıştır.

I.BÖLÜM

METİNLER

1. ŞAİRİ BELLİ OLAN ŞİİRLER

1.Abdal Musa

1

. - - - / . - - - / . - - -

Kim ne bilir bizi nice şoydanız
Ne bir zerre oddan ne şudanız

Bizim meftunumuz ma' rifet söyler
Biz Hırasan mülküñdeki bāydanız

Yedi deñiz bizim köşkümüzde
Hacem ümmān olmuş biz de o göldeniz

Hızır İlyas bizim yoldaşımızdır
Ne bir zerre günden nehvādanız

Yedi tamu bize nevbahār oldu
Sekiz uçmağ içindeki köydeniz

Bizim zaħmımıza merhem ulunmaz
Biz kader yā oğına gizli yaydanız

Mūsa varır Turda münācat eyler
Āşlımızı şorarsañız hūbdanız

8b

‘Ali geldim âdem oldum niḥāna
Kübeyni donunda kondum hudanız

Abdal Mūsa oldım geldim ciḥāna
Arif añlar bizi nice sevdadanız

6734/8b

2.Ahmet

1

Seher vaktinde 'uşşakam

Derim Ya Һayyu Ya Ҙayyum

Semāvātı tuṭup āhım

Derim Ya Һayyu Ya Ҙayyum

O vahdet bağına girdim

Muḥabbet güllerin derdim

Һaқıқat bülbüli gördüm

Derim Ya Һayyu Ya Ҙayyum

Evliyādan himmet aldım

Düşüp ' aşkınla yandım

Cemālîñ şem' ine ҡandım

Derim Ya Һayyu Ya Ҙayyum

Aḥmedim ben bu meydanda

Baňa şoran bu cismimle cān

Bu gün tahta çıқup Sulṭan

Derim Ya Һayyu Ya Ҙayyum

6733/21b

3.Askeri

1

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

Ādeme bāş eĝmeyen Raḥmandan oldu bi-ḥaber
Özünü fehm itmeyen insāndan oldu bi-ḥaber

Āhsen-i taḫvime secde eylemez şeytān-sıfat
Ġayrı şanup Ādem-i sübhāndan oldu bī-ḥaber

Zühd ü taḫva ile a‘ mā kıldı zāhid bī-başar
‘ Arifiñ sırrındaki seyrāndan oldu bī-ḥaber

Hālile mi‘ rāc idüp tevḥid-i zāta irmeyen

1b

Bahr-i muṭlaḫ denilen Raḥmāndan oldu bī-ḥaber

Etmeyen ‘ ārif kelimāndan ğıda-yı ey kesb-i ruḫ
Gāv-veş ten perver oldu cāndan oldu bī-ḥaber

Oḫımaz kim ki vücud-ı muşḫafından dersini
Dört kitabı oḫusa Ḳur‘ andan oldu bī-ḥaber

Yakmayan misbāh-ı dilde ruḫ-i ḫudsiden çerāĝ
Göñlüni ruşen kılan tābāndan oldu biḫaber

Āskeriya ‘ ālem-i rü‘ yāyı inkār eyleyen

Āçmadı cān gözini cānāndan oldu biḫaber

6732/2a

2

-. - ./ - - . - / - - . - / - - . -

Derman arardım derdime derdim baña dermān imiş
Bürhān aradım aslıma aşlım baña bürhān imiş

Şağım şolum gözlerdim dostuñ yüzünü görsem deyü
Ben taşrada arar idim ol cān içinde cān imiş

Öyle şanurdum ayıryam dost ğayrıdır ben ğayrı
Bende görünüp işideni bildim ki canān imiş

Şavm u şalāvāt ı hacla şanma zahid biter işin
İnsan-ı kāmīl olmağa lazım olan ı irfān imiş

Her mürşide dil virme ki yoluñu şarba ūğradır
Mürşidi kāmīl olanıñ ğayet yolu asān imiş

Mürşid gerekdir bildirir Hāḫḫı saña Hāḫḫı el yākīn
Mürşid olmayanlarıñ bildikleri gümān imiş²

6733/12b

² Şiirin başında “Askeri” ifadesi vardır. Ancak şiir Niyaz-i Mısri divanında da bulunmaktadır. Şiir de mahlas beyiti bulunmadığından cönkte yazılı olan aslına bağlı kalınmış ve Askeri’ye ait olarak şiir değerlendirilmiştir.

3

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Seniñ bezm-i vişâliñsiz gönül eğlenmez ey Mevlâ
Tecelli-i cemâliñsiz gönül eğlenmez ey Mevlâ

Ṭaşup ṭalgalanup coşdu ḥayaliñ şem‘ine düşdü
Yanup ‘âşkuñla ṭuṭuşup gönül eğlenmez ey Mevlâ

Cihân bâğında bostana nazâr kılmaz gülistana
Olup ‘âşkuñla mestâne gönül eğlenmez ey Mevlâ

Melek cinn i benî Âdem olursa hep aña hem-dem
Cemâliñsiz seniñ bir dem gönül eğlenmez ey Mevlâ

Bulup bir zerrece temkin ebed olmaya hiç eyle teskin
Müdam sevdañ ile telvin gönül eğlenmez ey Mevlâ

Ḳanup nūr-ı tecelliyle ğına bulmaz teselliyle
Daḥi sırrı tecelliyle gönül eğlenmez ey Mevlâ

Bulup ol vaḥdet-i zātın eger olmazsa mir‘atıñ
Bulursa her maḳâmatıñ gönül eğlenmez ey Mevlâ

Olup dünya ṭolu ni‘met ser-a-ser olsa hep cennet
‘Acep bilmem nedir ḥikmet gönül eğlenmez ey Mevlâ

Zehi şahrâ-yı ḥayretde yanar nâr-ı muḥabbetde
Ne kesretde ne vaḥdetde gönül eğlenmez ey Mevlâ

12b

Diler kim ide ‘irfāna içüp vaslñ meyine ana
Girerse bāğ-ı rıdvāna gönül eğlenmez ey Mevlā

Nicütsün ‘*Askerī*’bende mecāli kalmadı tende
Dün ü gün fikri hep sende gönül eğlenmez ey Mevlā

6733/12b

4

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ey cihāna dil viren aldanma dünya fanīdir
Her him āña meyil iderse Hūlīkīñ dūşmānidır
Dürlü hīleyle donanmış köhne bir zenānidir
Nice biñ erden boşanmış bir cihān fettānidur

Şöyle mekkāredür kim dem be dem efsūn ider
Merdleri bende giriftār eyleyüp meftūn ider
Düşürüp çāh-ı belāya āķıbet mağnūn ider
Kim gönül virmezse āña bilki ol merdāndır

1a

Evveli lūtf eyler ammā āķirinde ķaķrı var
Bir elinden cām sūkker bir elinde zehri var
Bir ācūze ķarıdur kim şād-hezarān siķri var
Dāima mekr itmek aniñ ādetidir şānidır

Bu fenādan kimse herkez olmamışdır behre-mend
Hile urģanın daķup boynuña eyleyü kemend
Ol seni hoş tıtdı şanma ki şaķın ey derd-mend
Aldadır güler yüzüne ‘ālemiñ ferzānidır

Bir nefes hem-dem olanın ağı atar aşına
Zerrece ram eylemez aan gzünün yaşına
Ola kim bir gn ayılup gele ‘ alı başına
‘*Askeri*’ miskin de anın badesin sekrandır

6732/1b

- . - - / - . - / - . - / - . -

Her kimin ki yana yana derd ile devrânı yok
 K albine tev hid  er ğın ya madı im nı yok
 Nice g rs n H k cem lin sırr ile seyr nı yok
 Ta ebed   am dır ol kim dediğim   irf nı yok

Zatına mazh r olan cennet-i t b dan ge up
 H  meyinde mest olup L  ve  ll dan ge up
 Heyet-i ens bını koyup bu c mlesinden ge up
 Bir mak ma vardılar kim adu v  hi   a nı yok

  A ı  olan dost yolunda varını eyler ni ar
 N r-ı   a  a t tu up perv ne-ve  leyl-  ne ar
 Ba r-i   a ka ba ri olanlar bulmadı hergiz ken r
 Oyle dery d r o dery  h dd   p yanı yok

  A ı  olmayan ki i “bel h m e al” n³ biridir
 D r-ı  kbada cehennem a ların  yeridir
 H ss-i hayv nıyla  anma anı sen kim dir dir
  uret  hay g r n r s retde amm  c nı yok

³  şte bunlar hayvanlar gibidir..(Araf s resi 179. ayet)

‘*Āskerī yā* ehl-i nasūd naqş-ı ‘alemdir hemān
Didi “ke‘ l en‘ am⁴ buları eyleyüp Allaha beyān
Şureta insan veli mā‘nada hayvan bī-gümān
Ol kişi insan degildir qalbiniñ vicdānı yoq

6733/14a

⁴ Hayvanlar gibi

. - - - / . . - - / . - - - / . - - -

Hidāyet güneşi ʔogdı cemāl-i “Ved⁵-duhā”⁵sından
Münevver oldu bu gönlüm cemāliniñ ziyāsından

Olup can mazḥar-ı ⁶irfān tecelli kıldı ol Rāhman
Visālin eyledi āsan kerem-i lütfu ⁶aṭāsından

Ehad sırrın zuhūr idüp dile girsen celāliyle
Tecell-ī cemāl itdi ḥicāb-ı kibriyasından

Şuhud u şahid ü meşḥud bir olup gitdi ğayriyet
Beşer ḥükümü fena buldı içüp yokluk sakasından

Mekān lā mekān içre nişanım bī-nişān oldu
Nice vasf eyleyeyim zāhīd bu istiğrak şafasından

İḥāṭa itdi nāşuti⁶ vücudum nūr-ı lāhuti
Ḥaber verdim saña añla suluküm intihāsından

Ben ol nūr-u velāyetle nübüvvet nurunu buldım
Olupdır can ol mi⁶ raç Ḥüdanıñ Mustafasından

Ledünni ⁶ilminüñ feyzi revān olur gelür ḳalbe
O bāb- şehr-i ⁶ilm olan ⁶Aliyye⁶l- mürtezāsından

⁵ Duha süresi.

⁶ Dünya ile ilgili, , insanlıkla ilgili.

2b

Bi Һamdi'llāh göñül tecrid olupdur mā' sivā'llahtan
Geçüp dünyānın ve uq̄bānıñ 'ābasından Һabasından

Ticaret ehliyim tācir olup bāzar-u vaḥdetde
Dilim la' l ü güher şatar Һaḫkın kenz-i hafāsından

Gülistan-ı hüviyetde şānı cana bir lemḫā
Getürür bû-yı vuşlatlar ezel subhi sabāsından

Oturmuş sufi-i rāzā şatar zerḫ ü riyā ḫalḫa
Çü şafi olmayan şufi ḫalāş olmaz riyāsından

Bugün ey ' *Āskerī* hem kim dilerse yārānı görmek
Āçup can gözünü baqşun dü ' alem māverāsından

6732/3a

7

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Mekânım yok mekân içre mekânsız lâ-mekân oldum
İrişdim şâna şân içre nişânsız bi-nişân oldum

Olupdur ğark-ı vaḥdete eşer kalmadı varlıktan
Münezzeh zaṭ-ı baḥrinde vücudumdan niḥân oldum

Şıfâtımdır sıfât‘ ullâh ki ruḥım rûḥ‘ ullah
Ki ben enfâs-ı kudsiyem kamu cânlara cân oldum

Uluḥiyet sarâyında nihan-ender niḥân oldum
Gelüp ol ‘ âlem-i ğaybdan şehâdette ‘ âyan oldum

İdüp kahir bugün ḍarb-ı ‘ âdû-yı nefis-i nefsanî
Cihanın Ḥaḥramânyam cihân dest pehlivân oldum

2a

Kesüp Ḍaḥḥak emmâre başın şemsir-i ‘ aşkla

.....⁷

‘*Askeri* bu fenâ mülkün beḳâsı yok imiş bildim

Añup ol ‘ âlem-i aşlı düşüp yola revân oldum

6732/2b

⁷ Eksik mısra(“Yine devr-i zemân içre Feridûn-ı zamân oldum.”Sarı,2007:s.258)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Sen şafa bahrinde ğavvas olmadıñ zahid yürü
Baħr-veş 'ummān-ı 'aşka talmadıñ zahid yürü

Zahidiñe magrūr olup dā' im gezersin 'ucbile
Özüñü ħannāsa virdin bilmediñ zahid yürü

Çün hadis-i Mustafādır "Mūtū ħable en temūtü"⁸
Cehd idüp ölmezden evvel ölmediñ zahid yürü

On sekiz bin 'ālem olmuşdır Muşaffa Ħaħkila
Sen añı mīr'āt-ı dilde bulmadıñ zahid yürü

Zu' m-i 'indiyyātla tāt at sanursuñ zühdiñi
Şeħ dilinden māye zikrin almadıñ zahid yürü

Nefse kibirile Hūdan kaçır dem-be-dem
Bir nefes Ħak toĝru yola gidemediñ zahid yürü

İçmediñ cānān elinden vuşlatıñ peymānesin
Tā ebed iki cihānda gülmediñ zahid yürü

Kendiñe ħat ħat ħicāb oldu yine bana kendiñ seniñ
Aradan varlık ħicābın silmediñ zahid yürü

⁸ Ölmeden önce ölünüz.

Derd meydânında yarîñ başîñî op eyleyüp
‘Ăşķının evganı ile almadıñ zâhid yürü

‘*Askeriyâ* irmege “esrâ bi ‘abdiñ” sırrına
Hâlile m’iraca cânı şalmadıñ zahid yürü

6733/13a

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Sır o albim içinde benim bir hemde mim vardır
Çün oldum hem neşben aña benim pes ne amum vardır

Olaldan g n le yoldaş bu albim oldu beyt'ullah
İçen şufi olur şafi dilimde zemzemim vardır

Sıladır nuş iden gels n ayatı c vidan bulsun
Benim enfas-ı  dsiden mes-i avs n demim vardır

Tabib-  hazıı Loman ben ol şaib-i zam nım ki
G n l emr zın⁹ tım r ıluram merhemim vardır

Per  cin melek şeytan olubdur  km me ferm n
Bug n m lke S leym nım yedimde atemim vardır

Namu d r  ul cih n oldım baarsıñ gel beri zahid
Benim mir  at-ı İskender hem ol c h-ı cismim vardır

C n “el fair sevad l vehi fi el d rreyn” ay n oldu¹⁰
D     lemde ne bir cism ne c  dirhemim vardır

Zen-i mekk re-i d nya baña m hrem deildir bil
Sar y-ı bezm-i vadetde muşahib hemdemim vardır

⁹ Hastalık

¹⁰ Fakirin y z  iki d nyada kara

Benim ey **Askeri** Şimdi o vağtı Li ma‘ allahda
Melek-i mürsel nebi Őađımız bir özge ‘âlemim vardır

6733/13b

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Şimdi ‘irfân vaqtidir taqvâya hâcet kalmadı
Zevk-i vicdân vaqtidir ferdâya hâcet kalmadı

Ehli vaḥdetten alanlar ‘ilm-i tevḥid dersini
Gizli ‘irfân buldılar fetvâya hâcet kalmadı

Li mâ‘ allâh¹¹ bâdesin çün cânki mest eyledi
Toldu dil peymânesi şaḥbâya hâcet kalmadı

Hamdül‘ ilah sufîyân olduk musemmâdan ḥaber
Zât-ı mazḥârdır gönül esmâya hâcet kalmadı

İbtidâ-yı aḥâdiyet-i burc-u vaḥdetten tuluğ
Leyl-i fir-kât za‘ il oldu ayâ hâcet kalmadı

Ḳande kim kılsam nazâr ḥaḳ ‘ilmine olur âyan
Berzah ü baḥındaki rü’yâya hâcet kalmadı

Ravza-i bâğ-ı behiştür cümle ‘âlem ‘arife
‘Askeriyâ cennetü‘l me‘vâya hâcet kalmadı

6732/1a

¹¹ Benim Allah ile öyle anlarım olur ki...

4.   Aşık

1

İki dilber şuya gider
Can yuyup¹² bile gider
Biri birine nisbet ider
Sen mi güzel ben mi güzel

Biri eydür gel varalum
Gelüp geçene şoralum
Çalımımız aziz idelim
Sen mi güzel ben mi güzel

Gel yolcu halin söyle
İşimimizi ihsan eyle
Başın için doğru söyle
Bu mı güzel ben mi güzel

Ben yolcuym yoluma varam
Menzil almağa ivazım
İkiñize de söylerim
Sen de güzel o da güzel

Biri eydür zulfümüz burma
Yediğim şeker ile hurma
Doğru dimesseñ murada erme
Bu mı güzel ben mi güzel

¹² Yıkayıp

Ben deste ayırmazam
Arañıza girmezem
Size kötü dimezem
Bu da güzel sen de güzel

Derki 'Āşık hoş güzelsin
Hem derdime dermansın
Bal kaymak şekersin
Sen de güzel o da güzel

Biriniñ adı Faṭma
Kaşlarını var çadma
Yolcı muḥanedlik itme
Ben mi güzel¹³

6735/23a

¹³ Eksik mısra

5.‘ Aşık Ömer

1

Âh itsem devrân elinden gözlerim yaşı incidir¹⁴
Kadir kıymet bilmeyen yanında yoldaş incidir
Eğer sağadın aşkıña nazar itsin kaçım
Kaş kara kibrik siyah ağzında dişlerin incidir

Sabañın seher vaqtinde diñle bülbül hengâmesin
Kalemin almış eline yazar elif-nâmesin
Ağaçlar zeyyin olmuş dökmesin yeşil câmesin
Ruz-ı kaçım irişince tağları kışın incidir

Kaşıdla destimanı şundım efendim cevahir kânına
Ehl-i irfan bihânçün la‘ le-i mercânına
Yüküm cevher yüküdür bakmam yolun çok yanına
Zarif olmayan neylesün şararır her nuş incidir

Der ki Ömer bir yâr sevdim halk içinde
Kendi güzel halkı güzel mâh-ı tâbân yüzlüce
Gelmemiş mişli ciğâna böyle şirin sözlüce
Ehl-i irfân arasında kötü söz baş incidir

6732/29b

¹⁴ İncidir.

Bir güzeller şahı gördüm kendi gül aķranı gül
Birbiriyle ülfet olmuş yarı gül yāranı gül
Hep görenler hüsnüñü cāna şefā didiler
Güya eķrafını almış dilberin her yanı gül

Gelmemiş mişli cihāna böyle yaralı cenāb
Kāhince hüsn-i zibāya çeker neķāb
Gerdaniñ mahr-ı yüzüne beñler olmuş bi-cesāb
Böyle bir āhu meşā çeşmi gül yanağı gül

Dilber hūb-cemāli gözüme erdi hayāl
Vaşlına irmek dilerim neylerim malı melāl
Ayıñ ondördüne benzer görmemiş maķ-cemāl
Sesi vaķtinde açılmış lebi gül dimağı gül

Der ki Ömer vücudum kendi elimden alamam
Aķlım fikrim zāyi eylesen sebep señ ey kaşı kemān
Gelmemiş ne gelecekdir bu böyle bir serv-i revān
Böyle bir ahu mişali çeşmi gül yanağı gül

6732/20a

3

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

Bunca ĩsyanla ben sübhana mı yalvarayım
Mücrim kulum sulţana mı yalvarayım

Yoĥsa ol Şehir'il Medine cennet'il me'vaya mı yalvarayım
Ravza-yı Aĥmed Őefā' at Kāna mı yalvarayım

Ömr-ü ťavaf kadem-i zemzem Merve-i Őefā
Vaķf-ı āli celi-i ' irfāna mı yalvarayım

Yeryüzünde cümleden eŐlaf maķamı-ı muteber
Kābe-yi beytül ĥaram El mu' niye mi yalvarayım

Berri ' iŐmet o Faţımat'üz Zehra
EŞigine yüz sürüp ol ĥāna mı yalvarayım

Yoĥsa ezvāc-ı Muţahhar Ĥazreti ' ĀyŐe'ye mi yalvarayım
Yā Ĥadice seyyid insāna mı yalvarayım

Ol evlādı Muĥammed cümle eŐĥāb-ı Güzin
Ol Ebābekir ' Ömer OŐman'a mı yalvarayım

Ol ' Āli El Murtaza ibn-i ' ammi MuŐafa
Haydar-ı kerrār¹⁵ olan aslana mı yalvarayım

¹⁵ SavaŐta dönüp tekrar saldırmak, döne döne saldırmak.

Ḥamza-yı Ābbās zir-i ʿ ammi Resul-u Muḥtar
Ol muʿ izz-i zevāl-i mükrim şāḥıma mı yalvarayım

Ṭakatim yokdır padişahım eşigine yüz süreyim
Hazret-i Sulṭan Muḥammed Ḥāna mı yalvarayım

28/b

Ḥazineyi cennet-i emin vaḥiy Rabbül ʿ alemin
Hazret-i Cibrʿ il-i rıdvāna mı yalvarayım

Bir saçı Leyla idim Ḥünkār-ı Mecnun eyledi
Aqlını yağmāladi divāneye mi yalvarayım

6732/29a

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Canı dilden mâ' il oldum bir aşı araya ben
 Yitirdim âlımı başımdan düşeli sevdāya ben
 Dost bendesin terk eylemiş şalunur ayāra
 Uratmışım başımı naar bir ara sevdāya ben

Bizde Mecnun oldu ammā bulamadı Leylāmızı
 Her taraftan halkı ālemi seyir ider avamızı
 Şu cihanın hakimleri göremiyor avamızı
 Ruzi maşerde Őikāyet iderim Mevlāya ben

Ben bu 'aşkın Őarabını ierim bir gūn olur
 Mest olup kiŐide özümden geerim bir gūn olur
 Bir ulu kervān olur geerim bir gūn olur
 Baiyem alsam kārīndır Őu fenā dūnyaya ben

Dir ki Ömer cihānda var mı bir ehl-i nazār
 Ğurbet ilde mekān tıtmuŐum alırım ehl-i zār
 Kimi zevi Őefāda kimi 'ūryan gezer
 Cān gözüyle nazār ıldım bir aşı amraya ben

6733/24a

5

Şalunup seyrān yerine
Çıkan dilber kiminsin sen
Siyah zülfün māh yüzüne
Döken dilber kiminsin sen

Bağdım gözüne kaçına
Benzettim humā kuşuna
Bizi hicrān ateşine
Yağan dilber kiminsin sen

Seyre gidelim bostana
Bülbül konmuş gülistana
Bizi mestane mestane
Yağan dilber söyle kiminsin sen

Derki Ömer yāre varma
Varıp divāna durma
Ela göze siyāh sürme
Çeken dilber kiminsin sen

6735/22a

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Çok şükür elḥamdülillah yâri seyrettim bugün
 ‘Aqlımı ḥâlk eyleyen dildâri seyrettim bugün
 Yüre(ği)me itdi nesim cânıma virdi şefâ
 Bendesine raḥm iden sulṭanı seyritdim bugün

Görmedim ‘âlemde mişlini ḥub yaratmış Zul-celâl
 Dili bülbül sūrı şirin lebleri añı Zul-celâl
 Çağırayım tâ şabaḥ olunca bülbül-ü şeyda mişâl
 Bağ-ı cennet rûḥları gül-zârı seyritdim bugün

Razıyam ḥa razı olsun eylemez cevri cefâ
 Şad ider ben müblasın o bir ḥuy elbeḳâ
 Ḥatırım lüṭfuyla sardı canımı virdi şefâ
 Bendesin raḥm iden ḥünkarı seyritdim bugün

Ġonca-yı dos(tu)ma aldım ḥan yokdır minnetim
 Yârilen ḥoş olur âdem agyâra yokdır minnetim
 Ġayrıya meyl virüp aġyâra yokdır minnetim
 Bendesine luṭf iden cānanımı seyritdim bugün

6732/27a

7

- . - / - . - / - . - / - . -

Dilber seyyāh olunca gel Hicazda bul beni
Ka‘be ālī ma‘amında selevin orda bul beni
Gel ziyaret eyle añı rıva ol beyt-i ‘avaf
Ravza-yı bağ-ı ‘aram i‘re niyazda bul beni

‘Alemler beyhūde gezme eyle ‘ahıñdan ‘ezar
Almak istersen benim nām-ı ni‘ānımdan ‘aber
Bende kısmet olur ise ‘ehr-i İslambula eger
Ayaşofya’da kıyām üzre niyazda bul beni

Eger aña bulmaz iseñ ka‘ile benden ümid
Defter-i ‘uşşak içinde isim isim nā-bedīd
Tā kıyamet ‘aşr olunca vaslım senden ba’id
Nice desti ezelden seyr –i bāzarda bul beni

‘asılı bulmazsan ālemler devrān idüp
Yine desin ‘akmışdur ecel ru‘umu viran idüp
Ömerin ru‘ı için Fatı‘a ihşan idüp
Kabrimi eyle ziyaret ‘akir irde bul beni

6732/27b

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ey gönül kuşbi ilahi ser-tâç olmak da güç
 Meğer iblis hilesinden hem hâlâs olmak da güç
 Karı kesbi terk idüp ‘ uqbāya yol olmak da güç
 Göz göre düşmana karşı ihtiyaç olmak da güç

Dar-ı hasretiñ kıldım ey hudā-yı lem yezel
 Tamdım ömrüm içinde sana layık bir amel
 Şaķı emretdinse ismim levh-i takdir de ezel
 Emir ki karşı durulmaz lâ-ilaç olmak da güç

Derūnum ateş-i ‘ aşkın bu cihānı bendedir
 Ehl-i arzın ehl-i semai cümle āhım kandedir
 Yedi kat yer yedi kat gök çeşm-i anı kandedir
 ‘Aşķı sevād eyle da‘im imtizaç olmak da güç

‘**Aşķ Ömer** soñ nefesde hatm-i imān arzular
 Yarın anda cennet içre huri ğilmān arzular
 Yevm-i saim leyl-i ka‘im olmağı arzular
 Nefsi şumuñ şehvetle her gün aç olmak da güç

6732/15b

9

Seni baña ğayet güzel dediler
Göster cemālini görmege geldim
Şeğtaliñi derde dermān didiler
Gerçek mi sevdiğim sormaga geldim

Seni baña yüze gülmez didiler
Aglarda gözyaşın silmez didiler
Seni bi yol sormaz didiler
Gerçek mi sevdiğim sormağa geldim

Seniñ kārın yemek içmek didiler
‘Aşıklarla қonup göçmek didiler
Қoynuñ cennet bağı uçmaқ didiler
Haқ nasib eylese de görmege geldim

6732/31b

10

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ey   Elif  ametli dilber ey melek sim alı y r

 aklasun seni  a adan ol   aziz   ru kibar

Bir canı  a kıyla oldu a lım  arumar

 albine ilh m bıra  ya Rabbi y rim s yles n

Yedi   i lim d rt k şede payidardır  a rı ur

 e mim ya ı sel olmuş   ummanlara  aru ur

Bug n bayram g n d r  an idenler barı ur

Eyzan

Sevdi im askerin almı  gel r  ı ar yoluna

C mle   alem boyanur  ayrı bile misline

 ki cihan server bir din Mu ammed a  ına

Eyzan

6735/20a

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

Mübtelayım haşırımıdan fikr-i yār eksik değil
 Māh cemālin görmeyeli ah-u zār eksik değil
 El çeküp kılsam ferağat ‘ aşk beni kıomaz rağat
 Başda zevāl oldu zağmet kılup nār eksik değil

Emr-i Hağdan tā ezelden böyle ęalınmıř ęalem
 Sineme ger eyle derdine miğnet elim kār eyledi
 Bilmezim bağım mı ancak ya benim bağtım mı kem
 Keyfime keder verir nām-kar eksik değil

Ger nařıęat dińlerseń sen bulasın devleti
 Da’im ehl-i kāmil ile her dem eyle şoğbeti
 Cahil ile bi-tekellüf etme sākın ülfeti
 Ya elinden ya dilinden bir zarar eksik değil

Ol hayır sözü der kim añā müntefi hağber
 Gel nařıęat dińler isen sańa bu söz bir rehber
 Zevk-i şefa etsende sanma sākın ey ‘*Āřık Ömer*
 Deryalardan bu muğalif rüzgār eksik değil

6732/29a

12

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

Şimdi şabıkda gelen insāna yoğdır   itibār
Hağ yoluna cān viren bir cāna yoğdır   itibār
Şimdi   alimler büt n kitabı bari kıldılar
Mekteb i re oğıyan s byanā yoğdır   itibār

Bunca   alimler b t n hep doğrıdan şaşdılar
Meyl-i d nyaya vir p ilmi kitabdan  aşdılar
D nyā malından i  n me aya varu d şdiler
G kden inen d rt kitāb  ur  ana yoğdır   itibār

Sun  i  aram olan ustaya meyl itme şağın
Şefasın s rmedi  her  aye meyl itme şağın
Ey H dayi sen daği d nyaya meyl itme şağın
Tahtı  zre oğuran sultāna yokdır   itibār

6732/28a

13

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Tâ ezelden sen benimle ahd-ı peymân eylediñ
Gösterüp ol hüsn-i cemaliñ bünhân eylediñ

Dimedik mi sev beni derdiñe dermân olayım
Sevdiğim çok ırakdı derd-i maḥ-ı dermân eylediñ

Bir ḳula ki virmediñ dünyada bir gömlek giye
Bir ḳula ki mülki virdiñ sulṭân Süleymân eyledin

Bir ḳulu ki giryân eyledin susız şehid
Bir ḳulu ki ḳul iken Mıṣıra sulṭân eylediñ

Hem ḳuluñdır hem rasulüñ ṣah- ı ʿalem Muṣtafa

Bir ḳulun ki geldikde basdı arṣ üzre ḳadem
Ṭoyladıñ vuṣlat ḥavline seni ḥayran eylediñ

Hem ḳuluñdır hem rasulüñ ṣāh- ı ʿalem kevneyni Muṣtafa

On sekiz biñ ʿalem içre añı sulṭân eylediñ
Sec cemāli ağlamaḳdan gözleri ḳan yaş döker

Yedi ḳat gök arṣ- ı kürsi bana seyrân eylediñ
Hem ḳuluñdır hem Rasulüñ ṣāh- ı ʿalem Muṣtafa

6732/20b

14

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Evvelâ al-u belâdan ahidle emindeyüz
O sayusuz cahil aqlına fa' il izindeyüz
Düşmüşem urbet iline ver muradın bağına
Ulular sözü tutulmaz bir fena dünyadayuz

Âkıllı iseñ bir mürşidiñ eteğın tutagör
Tekkesinde nice yıllar mihman olub yaşagör
Bunda yükledib meta' orda varub şatagör
Evvela gerçek sözüümüz bir ulu kervandayuz

‘ Aşqa kâmilleriz bu pirim aşvalimiz
Ya ilahi sen asâñ ıl abirde su' âlimiz
Biñbir ayak bir olunca nice olur şalimiz
Ya' ni şeyşan-ı la' in cürümle isyandayız

Derdimend ‘ *Aşık Ömeriñ* sözündeñ alagör
Dertli iseñ derdine çareler bulagör
Bu vücuduñ kimsesi
Kimselerin aklı ermez beraber.....¹⁶

6732/17a

¹⁶ Bu mısralarda kelimeler okunamayıştır.

15

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

Yâ İlahi sen bilürsün bu ğaribiñ ğalini
Ol ğabibiñ hürmeti çün kes bu ğalkın dilini
Varlığa sen rağmetiñle ben ğünahkâr kulunu
Zem ider âlem beni Yârab ğalka neyledim

Şoyunup derviş eĝnime ‘ abâduş eyledim
Çarĝ-ı reftarıñ elinden cemi nüş eyledim
Bulamadım bir yâr-ı şadık çok şâda kuş eyledim
Zem ider âlem beni Yârab ğalka neyledim

Cevr-i dilber bir yaña ğalk sitemi bir yaña
Yalnız düşman degil doşlar daĝı düşman baña
Ĝalime raĝm eyleyüp noldı dimez kimse baña
Zem ider âlem beni Yârab ğalka neyledim

Aĝlarım ben rûz-ı şeb çeşmim yaşı döndü sele
Ben bu ğalden aglamazdım itdigim olsa hele
Şöyle bir nâm olmuşam kim düşmüşem dilden dile
Zem ider âlem beni Yârab ğalka neyledim

6732/26b

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Yâ ilahi sen beni insâna muhtaç eyleme
 Olur olmaz kula nâ-merdâna muhtaç eyleme
 Ol habibiñ fahri ‘alem Muşafanıñ ‘aşkına
 Çaresiz koyup beni düşmana muhtaç eyleme

Cümleniñ ma‘budu sensin sendedir izz-i kemâl
 İstemem nâ-merd elinden devleti mâlı melâl
 Keñdi lütfuñdan kerem kııl ey Kerim-i Zül-celâl
 Düşmân değıl beni yarâna muhtaç eyleme

Ƙıl ‘inâyet sen bana Hâzret-i Âdem ‘aşkına
 Cennette tûbayı hem ‘arş-ı mu‘azzam ‘aşkına
 Ẓemẓem u ravza ve hem nebiy-yi mûkerrem ‘aşkına
 Bâb-ı lütfuñdan kerem kııl cânana muhtaç eyleme

Biñ bir isim sahibi sensiñ şüphemiz yokdır saña
 Gece gündüz ağlayup budur niyâzım söz saña
 İnsi cinsi hem feriştağ cümlesi kııldur saña
 Bu *Ömer’i* dertli idüp dermâna muhtaç eyleme

6735/5a

17

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

Yâ İlahi sen bilürsün bu ğaribiñ ğalini
Ol ğabibiñ ğürmetiçün kesen bu ğalkıñ dilini
Yarlığa sen rağmetiñle ben ğüñahkâr kuliñi
Zem ider ââlem beni Yarâb ğalka neyledim

Şoyunup derviş egmime âbaduş eyledim
Çarğ-ı reftârıñ elinden cāmını nüş eyledim
Bulmadım bir yâr-ı şadık çok şada kuş eyledim
Zem ider ‘âlem beni Yarab ğalka neyledim

Cevr-i dilber bir yaña ğalk sitemi bir yaña
Yalıñız düşmân değil doşlar dağı düşman baña
Ħalime rağm eyleyüp n’oldı dimez kimse baña
Zem ider ‘âlem beni Yarab ğalka neyledim

19b

Ağlarım ben rûz-i şeb çeşmim yaşı döndü sele
Ben bu ğalden ağlamazdım itdiğim olsa hele
Şöyle bir nâm olmuşam ki düşmüşem dilden dile
Zem ider ‘âlem beni Yarab ğalka neyledim

6733/19b

6.‘ Aşık Sırrı

1

. - - - / . - - - / . - -

Ḳabul olur du‘ā vaḳt-i seherde
İrer ḳalbe şafā vaḳt-i seherde

İrüşür ruḫa raḫat ḳoḳuları
Şābaḫdan da‘im vaḳt-i seherde

19a

Getüren yollarına çok¹⁷

Uyumāk ḡāvadır vaḳt-i seherde

Gel imdi ḫacetiñ arz et Ḥudaya
Geçer ḫaḳka ricā vaḳt-i seherde

Dile derdiñe dermān idüb āḫ
İrer derd-ü devā vaḳt-i seherde

Bulur raḫmet seherde eḫl-i ‘isyān
Olur nice şifā vaḳt-i seherde

Uyanurdı idüp Ḥaḳḳa niyāzı
Muḫammed Mustāfa vaḳt-i seherde

Dilerdi ümmetini yārına
Ḳıldı çok i‘tā vaḳt-i seherde

¹⁷ Bu bölüm silik olduğundan okunamamıştır.

Bu vaqit içinde Allah deyince
Bi-hoş olunur haṭṭa vaqt-i seherde

Uyanup uyğudan yalvar Hudāya
Emeğin olmaz hebā vaqt-i seherde

Öter kuşlar horozlar dillerince
İder bülbül şedā vaqt-i seherde

Seher vaqti mübārekdir mübārek
Açar bābın semā vaqt-i seherde

Ḥazā' in kapusun cümle açulur
Bulur bāylik gedā vaqt-i seherde

İlāhi şadiki *Sırrı* kuluñıñ
Muradını ver Huda vaqt-i seherde

Ki lütfuñdan iriştir ol qaribini
Ḥazinenden ğına vaqt-i seherde

6732/19a

2

Derdi ğama boyandıñ
Nolduñ a gönül noldun
Aşq ateşine yandıñ
Noldun a gönül nolduñ

Dost adını yād eyle
Feryad ile dād eyle
Ehl-i canı şād eyle
Nolduñ a gönül noldun

Cānla teni yakdıñ
Dil hānesini yıqdıñ
Razım hālķa toyurdıñ
Nolduñ a gönül nolduñ

Bu ‘āşķ-ı muhibbāne
İtdi beni divāne
Gel meclisi cānāne
Nolduñ a gönül nolduñ

Bir yere ķararıñ yok
Hiç derd-i yarıñ yok
Bir kimseden ārıñ yok
Nolduñ a gönül nolduñ

‘*Aşık Sırrı* zâr ittigin
Derd aña yarandıñ
Bir şabr-ı karar itdiñ
Nolduñ a gönül nolduñ

6732/31a

7.‘ Âşık Salih

1

Dört kıtabda nehy eylemiş Yâradan

Allaha kıl olan içmez duđanı¹⁸

Geliñ bunı kıaldıralım aradan

Allaha kıl olan içmez duğanı

Mübârek şakala virürler issi

Her da‘im Mevlâya olurlar asi

Qıbul olmaz ibâdeti duası

Allaha kıl olan içmez duğanı

Haqqı mü‘min iseñ sözüme inan

Getürme göñlüne zerrece gümân

Duğandan hâz almaz sevgüli imân

Allaha kıl olan içmez duğanı

Salih eydür şeytan seni uyudur

Saña sözüm ehl-i kâmil sözüdür

Küle yatmış hımar gibi tozudur

Allaha kıl olan içmez duğanı

6735/6a

¹⁸ Duman, sigara.

8.Çavuş (Kul Çavuş-Kul Hüseyin)

1

Gövdesi kesik baş aya akşıyor
Kırklar meclisi cana meyva verir
Gördüm bir şofı üç kapudan söz aldı
Ah vah diyen kul pir düşkünü değil

Baba emiriñ tağarcıgın kim verdi
Kankı deve kuşagını emerdi
Ceğennem üstine degirmeni kim kurdu
Neylen dönerdi andan haber ver

Baba emiriñ tağarcıgın çömerdi Elkışab verdi
Deve mürşid idi talibini emerdi
Ceğennem üstine degirmeni ' Ali kurdu
İkrarsızın ruhundan dönmeyendi

Kul Hüseyinim der ki Âdem dünyaya geldi
Kankı gün yoğruldu nerde halk oldu
Hem insana yedi kere un geldi
İnsana çağrılan undan haber ver

Kul Çavuşum der ki dünyaya ruğ indi
Çarşamba gün yoğruldu cennetde halk oldu
Dünya yedi kere eksildi doldu
Hem insana çağrılan un ya hu değil mi?

6734/17b

9.Derviş Ali

1

Şu dünyânın ötesini şorarsañ
Deccâlîñ merkebi añırsa gerek
Mağribden maşrıķa görünür
Buna hikmet denilse gerek

Zelzele olur şallanır yerler
Aşağı yukarı konuşur iller
İkrâr imân kalkar zafer yollar
Biñ bir âdemde bulunsa gerek

Çeknim eşelinden bir gelin olup
‘İsa gökden inüp şafub hay olup
Ol zamân Mehdinin üç oğlân gelüp
Faķiri yoħsulı bay olsa gerek

Derviş ‘Alim eydür bazarı deyü
Eriñ ere kimyâ itmiş nazarı deyü
Mü‘ miñ kullarına kazadır deyü
Mehdiniñ dellâlı çağırsa gerek

6734/9b

10.Derviş Musa

1

Nevruz günü geldi arı şalındı
Şahibi dolanur bal diyü
Mevlası özenür kul deyü deyü
Kuvveti ola neviñ balı bulunır

Şahibi dolanur bal diyü
Yaradan özenür kul deyü deyü

Añlar zamanında çalıda doldur
Günleri gelince sas virür ballar
Oğlı olanıñ belı bulunur
Şahibi dolanur bal diyü

Añlarıñ işü var işünü işler
Seriyle añlar talağa başlar
Bal sırrıyla olur qardaşlar
Şahibi dolanur bal diyü

Qapucusı var qapusuñ bekler
Haramı olani qırarda haqlar
Arının beği var askerın gözler
Şahibi dolanur bal diyü

Allah emriyle de çiçek getirir
Destelenmiş ayağından getürür
Arının beği var içinde oturır
Şahibi dolanur bal diyü

Ol güzel mevlanıñ görsem dızarın

Derviş Musa eydür ben arı olsam

Canımı Hıu deyü deyü versem

Şahibi dolanur bal diyü

6732/13b

11. Edna

1

Ey padişâh-ı Lem yezel

Ey kadir-i min ezel

Ey lütfi çok kahrı güzel

Lütfunda hoş kahrında hoş

Âğlatırsın zarı zarı

Eger vermez isen huri

Layık görürseñ nârı

Narında hoş nuruında hoş

Gelse celâlerinden cefâ

Yağud cemâlerinden vefâ

İkisi de câna sefâ

Celâlinde hoş cemâlinde hoş

Hoşdur baña senden gelen

Ya taze gül ya yağud diken

Ya hil' atı yağud kefen

Lütfünde hoş kahrında hoş

Gerek ağlat gerek güldür

Gerek dirgür gerek öldür

Bu *Edna* der saña kuldur

Lütfünde hoş kahrında hoş

6733/20b

12.Eşrefoğlı Rumi

1

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

Cānımı ‘üryān idüp şaldım bu ‘aşq deryāsına
Nāgihān-ı ‘aşqıñ şataşdım der bi-hem tasına

Cānı başı din-i dünyāya virdim aldım derd-i yār
Merhem oldu derd oldu ancağ yürek yārasına

‘İlm-i ‘aql zīd-i taqva çün hiçāp oldu bañā
Gel sevdadan geçüp düşde aniñ sevdāsına

Māsivadan göz yumup görde aniñ dizārını
Kendi zemden el yevmde görde fenā şağrasını

Ol feñādan bir fenāya bir fenādan ki fenā
Ki fenādan şonra irüşdüm aniñ beğāsına

Bir beğādır ol beğā bir kez feña irmez aña
Aqlıñı қо gel irde señ bu sözüñ ma‘nasına

Aqılla ‘aşqa girilmez aql ‘aşkı mağv ider
Aql ‘aşkın ol sebebden uğramaz yöresine

‘Aql ister cenneti hūri küşür gılman ola
‘Aşkın hiç meyli yoğdur cennetin ni‘māsına

‘ Aşık ol ki göresiñ dost yüzünü bundan bugüne
Mağrur olma zāhidiñ ol va‘ di ferāsına

Va‘ diyi ferāya girilmez ‘ aşkı şeferet
Göz kararır diz düşer ayurır zülfünüñ ğarasına

Medi-i ayinin her sözünde var ince ğaraz
Talibin gören neħār-ı müdde arasına

Eşrefoğlı Rumi ‘ aşkıdan çün haber verir dinle
Bu aşkın hiç.....¹⁹var mı ferd-u devāsına

673214a

¹⁹ Silik, okunamdi.

2

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ey aceb bilmem nedir Yarāb bu derdiñ çaresi

Gün-be-gün artar hiç oñulmaz yüregim yāresi

Yüregimin yaresine hiç şabib şılmaz ilāç

Ey aceb var mı ola bunceleyin biçaresi

Çaresi biçarelikden sensin derdiñ çaresi

Büyük belā bu ricādadır ‘ aşkıların setaresi

Gözi yaşlı bağırı yaşlı cigeri delik delik

Olmuşam ‘ ālem içinde ‘ aşkıniñ averesi

Her kim iñler bu beladan varsun ol aşık değıl

Görsün añā neyler imiş nefsiñ emāresi

Eşrefoğlu Rumī bu derde giriftār olalı

Düşmüş ol deryāya kim yoğdur anıñ kenāresi

6732/30a

3

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Tecellî şevk-i didârîñ beni mest eyledi hayrân

Enel Hâk sırrını cânım anıñçün kılmadı bi-nihân

Acep hayrân- ı mestim kim bilişden bilmez yâdı

Gözüm her kıande kim baksa görünür suret-i Raḥmân

Cihân talibiniñ bendi benim elimdedir şimdi

Benim bugün bu meydânda benimdir topla cevkan

Benim Mânşurı dâr iden benim ağıyâr-ı yâr iden

Benim her vârı vâr iden benimle diridir her cân

Benim ilmi Ledünümünden hezâran Hızır olur aciz

Benim her bir tecellimden nice biñ Musalar hayrân

Çürümüş tenlere bir kez öğredirsem bâdeni kıam

Yalın ayak baş açık kıamus-u tura 'uryân

Şanursın *Eşrefoğluyum* ne Rumiye ne İzniği

Benim ol da'im el Bâki göründüm şüretâ insân

6733/17b

4

‘ Aşkın odı ciğercigimi

Yağa geldi Allah yağa gider amin amin

Çarib başım bu sevdayı

Çeke geldi Allah çeke gider amin amin

Bülbül eyler ahu figān

Hasret güle Allaha yandı bu cān amin amin

Benim gönülceğim hemān

Hağdan geldi Allah Hağğa gider amin amin

‘ Aşıklar durur sözüne nesne

Allah görünmez gözüne amin amin

Eşrefoğlu dostın yüzüne

Bağa geldim bağa gider amin amin

6732/14b

13.Feyzi

1

Evliyāya eğri baqma

Kevni mekân elindedir

Melegiñ hükmi soran oldur

Ĥilmi Yezdān elindedir

Sen anı şöyle şanma kim

Seniñ gibi bir âdemdir

Evliyanıñ gizli sırrı vardır

Gizli şāyan elindedir

Ĥağ anı bunda göndermiş

Ĥulları irşād için

İstedigin irşād ider

Ĥahr iħsan elindedir

Feyzi söz idelim ider bu ‘ilmi

Oğudum añladım bildim

Şimdi bu ‘alemiñ hükmi

Kāmil insan elindedir

6734/7b

14.Fuzuli

1

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

Ben benî bilmem neyim dünyâ nedir uqbâ nedir

Söyleyen kim söyleden kim âaşk nedir sevdâ nedir

Mey nedir sâki nedir Mecnun nedir Leylâ nedir

Kimse idrâk eylemez bu ‘alem-i eşyâ nedir

Gül dırahtından fevr-i feryâd ile kâm isyanı

Ölmeden dostuñ yolunda tutduğı da‘ va nedir

Arayup gezmekdedir pervane aşkıñ ateşi

Dosta can virmek murâdı bilmez istiğnâ nedir

Takunup zincir-i ‘aşkı divâne olduñ meger

Halkı ta‘ ciz eyleyüp senden saña şekvâ nedir

Vaķıf olduk meger Ķal-u Belâ esrârına

Maķşadım ancak rızadır cennet-i ‘alâ nedir

Şemsi gibi zahir olur kimde var envar-ı ‘aşk

Āşikare yapmalı ‘aşıkları ihfâ nedir

‘Aşk bazârına kimse Fuzuli basmasın ayak

Şem’i yanmak rif‘ atıñ oddan saña pervâ nedir²⁰

6732/19b

²⁰ Şiir Şem’i divanında da bulunmaktadır.

15.Günahkâr

1

Mevlâm şu dünyaya bina kurmadan
Evvel soyunup da posta giren kim idi

.....
.....²¹

Pîrler Hırasanda mihmân olmadan
‘ Atamızı şu cennetten sürmeden
Şu dünyaya hiç maḥlukat gelmeden
Özünü teslim idüb serrin veren kim idi

Hakka ‘ Azraile varsa talebiñ
Kırk yıldan evvel yogrulmuş durabiñ
Kelle kıltukda vahdet şerbetin
Nuş idüp meydana kadeh sunan kim idi

Biz de geldik şu dünyaya geçici
Hızır olmuş âb-ı hayat içici
Hâzretinden şol uçmaga açıcı
Cümleden kadim olup giren kim idi

Günahkaram eydür idelüm şükür
Diñle bu sözüm sen eyle fikir
Hakkiñ kelamını kalbiñden okur
‘ Āşıkâre manasıñ veren kim idi

6734/6b

²¹ Bu iki mısra eksiktir.

16.Halife

1

Hamdellilah kullar için eylemişsin ‘aṭa
Ol ḥabibiñ ḥurmetiçün eylemiş lüṭfi Ḥüda
Sende bulduḡ Leyl‘el Ḳadir ol Muḥammet Mustafa
Merḥaba ey ṣehr-i rāḥmet Merḥaba ṣehr-i Nur

Her gece biñ bir günahkār layıḡ olur cennete
Ya bu ḥasul aç muḥtac mālīk ulu ni‘mete
Ḥaḡ Ta‘ala vermiş dersini hep ümmete
Merḥaba ey ṣehr-i rāḥmet Merḥaba ṣehr-i Nur

Çok şükür olsun Ḥüdaya irdi saña canımız
Nurunla zeyn olurdı dinimiz imānımız
Vir şalavat Mustafaya ‘arṣa çıḡsun özümüz
Merḥaba ey ṣehr-i rāḥmet Merḥaba ṣehr-i Nur

Ey *Ḥalife* ḡul iseñ Mevlāya gönder sa‘im ol
Uyuma gel gecelerle ṣabaḡ olunca ḡa‘im ol
Gece gündüz cān-ı dilden ṭa‘at üzre da‘im ol
Merḥaba ey ṣehr-i rāḥmet Merḥaba ṣehr-i Nur

6733/9a

17. Hüseyn

1

Göñül ne durursuñ qadir olduqça
Bir divānda imāmı söyleseñ ne
Muhammed Âlidir kırkların başı
Buña ribān senden ulaşañ ne

Hasan ile Hüseyn bilir aġunuñ dadın
Kerbelā oqunur Hüseyn adı
Adın sevdiğim Zeynel ʿ Âbidin
Âşık idüp aşumanı boylasan ne

İmām Bâkir göründü gözüme
İmām Cefer doğa geldi özüme
Qurşun aqdılar Musa Kazıma
İnatdır yezidler bilseñ ne

Şehid itdiler İrizaylan Taki
Andı gitdi davaz imam okuyu
Adın sevdiğim ʿ Ali Naki
Vir dayadup diliñde söyleseñ ne

4b

Eydür Hüseynim geldi zamanı
Qaldıralım aradan ikiligi gümānı
Hasan ʿ Ali Askeri şāhibi zamanı
Sen özünü Haqqa bağlasan ne

6734/4b

2

Şunda seyrân eyledim cihanda cismini

Burda sana yer qalmaqadım Şimdicek

Her gizli bilmez oldu kendi Őuqunu

Haqa bendedir qalmaqadım Şimdicek

Bir qomŐu qomŐusunın quyusun qazdı

Hevesiñ iun yuzunu kızartdı

Bu senet heŐap qalmaqadım anadan azdı

Bu senin getir ver qalmaqadım Şimdi Şimdicek

Qaçanı kovubda qovandan qama

Hibir Őubıtını her yere sama

Deme bir kiŐiye Őırrını ama

Yoluna sereyim diyen qalmaqadım Şimdicek

12a

Hüseyinim eydür artır diler payeyi

Diller bu iküsün yedi dileler bu ayı

Qaldırdılar odı vedayı Őebayı

Her cemalde nur qalmaqadım Şimdicek

6734/12a

3

Ġıybet ile kog söyleyen

Dilim Ġay meded Ġay meded

Mizan terazi başında

Ġalim hay meded hay meded

Vücuduñ şehrini pay eyle savaş

Kesilir kelle düşer baş

Âlem ümidi Ġacı Bekdâş

Velim hay meded hay meded

Bunu böyle eyleyen Ġuda

İmām Ġasandır aġu yudan

İmām Hüseyin işlendi gedā

Ġulum hay meded hay meded

Zeynālı zindana şalan

Baķır ilen teber çalan

İmam Caferden kılan

Yolum hay meded hay meded

21b

Ġorķarın yolundan azan

Ġidayet eylesün Musa Rıza

Kabre varınca ġayırmazım

Ulum hay meded hay meded

Muḥammed Ṭakinin nuru
Ali Nākinin şah askeri
Elime verdiler günāh defteri
Bilemedim hay meded hay meded

Hüseym eydür dilim düzelttim
Mehdi yolunu gözetdim
İrzasıza el uzatdı nefsim
Elim hay meded hay meded

6734/21b

4

İnce güzelleri seyr idelim ince
Şalınşa karşımda dursa ikisi
Biri sağda biri solda otursa
Doldırsa meyini verse ikisi

Açıldı zeyn oldı bahārīñ çağı
Eridi kalmadı yüregim bağı
Sinemin bahçasına kırsam otağı
Muhabbet tuzağın kırsa ikisi

Mü' min müslim biraraya derilse
Va' dem bütün ömrüm tamam bulunsa
Biri suyum dökse birisi yusa
Dikse kefenimi şarşa ikisi

Haqqında ayet okunur hece
Mü' min olanlar çekerler boca
Gökden İsa inse Mehdı gelse
Āleme bir nızam virse ikisi

Yeşil giyer al görünür donları
Mevlām ihsan itse görsek anları
Şefā' at umarız maşşer günleri
Sinede sümbülü dirse ikisi

Hüseyinim eydür Haqqa giderler

Utanacak işi dutup niderler

Anda yüzbiñ canı azad iderler

Ceħennem bābına dursa ikisi

6734/7a

5

Ça ezeli şu dünyaya

şah Murtaza Ali geldi

Çırk biñ erden yüz çevirmez

Pirim Hacı Bekdaş Veli geldi

‘ Ālidir cümleniñ başı

Hızır nebidir yoldaşı

‘ Āli şıfâtında bu kişi

Seyyid Battal Çazi geldi

Yusufi kuyuya attılar

Çırtlara bürhân etdiler

Mışır şehrinde sattılar

Mışırın sulţanı geldi

Halil Dedem Ka‘ beyi yapıncaç

Çıçup üstünde baçıncaç

Gökden Muħammed çopuncaç

Nur ‘ Ālime dolu geldi

Hüseynim eydür ancaç

Muħammed’e verildi şancaç

‘ Ālim Düldüle binincek

Çok kâfirler imana geldi

6734/3b

6

Çarşıdan göründü dosduñ elleri
Cennet bahçesinde türbe bağları
Üzülür yüreği alur şafları
Yürür kerameti Ābdal Musanıñ

Çürdistān iline duyuldu sesi
Mü'min olanlarıñ düşdi hevesi
Yedi apı içre şahin türbesi
Nur doğmuş üstine Ābdal Musanıñ

Çudretten giyer elifi tacı
Eşigini bekleyen neyelsin haccı
Mağribden maşriğe oynar ılıcı
Zahire bātına Ābdal Musanıñ

‘Aşkın muhabbeti meni coşurdu
Coşurdu da arlı dağdan aşırdu
Aşırdu da Çaygusuza düşürdü
İrişdi himmeti Ābdal Musanıñ

Derviş Hüseyin eydür murada irdi
Çaygusuz Sulţan evine geldi
Çırklar eşigine yüzünü sürdü
Mest itdi oqusu Ābdal Musanıñ

6734/9a

18.İbrahim Ethem

1

Hasretiñ dile getürsün

Yetim oğul qarib oğul

.....²²

Yetim oğul qarib oğul

Bülbülü güllere virdim

Esbābıñ kullara virdim

Sinem delik delik deldiñ

Yetim oğul qarib oğul

Bir nazār kııl bu feleğın işine

Ne getürdü âdem oğlıbaşına

Söyledikçe bundan özlü söz olmaz

Yetim oğul qarib oğul

6735/1a

²² Eksik mısra.

19.İbrahim Hakkı

1

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

Veç-i yâre düş olân ‘alemde seyrân istemez

Cânını cânana teslim eyleyen cân istemez

Bu misafirhaneniñ fâniliğın fehm eyleyen

Haneyi kalbinde Hakkdan ğayrı mihmân istemez

Cennet içre tamudan korkmaz Hakkıñ aşıkları

Vağf-ı esrâr olanlar huri-i ğilmân istemez

Ircı‘ i avâz irdi murğ-ı cânım şem‘ine

‘Âşık-ı billah olanlar şür-ı ‘irfan istemez

Mâsiva’Ilahdan mücerred oldı *İbrâhim* bugün

Varlığı dildâre verdi vasl-ı hicrân istemez

6733/25a

20.İsmail Hakkı

1

- . - - / - . - - - / - . - - - / - . - - -

Ḳaderi fākiri bil fenā ol yār sultān olmasa hiç
Faķir imiş cemiyyet haṭır perişan olmasa hiç

Halka şayd itmek içün nedür bu güleç yüz tatlı söz
Çünkü şeyyad olmadıñ güyā vaḥtedan olmasa hiç

Terk-i zevk-i lezzeti cismān insana dürüli
Merd iseñ lezzāt- ı nefsanıñ ḥubān olmasa hiç

Hırķa ve seccade ve ´imāme ve tesbiḥi koy
Saḡra-yı evḡam tesvilāt-ı şeyṭan olmasa hiç

Hıfz-ı zāhir mucib-i iḡmāl baṭına der hemān
Hıfzı ḡasen ḡalk idüp cism-i nekbān olmasa hiç

Gayret raġbetinde olsuñ çün olur ḡased saña
Meşel-i Yusufa mübtelā-yı mekr-i iḡvān olmasa hiç

Ger sa´ adet mend isen tenhaya gel ḡalkı unut
Ḳaķķı insan ḡaķķı birle setr it pişman olmasa hiç

6732/12a

2

Çokdır Hakkın ni' metleri

Elhamdulillahil kerim

Vâfir dürür minnetleri

El-şükürallah elazim

Virdi bize çünkim vücud

Dergâhına kıldık sücud

Ânuñdır hem fazl-ı vücud

Elhamdulillahil kerim

Şol kim ider Hakkı taleb

Dünya için çekmez te' ab

Vasi' dürür ihsan Rab

Elşükür 'allahil azim

Raḥmet yağār gökden bize

Ḳudret gelür her acize

İhsânı çok bize size

Elhamdulillahil kerim

Ger zahir ve bâtın kamu

N' imetle dünyâ top tolu

Hakkı nimeti in'am oldu bu

El-şükür'allah elazim

6732/12b

21. *Ḳaracaođlan*

1

‘Uryan geldim ise ‘ūryan giderim
Benim cevri döndürür ḥarmānım var
‘Azrail gelmiş de benden can ister
Benim vermemeğe fermānım mı var

Sende namazıñı durma kıl otur
Ḥüdānın emrini yerine getir
Didiler ki bize ğam yükün getir
Benim deve çekerekervānım mı var

O mālīñ ḥesabın senden alırlar
Şalınan bir binā ḳurmuş sübhāna veliler
Ḥaramiler vardır deyü ḳorḳu virirler
Benim ipek yükü kervanım mı var

Ḳaracaođlan eydür yaralu gürlər
Ḥaram olsun yedirdiği şekerler
Güzel sever deyü büḥtan iderler
Benim ḥađdan ğayrı sevdiğim mi var

6733/24b

22. Kıddusı

1

- - . - -

Gel sürelim demleri

Hu diyelüm Hu

Def i idelim ğamları

Hu diyelüm Hu

Zühdı kıoyalum

‘ Āşka uyalum

Sırra tıyalum

Hü diyelum Hü

Ey şeh-zāde

Düşme fesāde

Şubh u mesāde

Hü diyelüm Hü

‘ Aşıkā bürhān

Ba‘ is-i ‘ irfān

Dertlere dermān

Hü diyelüm hü

Nuṭkıımı diñle

‘ Āşq ıla añla

Bende seniñle

Hü diyelüm Hü

Zāhidi ʔanma
Kavle inanma
Ateşe yanma
Hū diyelūm Hū

Gezme yabanda
Kalma gūmanda
Baŝu hemānde
Hū diyelūm Hū

Mūnkire uyma
Sözünü ʔuyma
Kōŝküne koyma
Hu diyelūm hu

Nefse cihad it
Terk-i ʕibād it
Halıķı yār it
Hu diyelūm Hū

Terk-i sivā it
Cān fedā it
Zıkr-i Hūda it
Hū diyelūm Hū

Hūya sen ol kıl
Ol añna maķbūl
Hū ile Hūyu bul
Hū diyelūm Hū

Mürşide vir el
Müşkili it hâl
Ḳuddisiye gel
Ḥû diyelüm Ḥû

673215/a

2

- . - - / - . -

Şevk olup andadır

‘ Āşkın bana kıandadır

Hak dili vīrāndır

İşte şefā bundadır

‘ Aşk evindir veli

Tañrıya hem şevdalı

‘ Aşk düzül deli

İşde sefā bundadır

Kimi virir nān u āş

Çor yolına cān u bāş

Kimi atar aña taş

İşde şefā bundadır

Kimi muhabbet ider

Verir aña sim u zer

Kimi de döger söger

İşde şefā bundadır

Kimisi verir ‘ata

Hem diler andan du‘a

Kimisi eyler cefā

İşde şefā bundadır

Kimi elini verir
Gönlünü Hu şeyh pir
Kimi yukardadır
İşde şefâ bundadır

Kimi candan sever
Hizmeti pek uyar
Kimi yanından kovar
İşde şefâ bundadır

Kimisi ***Ḳuddusiye***
Eyler aña can fedâ
Kimi ider çok cağa
İşde şefâ bundadır

6733/23a

3

-- . -/ -- . -

Ḳuddūse ‘ aşık olmuşam
Ḳuddūsiyem Ḳuddūsiyem
‘ Āşkımda şādık olmuşam
Ḳuddūsiyem Ḳuddūsiyem

Çün hamr-ı şāfi içmişem
İki ciḥāndan geçmişem
Hāḳdan yaña bir olmuşam
Ḳuddūsiyem Ḳuddūsiyem

Ben bağır yanıklardanım
Ehl-i meşayıḫlardanım
Ḳuddusi aşıklardanım
Ḳuddūsiyem Ḳuddūsiyem

Cürm eylesin afv ider ol
Hem suçumuz eyler ḳabul
Oldum ben ol sulṭana ḳul
Ḳuddūsiyem Ḳuddūsiyem

Ḳuddusiyā Ḳuddūse gel
Azim eyledi cana ol ecel
Ben ğayrısından çekdim el
Ḳuddūsiyem Ḳuddūsiyem

6732/18b

4

-- . - / - - . -

Men secni ‘ aşkı görmüşem

Māşūķumuñ māħbūbiyem

Ār göñülden sormuşam

Zān itmem kim nāmusiyem

Bu rāha itdim çün sefer

Ƙılmadı benlikden eser

Gel sende seyr it ipü ser

Men büyülük casusiyem

Ol ħübā verdim varımı

Ƙatıĝ eyledim zenārımı

Şıdķla sevdim yārımı

Dost baķcesi ‘ arvasiyem

Maħvoldu dilden māsivā

Ʀaħta oturdı dil-riyā

Ƙalmadı hiç aklı ħayā

‘ Āşkı ħeva ma‘ lusiye

Āşķ ħamrını nuş eyledim

Deryā olup cūş eyledim

Dost da‘vetin ķuş eyledim

Bugün aniñ mebu‘ siyem

Gelsün nasihat etsün
Yaqsın insanı cānlansun
Bilesin muḥaqqak evvela men
Her dertleriñ dermanıyem

Var gerçek cürmüm bi ḥesab
Yok düfunumda hiç şevāb
Şāhı halim itmez ‘unab
Bilur hem suçlusuyem

Taḳdir *Ḳuddusiyem* eylerim
İsmi ne dilde söylerim
Ben masivāyı neylerim
Ḳuddusiyem Ḳuddusiyem

6732/8a

5

Yârim şâh-ı hûbandır
Olduğça bu tarz olsun
Canım añâ kurbandır
Olduğça bu tarz olsun

Hamr-ı ‘aşkı itdim nuş
Oldum ta ebed serhoş
‘Aşk her derde dermândır
Olduğça bu tarz olsun

Dildâra elim irmez
Ağyarı gözüm görmez
Bir maḥbub- tâbandır
Olduğça bu tarz olsun

Bu ‘aşka nihâyet yok
Bir derya ki ğayet çok
Aşık işi efgândır
Olduğça bu tarz olsun

Pervâne olup müştâka
Şem’i cana ider ihraḳa
Bülbül güle ḥayrandır
Olduğça bu tarz olsun

Men terki siva itdim
Hem meyli Hda itdim
Çeşmim başı bārandır
Olduğça bu tarz olsun

Divanesiyim anıñ
Hem klı o sultanıñ
Çn ol şāh-ı şahāndır
Olduğça bu tarz olsun

uddusi durır adım
‘Aşğ oldu ki stādım
Ol bir baħr-i ‘ummāndır
Olduğça bu tarz olsun

6733/10b

6

Geliñ ey yāran

Rüfekācasına

Olalum iḥvān

Şuleḥacasına

Giyelüm tacı

Olalum rācı

Dün ü gün nācī

Fuḫarācasına

Girelüm rāha

Varalum şaha

İrelüm cāha

Nükebācasına

Virelim vārı

Görelim yārı

Sevelim ‘arı

Büdelacasına

Alalım himmet

Bulalım vaḥdet

Kılalım ‘uzlet

Nücebācasına

Ƙoyalım ğayrı
Tuyalım sırrı
Diyelim Ői'ri
Şu' arācasına

Alalım ħablı
Çalalım nebli
Çalalım tablı
Ümeracasına

Yanalım her an
Olalım ħayrān
Ƙılalım seyrān
Ğurebacasına

Bulalım teslim
Olalım ten'im
Ƙılalım ta'lim
'Ulemacasına

Yiyelim ħandi
Ƙoyalım fendi
Diyelim pendi
Ĥuᵼebācasına

Geçelim yemler
İçelim cemler
Őaçalım demler
Őuhedacasına

Bilelim rāzı
Olalım ğāzı
Alalım bāzı
Hüzekācasına

Açalım meydan
Saçalım mercān
Uçalım her an
Zürefacasına

Virelim biz cān
Görelim cānan
Sevelim devrān
Şürefacasına

Bulalım bührān
Olalım Loḡman
Kılalım dermān
Hükemacasına

Sevelim bir ḡub
Ki ola merġub
Olalım meczub
Hunefacasına

Gele ḡardaşlar
Bakar ḡāldaşlar
Dökelim yaşlar
Zü'afacasına

Eyle *Ḳuddusi*

Haḳḳ ıla ünsī

Ḳo ḳamu nası

‘Uḳelacasına

6732/16a

7

. - - - / . - - - / - - -

Velî olmaz kişi taşlanmayınca
Sivâ endîşesi boşlanmayınca

Kemâle iremez salîk dirîgâ
Bu ‘aşkıñ odına haşlanmayınca

Söğütde hîç biter mi elma
Yarulup sarılıp aşlanmayınca

Yiyemez körpe kızu şu tolı otı
Gün be gün büyüyüp dişlemeyince

Ne deñlü ‘aqlı olsa da kişiniñ
Okumaz hocaya başlanmayınca

Dañi başlamağla ‘alim olunmaz
Çalışıp dersine düşlenmeyince

Sabi baluğ hemân ‘aqlı olur mu?
Nice yıllar geçüp yaşlanmayınca

‘Amel çokluğuna yok hiç ‘iñbâr
Kulundan Haliği hoşlanmayınca

Bu *Ḳuddusi* gibi olma tenbel
Vücut bulmaz bir iş işlemeyince

6733/23b

8

Sensin veliler şahı
Ya Hzreti Mevlânâ
Aff it şu ben gümrâhı
Ya Hzreti Mevlânâ

Bed-kâr u avareyim
Pür zenb-i biçareyim
‘Aşı yüzü kıareyim
Ya Hzreti Mevlânâ

Gayet ‘azimdir câhîñ
Maḥbûbisîñ Âllahın
Dâr’ül emân dergâhın
Ya Hzreti Mevlânâ

Sen şol ulu sultansın
Ki server-i merdânsın
Hem ma‘den-i bürhânsın
Ya Hzret-i Mevlânâ

Sen tıfilken ey sultân
Eflakı itdin seyrân
Oldı mela‘ik ḥâyrân
Ya Hzret-i Mevlânâ

Muhtacınıñ in' am it
Miḥmanıñam ikrām it
İḥsanıñı itmām it
Ya Ḥazret-i Mevlānā

Ḳapuñda çok muhtacān
Erer mūrāda her ān
Devrinde sürer devrān
Ya Ḥazret-i Mevlānā

Bencileyin yoḳ gümrāh
Lakin didim eyvallāḥ
Geldim sañā şey'ḥullah
Ya Ḥazret-i Mevlānā

' Ariflerin sulṭānı
Dertlilerin dermānı
Ḳuddusinin canānı
Ya Ḥazret-i Mevlānā

6732/16b

9

-- ./ . -- . / . -- . / . --

Yok bir ʿamelim vuşlat-ı Yezdāna münāsib
Meʿsul iderem menzi-i merdāna münāsib

Ġaflette geçirdim nideyim ömr-ü azizi
Kesb idemedim tuhfe-i sultāna münāsib

Zahidliği ben bilürem hoş hüner ammā
ʿAşk gibi hüner yoğ imiş insāna münāsib

Yağmalasun hep varımı ʿaşksız kıomasa
ʿAşksız olamaz çün kişi ʿirfana münāsib

Leylā diyu Mecnūn nice dem yañdı yağıldu
Şoñ demde didiği baña bu ğavġā ne münāsib

Yiyüp içüp uyumaqla Teñri sevilmez
Çünkü bu şıfat zümre -i hayvāna münāsib

Sa'yine koşarız kişi murāda
Cehd ile mihmān olmadın ihsana münsib

Zıkr eyle hemān leyl-i nehār durma çalış kim
Dosta vāşıl olu(r) zıkr eyle hayrana münāsib

Ķuddusiyem dirler ki niçün ʿuzlet idersin
Ol dir ki karar aşk-ı canāna münāsib

6732/7b

23.Güneşlioğlu (Kul Ethem)²³

1

Bu yolda ğafildiñ kaziler
Bir gün bunda ulu divan kurulur
Hu kıani olup Muħammed Şefa' atçı
Münkirin ğunaħı anda sorulur

Kör mum diye ğöze miller çekeler
Ayağın altına kıara kıara Çaç dikerler
Yol ehli olan kıardaşı dara çekeler
Münafıķıñ anda ödü yarılır

Yol oğlundan baħıanı kıorusuñ
Baña yediriñ yemiŐleri kıorusun
Yedi adım reŐacesine yürüsüñ
Müşaħib olmayan anda yorulur

Halifeler sancağı çekölüp gelir
İhlaŐı talib olan menzilini bulur
Yol ehli olan bacı suri kıızı olur
O da anda ayasına dirilir

GüneŐlioglu bu dünyanın ehlidir
Bul yolu basınca biñ ğünahlıdır
Yol ehli olana kıardaŐ cennet ehlidir
Münafıķlar cehenneme sürölür

6734/15a

²³ 6734 numaralı cönkte yer alan Şiirin üstünde Kul Ethem yazmaktadır. Ancak Şiirin son dörtlüğünde GüneŐlioglu mahlası yer almaktadır. Cönkün son bölümleri oldukça düzensiz tutulduğundan Kul Ethem ile GüneŐlioglu mahlaslı Şairlerin Şiirleri birbirine kıarŐıŐ olması muhtemeldir.

2

Vüçudum şehrini seyrân idecek
Bize der hubların mülâ sesi var
Kimse bilmez evliyanın sırrından
Benim Hâk Muhammed Ali sesi var

Bu ki kimler gelib kimler gidecek
Ahiri feth olup da şonın ne olacak
Mü' min olan arzusunu bulacak
İnkâr gelenlere bela sesi var

Balık imiş akınlara tutulan
Mü' min imiş o gürühâ katılan
Küfe şehrinde kara çarığa şatılan
Tuydum oranında külâ sesi var

Mecnun bekâr başı bekler hanib ya Leyla
Derdini sen verdin dermanı eyle
.....²⁴

O da anda ayasına virirler

Güneşli oğlu bu dünyanıñ ehlidir
Bul yolu basınca biñ günahlıdır
Yol ehli olan kardaş cennet ehlidir
Münafıklar cehenneme sürülür

6734/14a

²⁴ Bu bölümde sayfa yırtılmış olduğu için mısra okunamıştır.

24. Kûl Hîmmet

1

‘Ali’ m fazlına hem kefil oldu
Hasan Hüseyn hem rehin kodi
Bir kuşluk vaḳti gelirem dedi
‘Ali’ m Hayber Ḳal’ asına gidince

Duş pareye varınca eğildi
Düldül atı kenarına baḡladı
Yere göḡe bir zelzele eyledi
‘Ali’ m Hayber Ḳal’ asına gidince

18b

Ruhban ‘Ali’ den kırk sual sordu
‘Âlim ruhbanıñ cevabın verdi
Ṭoḡsan biñ kâfir imâna geldi
Âlim Hayber Ḳal’ asını alınca

Ol zaman İncil’ i yere ḳodular
Ne var ne yok suval sordılar
Muḡammedi seven ayaga ḳalksın dediler
Âlim Hayber Ḳal’ asını alınca

Ṭoḡsan biñ kâfiri hep sünnet etdi
Ṭoḡsan biñ akça ṭariḳa baḡladı
Din bizim din deyü din telḳin eyledi
Âlim Hayber Ḳal’ asını alınca

19a

Kâfirler durmuş kalesin öger
Gün bir yandan dogar bir yandan iner
Ol nisan yagmuru içine yagar
Âlim H̄ayber Qal' asını alınca

Ol zaman yaratdı yedi qat yeri
Ol zaman yaratdı yedi kat göğü
Bir kere haykırdı iki cihan serveri
Âlim H̄ayber Qal' asını alınca

Qul Himmet ol zamanda var idi
Quluniñ eṭrafı güm güm gümüler idi
Ol Zühre yıldızı elinde doğdı
(Âlim H̄ayber Qal' asını alınca)

6734/19a

Ātası Muḥammede Fatıma aña kıızı
 Bakıñ Fāṭıma anamız üç ay dardadır
 Ānlarıñ çekdiği muşahib kıavli
 Bakıñ Fāṭıma anamız üç ay dardadır

Faṭıma ana Āliye söz kıarşı durdu
 Āli Muḥammede şekvāya vardı
 Muḥammed kıızını şekvān eyledi
 Bakıñ Fāṭıma anamız üç ay dardadır

Ḥasan ile Ḥüseyin dārda iken oldu
 Ḥazreti Zehra kıundağa şardı
 Hem Ḥasan Ḥüseyin mürüvvete erdi
 Bakıñ Fāṭıma anamız üç ay dardadır

Ḥasan ile Ḥüseyin dārda iken oldu
 Yetmiş biñ evliyā dirildi geldi
 Ṭoksan biñ evliyā şefāat kııldı
 Bakıñ Fāṭıma anamız üç ay dardadır

Yeryüzünü yeşil çimen bürüdü
 Libāsını çevirdi donları döküldü
 Çeşminiñ yaşı değirmenler döndürdü
 Bakıñ Fāṭıma anamız üç ay dardadır

Ḳul Himmetim eydür bu nefsi bilenler

Göḳ yüzüne yeşil meydān ḳuranlar

Ufacıḳ defecik tercümān bilenler

Bakiñ Fāḩıma anamız üç ay dardadır

6734/2b

3

Ḥak mihmāndır canda ḥatır bilenler
Edebsizlik etmen mihman yanında
Evliyalar darına saf şaf duranlar
Yarlıganır ehli irfān yanında

Ḥaḫ deyüpde ḥaḫdan ḥazar etmezsîñ
Baḫup can gözüyle nazār etmezsîñ
Darlıgıñ yoḫluḡuna bāzar etmezsîñ
Ayrıl ḫaraltı olma dükkân önünde

Şeri‘at ḫariḫat yoludur erkāndır
Ma‘rifet ḫapusı güheri kāndır
Bir ḫardaşıñ dōrt ḫapusı tamamdır
Küfri imān şayulır yanında

Dünyāniñ ardına düşme ḫalleşdir
İnanmañ ḡaziler ötesi hiçdir
Varlıḡıñla özüni dergāh oluşdır
ḫaderi irfān olur ‘imān yanında

4b

Ḳul Himmet eydür bu sır evliyāniñdir
Canım göz göreniñ yol durāniñdir
Kemlik bizim ammā kerem seniñdir
Ḳulın ne ḫatdi var sultāniñ yanında

6734/4b

4

Deli gönül dost evini dolanur
Girmek ister rehbersiz varılmaz
Dere bilsek bağunun gülünü
Gülşeni seyr ider cânlar yürümez

Gezdirirler seni şaldan iderler
Demirden gözün milden iderler
Murât kapusunu kılden iderler
Geçer mü' min kullar sor kusur olmaz

İçerime düşdi yānar iravan
Nur dökülsün selamla şalavat
Ne gökde bulut var ne yerde rahmet
Serime bir dumān çökdi ayrılmaz

Bir ayağı bir babuca dıkarlar
Ki hayrān olmaya bakarlar
Her kardeşi günāhınca yakarlar
Hakkı Hakkā sordılar kimse darılmaz

Eydür ***Ḳul Himmetim*** aldur özü ki
Düşüne düşünene söyle sözü ki
Deyüben yok dilden añlayan ki
İleri var birde geri hu dile hemān

6734/11a

5

Elestü kaleminde birlik evinde
Ruḥum kandilde nūra çevrilir
Bizde Belā dedik sulṭān önünde
Canım ʿAli ittigi iḳrara çevrilir

Bir yaḳın ehli bulursañ çek beri
İḳrarına lâṭif düşmez şek arı
Bülbül gülü sever tuṭı şekeri
Ḳumru dost dost deyup zāra çevrilir

Ṭuti ḳumru öter bagda āh deyü
Ṭalibler mevce gelmiş bu dergāh deyü
Muḥabbet yolları aşar şāh deyü
Gelür sofular yanı sıra çevrilir

17a

Yaḳın ehli yaḳın ile oturur
İḳrar ehli iḳrarını yitürür
Güherdir alur şarrafa götürür
Bazarlıḳ ittiḡü şara çevrilir

Anda bir nişandır anda bilişen
Bilişmeyüp hem andan ayrı düşen
Arife maʿnidir ʿaşḳa bir nişan
Anın içün pervāne nara çevrilür

ᶘul Himmet pirinden Őabagın alur

Tasdik olan şalib mevlāsun bulur

Gōñül aŐuna

.....²⁵

6734/17a

²⁵ Bu bōlūmler silik olduđu iřin okunamadı.

6

Saça'ı bir kadehten bir dolu içdim
Şerbetim Muḥammed ' Aliden oldu
Muḥabbetden Muḥammede erişdim
Muḥabbetim Muḥammed ' Aliden oldu

Ḥasan Ḥüseyindir anlar ezelden
Ānları severiz Kālū Belādan
Ḥalkı muḥabbet mürüvvet ' Aliden
Muḥabbetim mürürvveti ' Āliden oldu

İmānım Zeyneliñ zülfüne bağladım
Muḥammed Bakiri sevdim eyelendim
Caferiden ' ilm-i erkân öğrendim
Erkânım Muḥammed ' Aliden oldu

Ġayetde uşarım Musa Kazımdan
Rızaya rıza oldım özümden
Sevgisi gitmez gönülden gözümden
Sevdiğim Muḥammed ' Aliden oldu

Muḥammed Taķidir ' Ali Nāķi Hasan ' Ali
' Askeri çeşmim çerāģı
Bize zeyn oldu gönümün şarı
Şöhretim Muhḥammed ' Aliden oldu

Muhammed Mehdi sahip zamana
Anları sevenler almadı gümāna
a niān omudur kāmīl insane
Namım Muhammed  Aliden oldu

ul immet eydür gūnahım odır
Cān bir emanettir tende onudır
Sōyleyūp sōyleden deildir adır
Virdigimiz Muhammed liden oldu

6734/4b

25. Kl Fazıl

1

Muammed   Alini nianı budır

Sor hem ki sırrımı bilmez bula beni

Mrsidine sor binice talib²⁶

Oradada derdine bulmaz  areyi

Benim da  vam i raram dindir

Yalan dny bir misafir anedir

Cevri kime  onsa ltfi onadır

De me talib gtrmez beni

stne yol varınca Şehir arılır

i raram-ı imn  almaz andan sorulur

Ne ararsa Őıratında Őorulur

Mrsit ki gsterendi bir beni

Kl Fazılım i miŐ   aşkın Őerbetini

Durdu aŐikre birisi a ını

 a  a yakındır Şu i hlası btn

Muvafı dır o urum yılmam  arayı

6734/13b

²⁶ Bu kelimenin st karalanmıŐtır.

26.Kul Pir Ali

1

Hey erenler bu gün fikir eyledim
Dağlara dumân ne güzel uymuş
Şol qadir Āllaha şükür eyledim
Mü' minlere imân ne güzel uymuş

Dügünde bayramda oldı ya ziynet
İnsana verilmiş farzla sünnet
Yezide cehennem mü' mine cennet
İblise cehennem ne güzel uymuş

Seyredüp gezeriñ dağlar başında
Gözlerim gitmedi aniñ düşinde
Götürüp gezerdi bu çok yaşında
' Aliye Selmānı ne güzel uymuş

Ezelden qalmış idi pîre bağlanmaq
Cigercigim aşk oduna tağlamak
Ya' qup Peyğamberiñ zârın diñlemek
Yusufa da Kenānı ne güzel uymuş

Hâq nasib itdi elindeki âşaya
Kâfirlerde qasd eyledi Musaya
İncil İsaye indi Tevrât Musaya
Qurân Muhammede ne güzel uymuş

Ḳul Pir 'Alim eydür ŧalvar giyer egnine

Hiçbir hile getirmezdi gönlüne

Ḳuŧı ḳurdu mu' ti eylemiş emrine

Mülkine Süleymân ne güzel uymuş

6734/8a

27.Kütahyalı Vecihi²⁷

1

Hisse-i alb ise lütfunla zayi olmaz
Seniñde muzmar olan ateşe ab-1 şer itmez

İstiametin de ılem şu' linde mum olsa kişi
Gene mirasi kıssadan ři' rini ramiz

6732/17b

²⁷ şiirin başında Kütahyalı Vecihi ibaresi vardır. Ancak şiir eksiktir.

28.Müfti

1

Şu   alemdede bir mürşid kāmile
Vermediñse hayf gecen ömrüne
Hasta göñlüni bir Loqmān eline
Vermediñse hayf ge en ömrüne

Göñlüñ iklimine  eraqlar yaqup
Nefsiñ askerininiñ ilini yıqup
Dostuñ dūşmanıñ kimler imiř bakup
Kıramadıñsa hayf ge en ömrüne

Gel aldanma bu dūnyanıñ oquna
Bülbül ol gir gül řevķine
Enbiyālar evliyālar zevķine
İremediñse hayf ge en ömrüne

Dost yoluna harcit ömrüñ
Vārın tā kim duyāsın evliyā sırrın
Can gözüyle bir kez Hāķķıñ dizārın
Görmedinse hayf ge en ömrüne

Ñefs elinden  urtarmayan yaqasın
Yarın ne dertler ugrar baqasın
Fırsatın elde iken Hāķķıñ libasın
Bulmadıñsa hayf ge en ömrüne

Neylersiñ ömrin yoqđır vefası
Pākit kendiñi çekme nefsin cefasını
Ölmezden evvel firdevs bağıniñ sefasını
Sürmedinse hayf geçen ömrüne

Müfti eydür o giren dizer yolların
Vir kesb eyle evliyāniñ hallerin
Güzel Allahın hüsnüñ güllerin
Dermedinse hayf geçen ömrüne

6734/5a

29.Nadi

1

Yer- Gök Destanı

Diñleyelim yer ile gögü zar ı ahı

Gök didi bir baña nazār eyle

Yer didi diñlemem böyle sezayı

Bendeki gülşene bir nazār eyle

Yer dedi nelerim vardır sorulmaz

Yedidir yollarım vardır durulmaz

Yelleriñe karşı durur eyrilmez

O bañri 'ummana bir nazār eyle

Gök yedi yersuyımı içecekdañi

.....²⁸

Susuz geçecek kıyamet günleri dañi

Saña basacağ ol añir zaman bir nazār eyle

Yer didi қаfla nundan birisi

Evliya enbiya Hu türbeleri

Bende yatar iki cihān serveri

Ol şefāat-kāne bir nazār eyle

Gök didi yer senden ğayrı el amān

Bildüm ki aksine döndü bu devrān

Sen fevr-i nārı yeriñ elinden ğazret-i Sübħan

Ħalim sırr-ı nevā güne bir nazār eyle

²⁸ Bu bölüm okunamıştır.

5b

Yer didi Hâk bazar kîtabın açar
Benim mi' minlerim şıratı geçer
Cennete girenler hep Kevşer içer
Benden ağan dört ırmâk bir nazâr eyle

Gök didi hava baq bulutlar yürür
Benden qar yağar hebsini bürür
Yedi kat üstünde gök nice durur
Direksüz aşumana bir nazâr eyle

Yer didi bıraktı hep seni beni
İkimizi daği eyledi fani
Düşünce üstüme dutmasam seni
Haşırda mizana bir nazâr eyle

Gök didi yer döger demur eylerim
Yağar ağaçları kömür eylerim
Yağar üstüne yaşın çamur eylerim
Tağlarda dumâna bir nazâr eyle

Yer didi hilafin vardır söz olur
Senden ne yansa baña az olur
Kışların geçer dükkâna yaz olur
Ol yeşil çimene bir nazâr eyle

Gök didi yedi at yerden baarım
uvvet yuzenlerden oylar eylerim
Bir yıldırım urup seni yaarım
Ateş-i şuzana bir nazır eyle

6a

Gök didi yerinden ürüzgâr eser
Üç yüz altmış amârın keser
Ben olmasam seni zulmet başır
Ol mâhiye niyana bir nazır eyle

Yer didi bendedir ya dest-i hubaş
Dini bir uğruna durur mu savaş
Seniñ melekleriñ kılsun temaş
oyu yoqla havana bir nazır eyle

Gök didi yarınıñ var daı şataca
Şur-ı İsrafil gelüp saña çataca
Muşalla ile menşur aqları ataca
olu büyük tozana bir nazır eyle

6b

Yer didi bendedir yedi at apu
Şarı öküzün dünyâyı utar tosu
Seniñ buludiñ bana ağıdırır şuyı
O yedi sulana bir nazır eyle

Gök didi niçün düşman olursın
‘Akıbet sen günah pişmān olursın
Tuṭmasam güneşim zindan olursın
Bendeki refşana bir nazār eyle

Yer didi bendedir cümle ḥuṭab
Dört mezheb bendedir devlet daḥi heb
Dört ulu peygamber aldı dört kitab
Ḳur‘ ana bir nazār eyle

7a

Gök didi ḥikmet var aşumanda
Ḥak için dönerler cümle havada
Seniñ insanlarıñ şayısı bende
Koñup kervana bir nazār eyle

Yer didi her maḥluk heb bende doyar
Dürlü boyacım var heb bende boyar
Enginim yükseğim alur seyir
Bülbül-ü efķana bir nazār eyle

Gök didi ey turab daḥil etme baña
Aḳtarır döndürür bir bulud bana
Hele bir yağmur yağmasun saña
Ulu ḳadem nayı bir nazār eyle

7b

Gök didi bendedir hep çarhı felek

Yer seniñ girsniñ gelde kulak

Bendedir tabsız hep cümle melek

‘Ayine-yi mekāna bir nazār eyle

Yer dedi yorulma seni bağlarım

Sultāna tacıñ vardır beklerim

Yaz gelür reyhan verür tağlarım

Sünbül-ü reyhana bir nazār eyle

Gök kalkup yer ile canıñ yoldaşı

Ol cāniñ eyledi suñar irişdi

Ey Nadi niyaziñ gök sema duta

Ol ğani bir zata bir nazār eyle

6733/7b

30.Nedim

1

. - - - / . - - - / . - - -

Ezelden mest olan meydāna gelsün

Demādem kandırma imāna gelsün

İçer ‘ aşıklar olsun nişaz-ı hürrem

Karuşsun katreler ‘ ummāna gelsün

Ġam-ı acımı güş idenler

Harem kâh-ı sarāy-ı cāna gelsinler

Bugün daḡi ġatıma. Can atanlar

Nice bin cān ile kurbāna gelsün

Yedi aza ile secde kılanlar

Huzur-ı Hāzret-i Raḡmāna gelsün

Benim ‘ aşık benim şādık diyenler

Libās-ı fakrıyla divāne gelsün

Şalādır ehildir iştiyākā

Ṭabib-i ḡazıķı ‘ irfāna gelsün

Şıladır ṭalibi zevk-i vişale

Tükenmez ḡaddini beyāna gelsün

Nedim olsağ dñnyālar al-i asān²⁹

Ŗuşatalı gibi sulţana gelsün

6733/25b

²⁹ Nedim sözcüğü mahlas olarak alınmıştır. Ancak kelimeyi, sohbet arkadaşı, arkadaş olarak da okumak mümkündür.

31.Nesimî

1

Durmañ yanalım

Ateş-i ʿāşka

Şuʿle verelim

Ateş-i ʿāşka

Gel benim canım

.....³⁰

Yanmadan varam

Ateş-i ʿāşka

ʿĀşka ar olmaz

ʿAşk ehli ölmez

Yanmayan bilmez

Ateş-i āşka

Gözlerim giryān

Cigerim büryān

Durma sen de yan

Ateş-i ʿāşka

Seyyid Nesimi

Terk itme ismi

Yandır bu cismi

Ateş-i ʿāşka

6733/19b

³⁰ Mısra eksşktir.

32.Niyazi

1

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

Alā ey mürşid-i ‘alem haber vir ‘ilm-ī mevlādan

Alā-yı ma‘na ādem haber vir remz-i esmādan

Ne sırdır ādem-i havvā ne sırdır ‘ilm’ül esmā

Ne sırdır sedr-i tūbā haber vir ‘arş-ı ‘alādan

Nedür dillerde ki ‘ilmin nedir hem remz Zülkarneyn

Ne yerdır mecmā‘ül baḥreyn haber vir Hızır-ı ‘İsadan

Ne yerdır merkez-i ednā ne yerdır ḥalka-i vüstā

Bilinmez zerre-i kübrā ḥāber vir sen bu şaḥrādan

Kimindir ḳabzı hem ihyā ne sırdır hem daḥı ‘İsa

Nedir Meryemdeki deryā ḥāber vir dürri yektādan

Nedir Ḳur‘ānıñ esrārı nedir esrārıñ envārı

Ñedir Meḥdiniñ eṭvarı haber vir sırrı esrādan

Nedir Mışır nedir Kenān Selem kimdir be kimdir ān

Ḳ Haber virdi bunu Ḳurān vir seb’i Ḳurāndan

6732/4a

2

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Dertliyim dermāna geldim derdi olan ağlar

Yanmışım ‘aşkıñ odūna odu yanan ağlar

Vah baña ömrüm geçirdim yok yere kıldım günāh

Hağ kaçında suçlu oldum suçu olan ağlar

Seyrimde bir bāga girdim dürlü hağkıñ aldılar

Lale sünbül bağı boşān hem bağban olan ağlar

Ağla gözüm gülme yüzüm akıl olan gülemez

Kimi ah idüp ağlar ki bi nihān olan ağlar

Ne yatarsıñ ey *Niyāzi* aç gözüñü o yokdan

Şol kıyamet günlerinde çok günāhkar olan ağlar

6733/11a

3

- . . - / - . - / - . . - / - . -

Ey bi mişal- zahid hüsnüñ mişal içinde

Ayīneniñ göründü mü hūb cemāl içinde

Düşdī kamu meyākil kametine muķabil

Çün başı gösteren şekl-i hayāl içinde

Bu san' atı kim bilir kudreti kim görür

Bu vuşlatı kim bulur ceng-i cidāl içinde

Çande bulur isteyen ey dost seniñ ' aşkını

Çün kim añı gizlediñ kaħr-ı celāl içinde

Muşhaf-ı hüsnüne çün tefāil eyledim ben

Burc-ı bālāda gördüm kendimi fāl içinde

Ṭa' limi yoķladım miħnet evinde buldım

Āniñ içün yürürem her dem melāl içinde

Çısmet ruz-ı ezel oldı kamu nasibin

Kimisi buldı raħat kimi neķāl içinde

6a

Bizimde miħnet itmiş kısmetimiz ezelde

Çaldı başım añın içün fitnevāl içinde

Çamsız olan ādemi şanma ānı ādemi

Çayvandan ol azılıdır çaldı çelāl içinde

Şazlık ehlî ‘aşk-i ‘uşşakiñ ğami duruli
Şol ayrılık ne güzel ola vişal içinde

Ħakkın tecellisine müştāk olur bu canım
Görmedi çoktan añı şol zülf-ü ħal içinde

Mescide varmağınla zevke irdi zāhid
Ķalmazdı dav‘a ol kıyl-u ħāl içinde

Meyĥānede bir ħadeh nuş etmeği vermezem
Biñ sağılna şofunun tekkede vişal içinde

Mescid ve meyĥāneyi fark eylemem zaĥidā
Göründüm hep ne vav ha ile dal içinde

Ver seriñi Niyāzi sırıruñı verme yāda
Nādāna sırrın veren ħalur vebāl içinde

6732/6a

4

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ḳalbiñi bâğ-ı cinan it ravza-yı tevḥid ile
Cân dimağın ḳıl mu'uttar nefha-ı tevḥid ile

Kâ'be-i nur-ı seyyahıñ bi niḥayet yolların
Ḳatıg ider erbâb-ı 'aşḳ bir lemhâ-i tevḥid ile

5b

Her ne denlü rû-siyah ettiyse isyanın senin
Ağârır bi şek yüzün bu garre-i tevḥid ile

Mâvera-yı ins-i cin seyrider arşâ çıkar
Kim ki mi'raç eylediyse cezbe-i tevḥid ile

Ey *Niyâzi* 'arif-i billâh gönülden selb ider
On sekiz biñ perdeyi bir lem' a-i tevḥid ile

6732/5b

5

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Sen dağı cān olmadıñ cānānı bilmezsın yürü

Derde müştāk olmadın dermānı bilmezsın yürü

Oķumadañ Fātiħanıñ suresini iħlāşla

Ebcedi fehm itmeden Őurānı bilmezsın yürü

Küfr-i ş‘ule neşesinden nur-ı imān baħs olur

Küfrünü bilmez iseñ imānı bilmezsın yürü

Sen seni ver mürşid alsun seni virsün saña

Mürşidi bilmez iseñ erkānı bilmezsın yürü

Sāķi-i Kevşer-i ‘ālidir yol içinde bir karar

Çünkü sen merd olmadın merdānı bilmezsın yürü

Men ‘irfana rabbenāsın bilmediñ ‘aynel yaķın

Çün vücudın bilmediñ ‘irfānı bilmezsın yürü

Doğrıya bürhān ma‘nası ‘aşıķa nişān gerek

Sen dağı ķul olmadın sulţānı bilmezsın yürü

6732/11a

6

-- ./ .--- / --- ./ .---

Sevdim seni hep vārım yağmadır alan alsın

Gördüm seni efkārım yağmadır alan alsın

Aldıñ cevabını benden geçdim bu cān u tenden

‘ Aqlım dañı her vārım yağmadır alān alsun

Ben vārılığımı atdım dost varlığına yandım

Her uslıya bāzārım yağmadır alān alsun

Geçdim ben öder şāndım çıkdım ben o dükkāndan

Hep arzeye vaķārım yağmādır alān alsun

Geldi dildārım buldım gül-i gülzārım

Şimden gerü hep vārım yağmādır alān alsun

Sen ğa’ib u hāzırsın hālīm-i nāzırsın

Ahvālin ile eṭvārım yağmādır alan alsun

Çün buldı gönül yārım terk eyledim ağyārım

İmāl ile zünnārım yağmadır alan alsun

Misriye vehub mekān bu oldı kamu a’ yān

Ṭa’at eyle ezkarım yağmādır alān alsun

6732/5a

7

- . - - / - . - - / - . - -

Sırr-ı dinin esasıdır şeri' at

Târik-i Hâk esasıdır şeri' at

Budur ol kıburgâh-ı hak

Ki yolun ibtidasıdır şeri' at

Dağı bunuñla bu yol hatm olunır

Bu rahın intihasıdır şeri' at

Şıratı müstakime da' vet iden

Münadiler nidasıdır şeri' at

Şeri' at enbiyânın senedir

Çamunuñ ibdâsıdır şeri' at

Hudanın Leyl-i Mirâç içinde

Habibine 'i'şasıdır şeri' at

Yigirmi üç yıla dek Cebra' ilin

Âna vahy-i Hudâsıdır şeri' at

Cihânda çokdur enva' i 'ulumuñ

Çamusınıñ esmâsıdır şeri' at

Bu nefes kâfiri kıatlemek için

Hakkın hükme' fetâsıdır şeri' at

Cihad-ı ekber iden ehli ʿirfān
Ḳalibiyetin şafāsıdır şeriʿ at

Ṭariḳat karı yârin öğünce
Delili ve muḳnedāsıdır şeriʿ at

Ḥaḳikat gerçi sultānlıḳdır ammā
Öñünden ānıñ livāsıdır şeriʿ at

Şeriʿ attan veli bād olmaz asla
Veliniñ eşāsıdır şeriʿ at

Şeriʿ atla ṭurur ʿarz-ı semāvāt
Bu bünyenin bināsıdır şeriʿ at

Ne bilsun şerri ki ehli imān
Ol ağdaniñ cefasıdır şeriʿ at

İmān anlarda aklınca şunulur
Nizām içün evlāsıdır şeriʿ at

Şakın canım şakın añlar gibi hem
Dime sende nevāsıdır şeriʿ at

Şeriʿ atsız ḥaḳikat olur ilḥād
Ḥaḳikat gün ziyāsıdır şeriʿ at

Ziyası olmayan şemside yoḳ bil
Ḥaḳikatla ḳabasıdır şeriʿ at

Cihāna bir veli gelmez ki alā

Elinde anıñ aşasıdır şeri' at

Dağı başında taç u şal u kisvet

Hem anuñda abasıdır şeri' at

Haqıkat canıdır ancak veliniñ

Canında sen ma'asıdır şeri' at

Haqıkat arşı alādır muhaqqak

Ve 'arşıñ üsvāsıdır şeri' at

Beden bulmaz beķacan olmaķca

Haqıqatin beķasıdır şeri' at

12a

Şakın şoyma anı namaħrem içre

Yüzüñ şuyı ħayāsıdır şeri' at

Cem' i enbiyā ve evliyāniñ

Niyāzi ruhnümāsıdır şeri' at

6733/12a

8

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Sır-ı hâkķı nicesi fâş eyleyem ben ey şıfât

Kani ancak rumuzla etmiş beyân ehli nekât

Her ne denlû âşikâr etsem hafâsın³¹ artırur

Ol ʻayan iken anı örter delâil-i beyânât

Ânı tevhid eylemez ola kim şol aşıl ider

Vahdeti Hâkķı şalluyanıñ dili lâldir ʻaqlı mat

6b

Her ne kim fevķal ola tahtesşerada vardır

Zât-ı vahitdir vasfı kendü nice biñ sıfat

Zâtı birdir leylin evşafına gayet yokdur

Gör bu fânus kim ânıñ şemʻ i oldı nur-ı zât

Zâhir ve batını fânusi bir fenerdir ğayrı yok

Şemʻ i insan oldı fânusı cemʻ i mümkinât

Ey *Niyâzi* âdem oldı çün cihânın şuglesi

Bi-hüsn olur âdem o meniden ʻaleme ruħʻ ul hâyat

6732/6b

³¹ Gizli,gizli olmak,

9

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Rumūzū enbiyāya vakf-ı esrārı olandan şor

Enel Hıa sırrını cāndan geçüp ber-dār olandan şor

Yürü var ehli tecridi ‘ alayıķ ehline şorma

Anı cānı cihānı terk-i diyar olandan şor

Ḳah lütfi kāh ḳahrı kemāli bilmede isterseñ

Fenā andan fenā da yok olup hep var olandan şor

Dile bu Mantuk el Tāyra feşahat ehli inanmaz

Bulan ancak yine ‘ Aḫḫar veya Ṭayyār olandan şor

Anadan toğma göz isterler kemāhı görmez eşyāyı

Niyāzi vech-i dildārı ol ebşār olandan şor

6733/11a

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Zāhidā sūret gözetmez içre değil cāna baķ
Vech üzre gören yazmış defter-i raḥmāna baķ

Muşḥafı hüsnde yazılmışdır Huv'allah ayeti
Gel inanmazsan ger mekteb-i 'irfāna baķ

Cismini gösterdikçe aşkıñ cāmı alır
Ağzını açdikça can nefḥ eyleyen cānāna baķ

Zülfünün her bir telinde bağlu biñ Mecnūn'u gör
Haṭtının elindeki yüz biñ mah- tābāna baķ

Ateşi rühsarıyla yanmış qararmış çeḥresi
Ḥarf libasından soyunan nokta-yı 'üryāna baķ

Hep mulāzım kulluğında bu ciḥāniñ şāhları
Padişāhlar ḳapusunda ḳul olan sulṭāna baķ

' Alem aniñ hüsnünüñ şerḥinde olmuş bir kitab
Metnin istersen *Niyāzi* şuret-i insāna baķ

6732/3b

11

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Žat-ı Hâkdan mâhremi ‘ irfan olan añlar bizi

‘ İlmi serde bahri bî-pâyân olan añlar bizi

Bu fenâ gülüzârına meyl eylemez ‘ aşık olan

Vech-i bâki hüsnüne hayrân olan añlar bizi

Dünyâ ve ‘ uqbâyı ta‘ mir eylemekden geçmişiz

Her tarafından yıkulup virân olan añlar bizi

Biz şol abdalız bırağdıq eğnimizden şâlımız

Varlığından şoyunup ‘ üryan (olan) añlar bizi

Zahida ayak yürürken añlamazsın sen bizi

Cur‘ ayı şâfi içüp mestân olan añlar bizi

Halkı koyup lâ-mekân şehrinde menzil tuğulı

Mısriyâ şol cânlara cânân olan añlar bizi

Ey *Niyâzi* katremiz deryâya şaldık bugün

Katre nice añlasın ‘ ummân olan añlar bizi

6732/3b

33.Pir Sultan Abdal

1

Canım kurbân olsun halden bilene
Ağladığım bir hâl bilmez elinden
Anın için hiçbir ayak vardığıma
Kendisi bir ayak gelmez elinden

Avcıyı görürde avcılık ider
Yolucuyu görürde yolculuk ider
Elin günahına celladluk ider
Kendi günahını bilmez elinden

Avcılar niye uğrası aatar
Arifler gördüğü manayı duatar
Artuga almış ekşiğe şatar
Faydasın zararın bilmez elinden

Pir Sultanım gelinciler buluşur
Muhanetler kılışır³²
Başıma açmış şer işlere çalışır
Hiçbir hayır nesne gelmez elinden

6734/12a

³² Okunamadı.

2

Özüni Hakkıa teslim iden şofular

‘Aliniñ gülbañkıñ çekeñ arıtır

Birliğı bitek haqdan utanıñ

Qandildeki yanan nur bize yeter

Yandılar gibi yanan nur ‘Alinin

Hidāyeti yetir gerçek veliniñ

Hakkımı yetirmeñ doğru yolunuñ

Yolundan çıkanları qoca pir dutar

Eriñ qarşusunda kıyām olandur

Bu yol gördük değıl aç gözün gör

Küçücük sitemden tercümāniñ var

Ustaziñdan hayır himmet al yeter

Mü‘ mince qullar bir araya derilldi

Cem oldı şoħbetceğı quruldı

Şaçalından Kevşer verildi

Mü‘ mince qullara böylesi yeter

Pir Sultanım eydür tesbiħdedir dilim

Geliñ doğru soralım dedemiñ yolun

Eksik gidenleriñ haqqından gelin

Eksikligi qullarıñ qaldır dār yeter

6734/1a

3

Devir idüp gezersin dār-ı fenāyı
Bağdād diyarına vardın mı durnam
Küfe şehrinde Faṭıma anayı
Maḳamı andadır gördün mü durnam

Bizde çağıralım bizden ulūyā
İkrār aldık ikrār verdik veliye
Yanacaqdır yansın İmām ‘Aliye
Ol deryāya yüzler sürdün mü durnam

Hūri şehid gel buñda çürümez
Haḳdan izin yokdur ḳalkup yürümez
Şāh İmam Hüseyiyiniñ ḳanı ḳurumaz
Şehitler serdārını gördün mü durnam

Hullede iyi baḳ nikābın ḳaldır
Tende iki ḳudret var neye mişāldir
Biri ipek dūrür biri baldır
Onların sırrına erdiñ mi durnam

Behlul uçün yapardı zamanda
Mertebesin gördi uçmaḳ damında
Ṭolmasada ereñlerin camında
Ḳırḳların damını gördüñ mü durnam

Veysel karā dirler Yemen ilinde
Serin verir on iki imām yolunda
Mehdi ħurūc etdi firqa çölünde
Çaç yol zuhur etdi gördüñ mü durnam

Bağdada ‘Aliniñ ħamberin görüñ
Medine şehrinde Selmāna varıñ
Musa Kāzıma yüzün sürün
İkrara bende olup durdun mu durnam

Pir Sulṭan Abdal Ħaħqa vermediñiz mi?
Eksikliği kendiñizde görmediñiz mi?
Bu bāyı gözgöre varmadıñız mı?
Anda ħul avāzın yordun mu durnam

6734/3a

4

Söyle yâr zülfün kemend eylesün

.....³³

Veli dedim bize himmet eylesün

Bizi dâr-ı dîbende eylemesünler

Seyyid cânım binmiş gelir atına

Cân dayanmaz firqâtime zâtına

Bizden selâm olsun memleketime

Bizi yezidler yanında söylemesinler

Ḳadir Mevlâm bilir benim ne olduğum

Eylenup şu yerde dutşak olduğum

Gençliğim var iken şehit olduğum

Baña yana yana ağlamasunlar

Pir Sulṭanım eydür yaşak çekerin

Gözlerimden kanlı yaşlar dökerin

Bu yıl ben yayladan şâhâ çıkarın

Çıķup Yıldız dağın yaylamasunlar

6734/2a

³³ Silik, okunmuyor.

5

Şah Abdāl Musaya bende olālı
Cümleniñ muradın verir ʔa elden
Kara sancığına niyāz idelim
Muḥammedin yārķārı ezelden

Mermer ııraķ baṭın olmaz batından
Hücceti ver Muḥammediñ zatından
Bizi ḥalaş eyledi nārıñ ķatından
Genceli şehrini yıkup boz elden

Nefes itdi yedi dağı yürüddü
Dur dağın meskan dutdu yaratdı
Yedi deryāyı nuş eyledi serr etdi
Haķıķat bendini bize cüz elden

Ataşa kül oldı gösterdi nişan
Hüdām emir eyledi oldı gülistan
İmana getirdi çok yezid mervān
Eşigin bekleyüp yüzün tez elden

Pir Sulṭanım eydür velilerin velisisiñ
Kokmak içün on iki imamların gülüsün
Kul şükürüm Abdal Musa ‘Ali sesin
Balayupda duyuñ bendini çöz elden

6734/7b

6

Hey erenler bir  ayale ugradım
Gafilin bir yere vardım bu gece
Zaif ddm kimseler bilmez  alimden
Bari Hdam yardım etsin bu gece

Kaır kaır ykleri dem gzel
Yarn gzel Őo bet gzel dem gzel
Dolduralım bdeleri Şun gzel
Őensı kadere irdim bu gece

Blblin Őa ır mı ola dilleri
Dosdi bah esinde  onca gllerin
Bde Şunar semh dner  ulların
Derdiğim a lıma geldi bu gece

Pir Sultnım eydr fetih eylemez bu sırrı

Drt yanımızı aldı i lsı berri

7b

Hri midir melek midir her biri
Őanarsın cennete girdim bu gece

6734/7b

7

Muhammed   Aliniñ yolu gizlendi
Ėayrıyı göreceğimiz güman aziler
Ŗevk vermiŖ âleme yanıyor yüzü
Mü  miniñ albinde im n aziler

Alada yuvası gönül kuŖunıñ
albinde karası gitmez naŖinin
Riy ylen soğbet süren kiŖinin
Haramdır loması yemeñ aziler

albi rk Ŗu meyd na gelemes
Kendg gzedp ahdinde durmaz
Burada yüz görenler hi zarar görmez
Durman soğbetiniz sürün aziler

Pir Sultanım eydür turaba dŖe
Gnle girer mi gönülden dŖe
Kimi sofi kimi safi derviŖe
Halimiz ayrıksı yaman aziler

6734/12b

8

Kerbelā çölünden bir koyun geldi
Geldi koyun Muhammed ağladı
Sen var iken ben nereye varayım
Deyincek Muhammed 'Ali ağladı

Koyun derki kuzucuğum aldılar
Beni saña danışmağa şaldılar
Hazreti İsrâfile geldiler
Cebrail Mikâil 'Ali ağladı

Koyun eydür nerde aldırđın kuzuñı
Söyleyibdir bekleyelim sözüñü
Şahı merdâne doğrı dönmüş yüzüñü
Göğde meleğ yerde insân ağladı

Koyun derki kuzum haşların haşı
Kuzuyu alanlar oldu ya 'asi
Huzūr-u mâşşere sürüyün da'vasını
Deyincek Muhammed 'Ali ağladı

Koyun geldi dāra durdı özür diledi
Koyunun sesine 'Ali de geldi
Yezidlerden üç beş münkir türedi
Zülfikār kınından ağıdı zınladı

oyun eydür derki Muammede oyun
Muammed bu işiñ şonunda oyun
‘ li Dödül ile zārına yekin
amberiñ gözünüñ yāşı aqladı

Pir Sulan Abdal bu da böyle oldı
Bu ‘ adetlerin eskiden aldı
Dödül ile Zülfiār ‘ Aliyi andı
Hü dendi gereğe irār baqladı

6734/4a

9

Evvel bahār beş ayları gelincek
Göge zenbilin ağın durnalar
Öksüzlük qariblik bağrımı yaqdı
Bir de benim için qonun durnalar

Durnanıñ qanādı zātından egri
Evvelinden yoqadır ‘ aşıkın bağrı
Yönünü çevirmiş Bağdada doğrı
Bağdadın gölüne uçıñ durnalar

3a

Durnam qanadıña qına yaqının
Alā qaranlıkda suya dokunuñ
Köroğlu Bağdada kendiniz şaqının
Şahin cevri bāzı şalar durnalar

Durnam Beg dāğıñ çevresin geziñ
Deriñdir gölleri çırpınıñ yüzüñ
Türlü metāhañız bende çözüñ
Bağdadıñ şefasını sürüñ durnalar

Durnam Beg dağından aşır yoluñuz
Açıldı deyin oldı qonca gülüñüz
Pir Sulţan Abdalım qaldı yalıñız
Beni içinize alıñ durnalar

6734/3a

10

Meclise getürsen fāniyi
Erenler elinden alır yāyını
‘ Aynı ceme gelen kıurban koyunu
Hak için kıardaşlar ye dedi bunu

Mürşid ateşidir şalıp yansın arasın
řalāt-ı ‘ Ali cümlemizden ulusun
Aynı ceme gelen kıurban dursun
Al git rehberere ver dedi bunu

Bunda göre gördüm Muşammedin duruşunu
‘ Aliye yā çağırdım düşünü
‘ Aynı ceme gelen kıurbanın başını
Mürşide yetenler yor dedi bunu

Bunda gördüm Muşammedin Buranın
Muşammed ‘ Āliye verdi durağın
‘ Aynı ceme kıurban yüreğın
Dört kıapusu mülküm yer dedi bunu

Bunda gördüm Muşammedin donun
Muşammed ‘ Aliye döndü yönün
‘ Aynı ceme gelen kıurban kıanın
Al bir kıapı içeri ser dedi bunu

anım yere döküp çekemesinler
Men deli söylerim sözüm dinlemesinler
Bu bir haqlı nefesdir ta gelemesinler
Sulanım Hatayınım yer dedi bunu

Pir Sulan Abdal idim men Şu  âlemde
Meni halk içinde aqlamasınlar
Paşa ullarına puŐaql eylesinler
Ayinem soyup olum baqlamasunlar

6734/2a

11

Gel gönül sabreyle kaçlan bu derde
Helbet seni ağladan seni güldürür
Nice canlar kondu göçtü bu yerde
Helbet seni ağladan seni güldürür

Çıķup kırbet elde figān baēlama
Cigericigim ‘aşķ oduna taēlama
Hayf baña oldu deyü aēlama
Helbet seni ağladan seni güldürür

Ėayrı göremezsen mühr-ü vefāyı
‘Āşık olan çekerek cevri cefāyı
Çaēıralım Muħammed ‘Ali Muştafayı
Helbet seni ağladan seni güldürür

Dutduēuñ damānı sende deñe gör
Evliyāyı enbiyāyı aña gör
Cevri kime atsa luţfu aña gör
Helbet seni ağladan seni güldürür

Pir Sultanım eydür sende bir hāl var
Sen seni salırlar üstünde yol var
Seni kim aēlatdı ise var aña yalvar
Helbet seni ağladan seni güldürür

6734/2a

34.Seyyid Abdal

1

Hırşa nefse uydu yolundan şaşdı
İrâza götürüldi iradat kalkdı
Yalancı rehberler dünyayı dutdı
Gerçeği arzulayıp şoran bulunmaz

Üstaz nefesinden güher alamaz
Tamâhından ne idecegin bilmez
Biriniñ ögdüğün biri yadılmaz
Yıkılmışı yapıp onaran bulunmaz

Özünde olmayan t̄alib götürdi
Önde olan aqılını yitirdi
Mübtedi kalmadı posda oturdu
Mürebbi muşahib sorar bulunmaz

Seyyid Abdal eydür bî-sere gör eşini
Yoqlaya gör yarınki işiñi
Bir zaman hırkaya çeksen başıñı
Yolu doğru sorup arar bulunmaz

6734/1a

35.Seyyid Dede

1

Günah ettim şâhım dergâha vardım

Allah bir Muḥammed ʿÂli aşkına

Ƙırklar eşigine yüzümü sürdüm

Allah bir Muḥammed ʿÂli ʿaşkına

Ḥasan el Rızaya mürüvvete vardım

İmâm Hüseyine şef im eyledim

Şâh Zeynel abâ eyledi yerdim

Allah bir Muḥammed ʿÂli ʿaşkına

İmâm Muḥammedin yüzü nuruna

Cafer Şadıķıñ vardım dârına

Ƙılmâ günâhıñ külli vârina

Allah bir Muḥammed ʿÂli ʿaşkına

Musa Ƙâzıma naklıden nurlar

İmâm Rızada göresin sırlar

9a

Geçin günahımdan ğaziler pirlar

Allah bir Muḥammed ʿÂli ʿaşkına

Muḥammed Taķınıñ yolu ʿaşkına

ʿÂli Naķiniñ ḥâli aşkına

Bağışla cürmüm veli ʿaşkına

Allah bir Muḥammed ʿÂli ʿaşkına

Hasan El Āskeri nuri haqqı için
Muhammed Mehdiniñ sırrı haqqı için
‘Aff eyle suçumı yarin haqqı için
Allah bir Muhammed ‘Āli ‘aşqına

Seyyid Didem eydür men dağı vardım
Yüzümüñ qarasını elime aldım
Kul Hüseyin ile dārına vardım
Allah bir Muhammed ‘Āli ‘aşqına

6734/9a

36.Seyyid Nizam

1

Gelin ğafil olmayalım

Yalandır inanmayalım

Bağı alur Őanmayalım

Bu bir yalan d nya imiş

 tesi yok fen  imiş

anı Kerim oğlı Musa

anı Meryem oğlı  sa

Muammed alurdı alsa

Eyzan

Ma' mur iken Şehir b zar

 l m gelir yıar bozar

Ne b lb l alur ne g l z r

eyzan

.....³⁴

Evvel de bulunmadı senden derm n

Can uŐun uğduğı zaman

Derg hda y z m arasıyam

Eyzan

³⁴ Silik, okunmuyor.

9b

Yürekde vardır acılar

Himmat eyleyiñ du‘ acılar

Ka‘beden dönen hacılar

Eyzan

Müfti fetva virür baña

Bu cân fedâdır saña

Bu ‘aşk kıoymazdı *Seyyid Nizama*

Eyzan

Sözüm hağdur

Sözümüñ hilafı yoğdur

Evvel ahir ölüm hağdur

Eyzan

6735/9b

2

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Gözünden ehl-i inkârîñ nihân ender-i nihânsın sen

Bu had kınde kim bakısa âyansın ender-i âyansın sen

Gözümdeki gören sensin dilimde söyleyen sensin

Şem‘imsin semâhımsın bu cânım içre cânsın sen

Acayip bahr-i vahdetsin ki her dü‘alem emvâcîñ

Kenâr-u ka‘rı yok bahri‘amiğ-i bekirânsın sen

Çü sensin evvel ne âhîr dâhî hem batın zâhir

Mekanîñ lâ-mekân bi şek kamu ger mekânsın sen

18b

Boyanmağıdan yağılmakdan muradın hağ ise şâfi

Vücutuñ aradan nazâr kııl kör nikânesin sen

Vücut-ı varlığın *Seyyid Nizamoğlunuñ* al gitsün

İrişdir aşlına anı hayât-ı câvidansın sen

6733/19a

3

Mevlām ‘aşkın ver bañā mevlām
Hayrânın olam seniñ mevlām
Bülbül gibi cemāline mevlām
Nalanıñ olam seniñ mevlām

Yandır meni yandır meni mevlām
‘Āşq meyine daldır meni mevlām
Serhoş idüp döndür meni mevlām
Mestāniñ olam seniñ Mevlam

Nâr-ı firâkınla yanup mevlām
İki ciñānda usanup mevlām
Çarğ-ı felek gibi dönüp mevlām
Devrāniñ olayım seniñ

‘Aşk meyinden bañā içüp
Can kuşunu saña uçup mevlām
Bu taç-ı hırkadan geçüp
Üryāniñ olayım seniñ mevlām

Al benden benlik kalmasuñ
Her kim görürse bilmesün
Nam- nişānum olmasın
Pünñāniñ olayım senin mevlām

Seyyid Nizamoğlı hoca

İrme kendimden yüce

Eğer gündüz eğer gece

Mihmāniñ olayım senin mevlām

6732/18a

37.Sufutî

1

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ey felek kıldın cüdâ asl-ı vaṭânımdan beni
Nâ-bedir itdi bu dem nâm-ı nişânımdan beni
Pür kemâlat şâhibi zât-ı nihânımdan beni
Âhırî ḥasret ḳodun cism-i cânımdan beni
Hem sebab-i rif' at pederim ' alişânımdan beni

Ayrılık derdi firâk-ı ḳalbimi pür-ḥûn idüp
Kurbet eylediñ ben ḳaribi heb melil maḥzûn idüp
Ol anamı aḳ saçını Leylâm deyü Mecnûn idüp
Aḥırî ḥasret ḳodun cism-i cânımdan beni
Hem sebab-i rif' at pederim ' alişânımdan beni

Ka' beyi Beyt'ül ḥaram arş-ı mu' allâ Ḥaḳḳı için
Şu zemin-i esmân ayn-ı mücellâ ḥaḳḳı için
Levḥ-i maḥfuẓda³⁵ yazılı yedi esmâ ḥaḳḳı için
Aḥırî ḥasret ḳodun cism-i cânımdan beni
Hem sebab-i rif' at pederim ' alişânımdan beni

Ḥalimi aḥvâlimi almaz kitab sandım
Fanidir dâr-ı dünyâyı dükkân sandım
Kan dökerim çeşmimden³⁶

³⁵ Her şeyin hayatının Allah katında yazılması.

³⁶ Bu bölüm silinmiş olduğu için okunamadı.

21b

Ahır ı ħasret şodun cism-i cānımdan beni
Hem sebab-i rif at pederim  alışanımdan beni

Şufuti dünyaya geldi almadı muradını
Hem melāmetle geçirdim ömrümün yarısını
Zerrece kıaldırmazdıñ hiç bu diliñ feryādını
Ahır ı ħasret şodun cism-i cānımdan beni
Hem sebab-i rif at pederim  alışānımdan beni

6732/21b

38.Süleyman

1

Ƙalkdı deli gönül sefer eyledi
Bu da bir mübarek kazadır gönül
Şehid olanlara hulle biçildi
Satenli gömlek bizedir gönül

6a

Düşmana kılıçdan özge işmi olur
Âkıbet isteyen mevlâsın bulur
Emânet şahibi verdiği alır
Şunda birkaç gün gezedur gönül

Göreñleriñ kör satandır kendiñiñ
Daş yaşlanup tobrakla yandığın
Haram helal bāzırganlık etdiğiñ
Eksik bir kaç arşın bizedir gönül

Süleymanım eydür çok ağladık gülmedi
Erdim derdime dermân bulmadı
Ƙadir mevlâm bir eylence vermedi
Boynun eğmiş yollar gözedir gönül

6734/6a

39.Şah Hatayi

1

Gel şofum yola gidelim

Āla gözlü ‘ Āli ilen

Açlar doyar şuşuz kınar

Lebleriniñ balıylañ

Güzel ‘ Alim ben saña ne itdim

El mi aldıñ yabana atdıñ

Üstüme yürüyüş etdiñ

Elindeki doluylañ

1b

Eliñdeki dolu içilmez

Neyleyem senden geçilmez

İkisi birdir seçilmez

Haş bahçeniñ gülüykeñ

Ağaç göçer duyar direnir

Bu kıuş bu dala bir dağı kıonar

Pirim doldurup şunar

Gine kendi eliyleñ

Cennetiñ meyvesini budur

Loqmaki bilene yedir

Şah Hatayinem sen baña yetir

Gine kendi dilin ileñ

6734/1b

2

Şālavat getirdiñ Muḥammet ‘ Aliye
Bizim dinden özge din bulunur mu?
Eyüb Yaradana şükür eyledi
Yabancı arıda bal bulunur mu?

9b

Bizim için quruldı dünyanıñ yayı
Qılalım beş vaqıt olalım qavi
Mü’minin müslimiñ sayılı ayı
Böyle mübarek ay bulunur mı?

Āhmedim eydür cevlān eyledi
Ḥaqqın vüzārını seyrān eyledi
Ḥalil İsmāili qurbān eyledi
Böyle mübarek bir gün bulunur mu?

Bizim için ulu divān quruldu
Şağımдан şolumdan defter şunuldu
Ḥaqq şāhibi ḥaqqım dedi soruldu
Ol zamān inkāra yer bulunur mu?

Şah Hātayinim eydür şāhı buldım bile
Yār cennete gider hem güle güle
Var bir ‘ ameli qazan divāna gele
Anda bir qapıcuk yer bulunur mı

6734/9b

3

Yüzüm süre süre meydana geldim
Çünkü pek kân ettim murata geldim
Bu yârîni bildim meydana geldim
Çünkü pek kân etdim murata geldim

.....
Cândan sevdiğine gönülden sevmezler

2b

Elindeki doluken elindekin içmezler
Çünkü pek kân etdim murata geldim

..... kapu açarlar³⁷

Hâl iderler müşkülü çekenî seçerler
Erenler mürüvvet diniñ şanıdan geçerler
Çünkü pek kân etdim murata geldim

İletsen de yerler gökler olupdur
Yedisinde şararcığın bulupdur
Mürüvvet şâhı merdândan kalıpdur
Erenler pek kân etdim murata geldim

Can Hâşayinim aիր fiğâna doyulmaz
Hağdan gelen yazıcıklar bozulmaz
Medet murat diyen cana kıyılmaz
Erenler pek kân etdim murata geldim

6734/2b

³⁷ Noktalı yerler metinde silik olduğu için okunamıştır.

4

Hey erenler biñ bir müşkülle aldım
Evvel ikrārından dönen gelmesin
Erkânına boyasını boyandım
Bu erkânım boyanmayan almasın

Erkânına boyasını boyandım
Aınca ardaşlar ile sevdim sevişdim
Muhabbet elledim cünda sevişdim
Muhabbetini oar şayan gelmesin

Muhabbet eyle de sen sev yārini
Terk eyle nāmusu eyle arıñı
Var bir arıcık eyle at bedārını
Ettik bazardan ziyān gelmesin

Buna ırklar maamı dediler
Erkânız ārik-i sitem güdülür
Dost dost evinden dirilir
Sen ben diyen gelmesin

Şah Hatayinim eydür ko imāndır
Dünya aret vadidir
Eksiği almayan pīrim ‘Alidir
Gönlünde gümān şaqlayan gelmesin

6734/15b

5

Vārındı hep vefāsız şandım seni
Hercā' il³⁸ olduĝuñ bunda belli oldu
Seniñ derdiñde beni öldürür
Āĝyarda belli oldu dostda belli oldu

Yazıdır günāhın dārda kıoyan
Ma' rifet ehlidir söylemeden duyan
Sen şaklasañ bunı arife ayān
Çekdik gözüne perde belli oldu

Ƙuş bir dane içün düşer fakda
Seniñ kıalbiñ meyil vermez Hāķķa da
Gelip yetmezsiñ kıalmış yaķada
Baķıřı kıoyundur kıurtda belli oldu

Himmet eyleñ bizde baķıřa geldik
Gördükde bu yolu aķıřa geldik
Yolu dogrı sorduķ yoķuřa geldik
Dönüpde gideceĝiñ bunda belli oldu

Şah Hatayinim eydür ' aşķ yoldaşına
İnanmaz ĝaziler kıaş yoldaşına
Seri kıurban verüp baş yoldaşına
Gerçeĝin nefesi bunda belli oldu

6734/3b

³⁸ Kararsız, sebatsız, vefasız.

6

Yalancı dünyāya geldim geleli
İşim gücüm ah u zār değil midir?
Okuyup kāmilinden dersim alalı
Büyüklük doğrusı pīr değil midir?

Âdem peygamberiñ balçıgın kıran
Emr idüp İblisi dergāhdan kıovan
Yerlerin göklerin bināsını kıuran
İsmi paķ bir kendi bir değil midir?

Dinimiz hāķ dinidir çekmez ‘âlem
İsmi yazarken kıırıldı kıalem
Hābibimsin dedi ol faħri ‘âlem
Yoķ deminde ‘Aliye yār değil midir?

Ruħum ezelde kıılmadan ona tavāf
İndilerde maħvoldu günāh
Arzumānım kıara donlı beytullāh
Hāķ nazār etdigi bir değil midir?

Şah Hatāyinin eydür nüçün ğafil yürürsüñ
Aldanup düyayaya gönül verirsüñ
Bunca günāh ile naşıl durursüñ
Hāķkıñ dergāhına ar değil midir?

6734/6a

7

‘ Aşıkın başına gelmez hâl olmaz
Kurtarandı bizi İmâm Hüseyin
Günâh sende bende deyü şorulmaz
Kurtarandı bzi İmâm Hüseyin

Erenlerde basmaz yerdeki yüzü
Eyledüp çamura çökertmeñ bizi
Bu gün yük demidir isterim sizi
Kurtarandı bzi İmâm Hüseyin

‘ Aşık olan ‘ aşık dârdan ayrılmaz
Melhem olmayınca yaram oñulmaz
Kul sıkılmayınca ere çağrılmaz
Kurtarandı bzi İmâm Hüseyin

Bir harfle içerüye atıldık
Bir lâf ile dışarıya atıldık
Bir Yezidin tuzağına dutulduk
Kurtarandı bzi İmâm Hüseyin

Şâh Hatayinem eydür düşmekdir işim

Ayrılır mı senden mihri cân kişi
On iki İmâmlarıñ sırrı çeşme başı
Kurtarandı bizi İmâm Hüseyin

6734/10a

8

Serime bir sevdā geldi
Muḥammed ʿĀliden beri
Yandı vücudum kül oldu
Ṭā Ḳalū Belādan beri

ʿAli Faṭıma Ḳanberi
Arka tuḏdum onları
Sevdim on iki imāmları
Aṭası pīrimden beri

Ḥasan Ḥüseyinim sevdim
Ben ikrārımı onlara verdim
Ḳafirleriñ puṭun kırdım
Ḥalil İbraḫimden beri

Zeynel Ābidin yolları
Açılmışdır gülleri
Muḥammed Baḳırdır nūrları
Sevdim ezelden beri

6734/16a

Musa Eyyübüñ koyuñun güderdi
Dört kırt geldi benden kırbān istedi

.....
.....³⁹

Musam kıoyun emanet dedi
Emānete olmaz iħānet dedi
Vār danış eşine beyān it didi
Musānıñ göñlüne gümān geldi

Men giderin kıoyuncaĝa ĝuma dökersiñ
Ĥatırın yuĝarda göñlüm eĝersiñ
Dikem kıoyuna bir mevlāyı sorarsıñ
Musanıñ göñlüne gümān geldi

10b

Musam üstazına vardı düstur dedi
Niye küçük Musam bāy pes dedi
Dört kırt geldi benden kırbān istedi
Beni saña danışmaya şaldı ya

Sen varınca kıoyunu götürsünler dedi
Götüsünlerde kıavil etsinler dedi
Alsınlar pāyını ĝitsinler dedi
Musam bunda şaz oldu güldü ya

³⁹ İki mısra eksiktir.

Durur gözde dört tarafından dikiliñ
Alıñ payınızı geri çekiliñ
Henüz geldi şimdi benim ‘aqlım
Musām kırdu sürüsüne şaldı ya

Dördü de dört tarafından girdiler
Ol sürüyü bölük bölük böldüler
Yardılar karnını kuzusun aldılar
Deyip diri koyunu Musam sürüsüne şaldı ya

Şah Hatayinim eydür sözüñ inānasıñ
Kül olubda ateşlerde yanasıñ
İsmā‘il’e giden çoçuñ atasın
Hızret-i Eyyübā kurbān verdiler ya

6734/10b

10

Şol batıldan qarınları çürüdi
Kesik başın başını kesdi durdı
Kesikbaş ‘ Aliyi meydana çağırdı
Tonuna daldı nebi diñledi babam

‘ Alim hırkasını boynuna asdı
Kapunun ağzına ol kadem basdı
İsmi ‘ Āzam oқudu kemendi kesdi
İnerse seyir eylen hünkârı babam

Kimler ideler ‘ Āli işini
Añda gördü Deccalin yedi başını
Uyuqlamadı kesdi saray taşını
Bölük bölük bölüdi taşları babam

Erқанına aldı nergiz gülünü
‘ Ali bilirmiş iki millet dilini
Kafda bağladılar devin elini
Câfer şahin gibi uç beri babam

Biñ bir vilâyetiniñ fetħini aldı
Biraz dur ha gördi hem iki belde
Boya emir orada bir tabim çaldı
Arayış itdiler yedikleri babam

Ḥanım ile ḥısım ta‘ lim çıkdılar
Biri atlandı birisi tıtdı
Küffār üstadları iyvalıĝa itdi
Gözü yola eyledi aṭları babam

Mancılıĝını gerdi göĝe aṭladı
Ḷul oldu miñ liralara şatıldı
Bir nāra urdu yer gök şarsıldı
Yarıldı küffārıñ ödleri babam

13a

‘ Alim ḥırkasın kendi bürüdü
Ona beş canında allar sarındı
Anası kızıyla iki oĝlan getirdi
‘ Ali bilir böyle fendleri babam

‘ Alim Ḥayber ḳalasın yalnız aldı
Saĝına şoluna Zülfikār şalladı
Ṭoḳsan biñ kāfir hep müslümān oldu
Añlar ḳabul eyledi Ḥak dini babam

Benim ‘ Ālim sultān oldu şalındı
Ḥubal oldu arş yüzünde ṭolandı
Mi‘ raçın yolunda arslan görüdü
Muḥammed getirdi tekbiri babam

Āshabları yürüdü şür fezāsına
Orada benlik var yok cezasına
Vaķıf oldu Muħammedin sesine
Ķanberim Düldülü çeke beri babam

‘ Alim Düldülün üstine geldi
Añda Ķafirlere bir nızam verdi
Ķafirler avreti ayları sordı
Yeñiden dutıldı cenkleri babam

Ķatayinim güher için mi şatar
Sürüldü kasavet çatıldı fiťır
‘ Aliniñ faźlına ilimine aķıl mı yeter
Ārif oldu dikildi cenkleri babam

6734/13a

40.Şem‘i

1

- . - - / - . - - - / - . - - - / - . - -

Esmey hey bād-ı şabah zülfü dilārā şarşılır
Öğrenirse bir teli rüyunla dünyā şarşılır

Çıkmasın arzu çeken ‘aşıkların āhı göğce
Bāb-ı cennet fetḥ olur hırāb ile Tūbā şarşılır

Nim nigahile iner yeryüzüne şems- ü kamer
Nüh-felek rakşa girince ‘ārş-ı ālā şarşılır

Sevdiğim başşa kadem rüy-ı zemine tidredir
Bir azim hengām olur bil-cümle eşyā şarşılır

Gördü ma‘ nāsında bir kerre ḥelālin **Şem‘i’yā**
Lerze düştü canına cismine dünyā şarşılır

673214/b

2⁴⁰

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

İşidüp bu ħali cennet ehli giydi qaralar
İki ‘alem serveri açdı derunde yaralar
Nur-ı Hakkā qarışup giydi âdem mehpâreler
Haşra dek qan ağlasun aşq-ı avereler
Bu muħabbet şem‘ idir tā haşre dek böyle yanâr
Lâ feta illa ‘Âli lâ Seyfe illâ zülfikâr⁴¹

9b

Hâcı Bekdâş- Veliniñ bindiği cansız divâr
Mazhâr-ı nûr-ı ‘Âlîdendir aña ol yâdigâr
Nağre-i Düldül kılarıdı ‘arş-ı ‘aladan qarar
Şadhezâr biñ kâfiri bir nağrada itdi şikâr
Didi arslanıñ ‘Alidir qudretle kirdigâr
Lâ feta illa ‘Âli lâ Seyfe illâ zülfikâr

Qoydılar başını o şahın Kerbelâ meydanına
Bağırdılar parmaklarını şâhım Hüseyiniñ qanına
Bu ħağaretler yerişmezdi o şâhıñ şânına
Düşmeden qanı yere öl demde çağırdı gubâr
Lâ feta illa ‘Âli lâ Seyfe illâ zülfikâr

Emri ħaqla şah Hasan ile Hüseyin oldu şehid
Ağlaşub gökden melekler indiler oldum şedid
Bizde evlad-ı Resuluz eyleriz mâtem-i hadid
Ol bire Mervân-ı Hudâ etsin cinânından ba‘ id

⁴⁰ Bu şiir aynı cönkte iki farklı sayfaya yazılmıştır. Ancak 13/a da yazılı şiirin iki kıtası eksiktir.

⁴¹ Ali’den başka er yok, onun kılıcı Zülfikâr’dan başka kılıç yoktur .

10a

Dilerim Bar-ı Hudādan haccıñız mebrur ola
Eyleye haccın apusunda sayiniz mekür ola
İnsu cin gökde melek haıñda eyler inkisār
Lā feta illā Āli lā Seyfe illā zūlfikār

6732/10a

Hâcî Bekdâşî Velînin bindiği cansız divâr
 Mazhar-ı nur- ‘ Alidendir aña ol yadigâr
 Nagrayı Düldül kılarıdı arş-alâda karar
 Sed hezaran bin kâfiri bir narada etdi şikâr
 Didi aslanım ‘ Alidir kudretiyledirdi gar
 Lâ feta illa ‘ Âli lâ Seyfe illâ zülfikâr

Çoydılar başıñ o şahın Kerbelâ meydanına
 Batırdılar parmakların Şahım Hüseyinin çanına
 Bu hakaretler ne çalır erişmezdi yetmezdi o şahın şanına
 Düşmeden çanı yere öldürmede çağırdır çubarına
 Lâ feta illa ‘ Âli lâ Seyfe illâ zülfikâr

Emri Haçla şahı Hudaıyla Hüseyin oldu şehid
 Ağlaşub gökden melekler indiler levm-i şedid
 Bizde evlad-ı Rasuluz zây eyleriz mâtem-i celil
 Ol bire mervanı Huda etsin cinândan bâ’id
 İnsü cin gökde melek haçkında eyler inkâr
 Lâ feta illa ‘ Âli lâ Seyfe illâ zülfikâr

Eşidüp bu hâli cennet ehli hep giydi çaralar
 İki âlem serveri açdı didârında yaralar
 Nuri Haçça çaruşup gitdi o dem mehpareler
 Haşre dek çan ağlaşur aşk-ı avareler
 Bu muhabbet *Şem’idir* haşre dek böyle yanar
 Lâ feta illâ ‘ Âli lâ Seyfe illâ zülfikâr

4

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Nedir bu kenz-i maḥfînin numāyan olduğın cānā
Nedir ʿālemde her maʿdenler ḳān olduğın cānā

Sen ol zāt-ı muʿallasıñ naziriñ yođ seniñ ama
Nedir yā şureta envā-ı elvān olduğın cānā

Beni bu bāğ-ı dehr içre kimse bilmedi dirsən
Nedir dilden dile destān olduğın cānā

Düşmüşsün ben semāvat-ı zemine sığmazam aşla
Nedir müʿminlerin gönlünde pīnhān olduğın cānā

Yaḳarsın nār-ı hicrāna velī ʿaşıḳları her-dem
Nedir vaşlına geldiğin derde dermān olduğın cānā

Bu zātınıñ vücudını beni maḥvedüp hep varlığını aldın
Nedir cananıñ anıñ yine cān olduğın cānā

6732/ 10b

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Rūy-ı dildārı görüp hayrān olursam kime ne
Dīde mestum görüp mestān olursam kime ne

Bir zamān Ya‘qub gibi āhu fiġān itsem ne vār
Bir zamān Yusuf gibi sultān olursam kime ne

Bir zamān Ferhat gibi daġı delüp Şiriñ için
Bir zamān Mecnun gibi ‘uryān olursam kime ne

Bir zamān Süleymān gibi Qafdan Qafa hüküm idem
Bir zamān Âdem gibi pürhān olursam kime ne

Bir zamān İbrāhim gibi ateş-i süzān olup
Bir zamān ‘İsmail gibi qurbān olursam kime ne

Bir zamān Eyyüb gibi vücudum qurtlar yisün
Bir zamān Manşūr gibi ber-dār olursam kime ne

Yār beni qatlı eylese qatlim helâldir kime ne
Ben bilürem ne çekerim ah-u zārım kime ne

Ehli diller meclüsünüñ meyi harām dirlerse
Harām olsun ben içirim günāh benim kime ne

Şofiler secde iderler mescidiñ divārına
Mescidim dost eşiġidir kıble-gāhım kime ne

Şem'iniñ nurlarını çün haqdan dirler

Benim ancaq şol kadar ihtilacım kime ne

6732/11b

6

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Yıķulsun hane-i ķalbim dilersem uŗta mi' mārı

Banā yār eylesün Mevlā ne deñlü varsa aġyārı

Ĥudā günden güne cevr ü cefākār eylesün bārı

Ķamū zevķ-i ŗafāsından nā-ümid etsin beni bārı

Doķunmaķ lāle-i ' aŗķa deġil her ' aŗıķın kārı

Çıķupda dalmayan bilmez ne bilsun sırr-ı esrārı

Yaķarsa ĥasbi ĥālindir beni luŗfla tāmuda

Ĥalilin yaķdı ĥikmet nola ol Ād-ı Nemruda

Haberdar olmayan ' aŗıķ ŗanur bu ' aŗķı beyhude

Ŗeŗer vaķtinde Āllāh hū diyenler erdi maķŗude

7a

Ķoyupda tıŗmasun mevlām ķulunı maĥŗerde mizāne

Ne ' aŗķı neylesün cennet iķre ĥur-ü ġilmāne

Varam baŗı ķabak yalın ayak huŗıra divāne

Gelüp *Ŗem 'i'den* alsun ateŗin okını pervāne

6732/7a

41.Şems-i Tebrizî

1

Biḥamdillah derim Allah

Alup aqlımı fikrullah

Dilimde zātın eṣmāsı

Baṅa esin oldu zıkrullah

Ben oda pervāneyem geldim

Düşüp ‘ aşk oduna yandım

Yanuben geldim kül oldum

Beni maḥvetti ateşi⁴²

Göñül ayinesiñ şofi

İder isen eger şāfi

Āçulup saña bir kapu

‘Ayan olur sana cemāl hū

Şems-i Tebrizi bunu bilir

Āhd kıalmaz fena bulur

Bu ‘alem gün maḥvolur

Hemen bak kıaluram

6732/8b

⁴² Silik, okunamadı.

2

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Bu ‘aşkla olalı yoldaş koymuşam nâmusı arı

Dev‘ asız derde dūş oldım iderim ehline zârı

Gezerken kendi ħalimde acep sevdaya dūş oldum

Gözüme zerrece gelmez ciĥân iĥliminiñ vârı

Seĥerde bülbüli gördüm acep efgâne başlamış

Yeñice ber nihād olmuşun önüne düşdi gülzârı

Ĥaĥikat bülbülü gördüm fenâ gülzâra meyletmez

Oĥunur Nūr- tevĥidi köyle belde zünnârı

Gel imdi *Şems-i Tebrizi* fedâ kı1 cānāñı Ĥaĥĥa

Bu yoldur canla başı virmek budır ‘aşığıñ kârı

6732/26a

3

-- . - / - - . - / - - . - / - - . -

Göster cemâliñ şem'ine yansun oda pervâneler

Devlet değil mi ' aşıkma ma' şuğa karşı yâneler

Ol hâl çok ağla güzel yağmaladı gönüm evi

Pek bağla ' aşk zincirin bu boşanmasun divâneler

Ben meye tövbe itmişim ağıyâr elinden içmezem

Kudret yediñle şun bize dolı dolı peymâneler

Mescid ile medreseyi bağışladık zâhidlere

Hakka ' ibâdet itmege yeter bize virâneler

Cevri cefâ itmekle *Semsi* seni terk eylemez

Sen şanma kim seni son senden haşa evşâneler

6733/9b

4

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Vāşıl olmaz kimse Hâkka cümleden dūr olmadan

Kenz açılmaz şol gönülden tā ki pūr-nūr olmadan

“Mütū kâble en temūtu”⁴³ sırrına mazhâr düşen

Haşrı neşri görür bu anda nefhâ-yı şür olmadan

Mest olup meşâne geldim tā ezelden tā ebed

İçmişem ‘ aşkıñ şarabın āb-ı engür olmadan

Sür çıkar ağıyarı gönülden tā ezelden ta ebed

Padişâh konmaz saraya hâne maħmur olmadan

Mest olanlarıñ kelâmı kendünden gelmez deli

Ya nice disünler Enel Hâk kişi Manşūr olmadan

Hâk-ı cemâli Ka‘ besin kıldılar ‘ aşıklar tavâf

Yerde Kâ‘ be gökyüzünde beyt-i mağmur olmadan

Şems-i Tebrizi muhâle da‘im eyler kelâm

Hâkka vâşıl olmağ ister halka menfūr olmadan⁴⁴

6732/22b

⁴³ Ölmeden önce ölünüz.

⁴⁴ Şiir Şem‘i divanında da yer almaktadır. Ancak cönkte Şemsi Tebrizi adına kayıtlıdır.

42.Şeyhoğlu

1

Hasana Hüseyine olan zulme
Ah Hüseyinim vah Hüseyinim
Lağnet olsun sevmeyenlere
Gökde melek yerde insan ağlar

Görsün yezidlerin aña kıasdı ne
Asker çekdiği gelür üstüne
Böyle mi olur Muhammedin sünnetine
‘Arşda melek yerde insan ağlar

Çünkü Muhammedin nişanını teldiler
Yezidlerden kaçıp kurtuldular

19b

Eñsesiñden bıçağ çaldılar
Göğde melek yerde insan ağlar

Aluben yaşıñ ora naye kıoydılar
Bedeninden etden kıanları yudılarü
Ah Hüseyinim vah Hüseyinim
Arşda melek yerde insan ağlar

Şeyhoğlu tatlu canına kıymadı
Karıya erkeğe uymadı
İsyanını yezidler tuymadı,
Göğde melek yerde insan ağlar

6734/20a

2

Cümle kuşlar uyanmadan

Uyan vakit seher oldu

Can ğaflete boyanmadan

Uyan vakit seher oldu

Çok uyuma ğaflet başar

Seni ' ibâdetden keser

Rahmet yeli seherde eser

Uyan vakit seher oldu

Ķanı seniñ anañ atañ

Her işine hile kıatan

Namaz kılmadan yatan

Uyan vakit seher oldu

Sende ğafil olup yatma

Devleti yabana atma

Günâh deryâsına batma

Uyan vakit seher oldu

Yatma ki anda yatasın

ĶaĶkın buyruĶın tuĶasın

Da' im rahmete batasın

Uyan vakit seher oldu

Yatanların nola ħali
Hiç nesneye irmez eli
Şabaĥ eser şehir yeli
Eyzan

Şehirde bülbüller öter
Ĥaĥķiñ buyruĥını tuşar
Şehirde çok ĥacet yiter
Eyzan

Aşlıñ bir avuç tobraĥdan
Bizi var eyledi yoĥtan
Naşip isterseñ Ĥaĥdan
Eyzan

Şabaĥ olur kuşlar öter
Ĥaĥķiñ buyruĥıñ tuşar
24b

Onlar bir zār olup öter
Uyan vaķit seher oldu

Şehir de abdeste yüri
Seccādeye yüzler sürü
Ĥarşu gelür yüz biñ ĥüri
Uyan vaķit seher oldu

Dikme şeytanıñ kãndilini
Azdırur yoldan seni
Atmış ğaflet kemendi
Uyan vaķit seher oldı

Baķ *Şeyhođlımıñ* sözüne
Dizer görünür gözine
Kalka gör namāzına
Uyan vaķit seher oldı

Derviş 'ibadetini kımaz
Sırrını kimseye dimez
Hakķa kul olan uyumaz
Uyan vaķit seher oldı

6735/24b

43.Teberî

1

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

Ḥaḳḳa vîren vârinî vaḳf-ı esrâr olur

Nûr-ı hüviyet bulan matla^c -ı envâr olur

Nâr-ı muḥabbet eyle yoksa derûnın kişi

Mesti gidüp ḳâl ola lâyıḳ-ı didâr olur

Câmı cihândan geçen bade-i aşḳı içen

Âlem-i Ḳudsiye uçan külhüni gülzâr olur

Dâmen-i ^c aşḳı duyan vaşl-ı Ḥüdaya yeten

Bülbül oluben öten miskin-i gülüzâr olur

Şûr-ı şefâya iren nâr-ı muḥabbet gören

Ḥaḳ sözüne gûş uran vaşıl-ı didâr olur

Olduñ ise Ḥaḳ ḳulı dime Lâ gel de Belâ

Ḥaḳḳa eren ey velî şâh-ı cihân olur

Nefsini her kim başa ^c arş ḳılınca aşâ

Teberi gümanın başa böyle çeker dâr olur

6733/18a

44.Teslim Abdal

1

Soruñ erenler soruñ ki

Sora gelmiş sora gider

Münker ceħennem dura ki

Dura gelmiş dura gider

Uymayın münker gocuna

Daşı dokunur kıçıña

Cāmı ceħennem içine

Gire gelmiş gire gider

Mü' miniñ mālı dolanı

Münkir mâviya zerrini

Günde ider ço ğıybeti

İde gelmiş ide gider

Bir gerçeğe indir başını

Durmaz aķar didemiñ yaşı

Münkir elinde tãşı

Dura gelmiş dura gider

Teslim Abdal eydür yaşıımız

Haķdır batıla basılmaz

İt ürür kervān kesilmez

Üre gelmiş üre gider

6734/8b

45.Üftade

1

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

Derdimin dermānı seniñ ğayrıdan yoǵdır devā

‘ Aşık olan kimseler ğayrıya bakmaq haṭa

Ne baǵarlar dertlerine ne umarlar devā

Bunlarıñ maǵşūdı seniñ ey kerim-i zül ‘ āṭā

İstemezler ğayrıya gelmek haṭırına bunların

Çün cemālin görmek oldu yārelerine devā

On sekiz biñ ‘ āleme ger malik olsa bulur

Zira çekilmez olursa cemālinden cüdā

Göñül ki bu ğayrıdan ey derd-i mend *Üftādesin*

Can kulaǵına irişen ‘ ālem-i ğaybdan fenā

6732/4a

46.Vāfir Niyāz

1

Şükür olsun Yaradanın demine
Seyyah talib geldi bahar evine
On iki imam Hāzreti ‘ Ali yoluna
Hū diyen canlara dedim aşk olsun

Türbe bahçesinde zeyn olmuş güller
Çevre etrafında şakır bülbüller
Muhabbeti muhabbete katıcağ yerler
Muhabbete katılan cāna ‘ aşk olsun

Türbe bahçesiniñ dört yanı bağlar
Şular revan olmuş rakibe çağlar
Üstümüze yürümüş ol yedi dağlar
Yürüden canlara dedim ‘ aşk olsun

Şırdaşlarımız bir hoş dizildi
Görmez münkirlerin odı üzüldü
Pirim degirmeni şoluğ döndürdü
Döndüren canlara dedim ‘ aşk olsun

Abdal Musa dirler pirimiñ ismi
Ateşe kül oldı yanmadı cismi
Vafir Niyaz eydür derdimend hasını
Āynı cem erenler size ‘ aşk olsun

6734/5b

47.Veli Dede

1

Şu matem ayınıñ dördüncüsünde

Dikildim bir nazlı safın ebkar

Uzaq değil şu daęlarıñ başında

Dikildim bir nazlı safın ebkar

Bu kerinden vermişler işler yāresi

Adımın atmaya yoğdır çaresi

Tā kıyamındañ ağlar anası

Dikildim bir nazlı şafın ebkar

Yedi avcı düşmüş senin izine

Al kırmızı kıanıñ dökmüş dizine

Ecel sinekleri çökmüş yüzüne

Dikildim bir nazlı safın ebkar

Diñle hey şofular sözümü

Çürük değil şağların özümü

Şahı merdana doğrı dutmuş yüzünü

Dikildim bir nazlı şafın ebkar

Derim eydür söyle nerde dillerde

Bülbülün arzusu şol kıonca güllerde

Veli Dedem ile gideceğin yollarda

Dikildim bir nazlı şafın ebkar

6734/6b

2

Yedi yıl üzüm vermedi cennet bağları

Anlarda ağlaşur imâmlar deyü

Hep qara giymiş mü' miñ qulları

Yası matem tatar imâmlar deyü

Heb imâmlar Kerbelâya çekildi

Al kırmızı qanlar anda döküldü

‘ Alim şarsıldı cihana baqındı

Bulutlar ağlaşur imâmlar deyü

Ol şafdan geldi dikildiñ yarun

Biz de gam çekerdik dün ü gün

Bir tarih qodular tokuzuncu gün

Qalemler ağlaşur imâmlar deyü

Veli Dedem eydür hatırla böyle

Medh itsün imâmları gel gönüm ile

Hü Muhammed ‘ Ali sev imdâd eyle

Aqlar Veli Dedem imâmlar deyü

6734/14b

48. Yahya

1

Zahid bize ta' n eyleme

Haq ismin okur dilimiz İllallah Hū

Şakın efsâne söyleme

Hazrete varır yolumuz İllallah Hū

Halveti yolun güderiz

Çekülüp Haqka gideriz

Gazali ekber ideriz

Seyyid Yahyadır pirimiz İllallah Hū

Şayılmayız bir mağıyle

Dökünmyeyiz kabir māğıyla

Taşramızdan şormağıyle

Kimse bilmez aḥvalimiz İllallah Hū

Tevhid iden deli olmaz

Allah diyen mahrum qalmaz

Her seherde açılan şolmaz

Bahara irer gülümüz İllallah Hū

Yahya sana olan himmet

‘Aqıl isen cana minnet

Elif Allah mim Muḥammed

Kisvemizdedir dolmaz bizim İllallah Hū

6733/10a

49.Yunus

1

- . - - / - . - - - / - . - - / - . - -

A benim sevgili mevlâm seniñ ‘aşkıñ kimde vār
Kimse bilmez sen bilirsün seniñ aşkın cānda vār

Bir seher došta giderken uğradığım yollar diken
Hakka vaşıl olmağ dilersen ol⁴⁵

Seyrimde bir ırmağ gördüm dürlü hikmet anda var
Hakka vaşıl olmağ dilersen ol ırmaktan yunda var

Seyrimde bir bahçe gördüm dürlü çiçek anda var
Hakka vaşıl olmağ dilersen ol çiçekden alda var

Seyrimde bir mağam gördüm dürlü libāş anda var
Hakka vaşıl olmağ dilersen ol libāştan giyde var

Ķulağlarımnda duymaz ola gözlerimde perde var
Hakka vaşıl olmağ dilersen ol perdeyi silde var

Ey a‘ ziz miskin bī-çare Yunus

Ey **Yunus** bī-çare Yunus Hakka niyāzın gerek

Hakka vaşıl olmağ dilersen bu Ķalbiñi silde var

6732/4b

⁴⁵ Üstü karalanmış okunamadı.

2

Uyan be hey ğafil uyan ğafil

Var bir mürşide sor

Āklıñı başıña vir gör ey bul

Var bir şor mürşide mürşide şor niye geldiñ

Āhşam olunca yatağ gözetme

Sabağ olunca ne kār oturma

Sen nefsiñe gel fırsat gözetme

Var bir mürşide şor niye geldiñ

Hiç kulağız sır kuşlarım uçar

Mürşiddir ruyşe doğrı yol

Mürşidsiz kişiniñ işleri naçār

Var bir mürşide şor niye geldiñ

Eyitdin ey *Yunis* sen bu vārı

Ķoydı okıdı nefsiñe verirseñ yekda

Bilürem dime sen gel imdi

Var bir mürşide şor niye geldiñ

6733/18b

2. ŞAIRİ BELLİ OLMAYAN ŞİİRLER

1

19b

.....

.....

Yolun taşlar

Ah Hüseynim vah Hüseynim⁴⁶

Kerbelâ bir çanak içinde

Dürlü belâlar munahiyetde

Şol katiller mucibinde

Ah Hüseynim vah Hüseynim

‘Âli söyledi bu sözü

Yaş döker yaşaran gözi

İhanete Muhammediñ ceddi

Ah Hüseynim vah Hüseynim Şah Hüseynim

20/a

Yine matem ayı geldi

Ah Hüseynim vah Hüseynim

Fırkat eyyâmları geldi

Ah Hüseynim vâh Hüseynim

Erişen bu dertlü güne

Erenler yenilendi gine

Ĥabibiñ nesli Hüseyne

Ah Hüseyn vah Hüseyn

⁴⁶ Dörtlükte mısralar okunamıştır.

Geliceyen Āşūre günü
Narun tıdmuşdur ciḥānı
Ḷanber çıkar yarun fāni
Dertlü firāḳlu āh Ḷüseyin

Dertlü Fatıma Āna ne bildi
Yerler gökler ḳan aḳladı
Cigerimin başını ḳanatdı
Ah Ḷüseyin vāh Ḷüseyin

6734/20a

2

Gördüm bir Adem başı

Bağdım ağzına diline

Örümcekler āğ kırmuş

Gözleriniñ yerine

Başı yanına şoğılmış

Ƙafaya toprağ dolmuş

Ġafil ermez sırrına

.....⁴⁷

İzleri sökülmüş

Kemükleri dökülmüş

Kefen şap şarı olmuş

Seyrettim hallerini

Yılān çıyān gelmişler

Dil damağ kemirmişler

Ƙarıncalar cem' i olmuşlar

Dişleriniñ yerine

6735/13a

⁴⁷ Mısra silik oldu

3

Horuz gibi küllükde eşinir
‘Avarızca gelür deyü düşünür
Uyuz olmuş tilki gibi kaçınır
Çağalın seriki düşdüğü zamān

Zebūn iken görün Türkūñ yüzünü
Şağın yüz verüp açdırma gözünü
Evliyālar gibi söyler sözünü
Zebūn olur çarığı şişdüğü zamān

Örük değil mi şu insānıñ eşeği
Eşek değil dağı itden aşığı
Ağırlara şıgmaz olur döşeği
Minnet üzerine düşdiğı zaman

Türk konağına minnet olur mı?
Değirmenci misāfir olur mı?
Biñ naşihat itseñ bir bilür mi?
Büyük tamarları şişdiğı zaman

Ço büklenür şişer Türkūñ talağı
Fark etmez karpuz ile kabuğı
Söz cevap işitmez olur kulağı
Büyük tamarları şişdiğı zaman

7b

Be hey ağalar Türke cevap virilmez
Darı bulup köpüğünü saçdığı zaman
Değme belâ bil halkı görünce
Oşmanlı gelüp kaçdığı zaman

Şağın kerem itmeñ Türk özünden
Gerek ʿ avratdan gerek kızından
ʿ Alem bir yana döner dönmez surtdan⁴⁸
Ayağına çarığı çekdüğü zaman

Hele inanma Türk kavmin fendine
Bel bağla Yemenin efendisine
Keçiler gibi yaya virür kenarına
Köyünden kaçabaya göçdüğü zaman

Eşek gibi küllüğünde güreşür
Uşakları ekmek deyü ağlaşur
Burçak yemiş öküz gibi kerbeşür
Tarhana çorbasını içdiği zaman

6735/7b

⁴⁸ Sırt.

4

Āh efendim bir derde düştüm

Derdimin dermānı yok

Bir belā aḥū aqlımı aldı

Dini var imānı yok

Āh ehendim derde düştüm

Bir devā bilmez misin?

şol zamandır ‘aşka düştüm

Bir devā virmez misin?

6735/15b

5

Senin ‘aşkın kamu derde

Devâdır Yâ Resulallah

Seniñ yanında hâcetler

Revâdır Yâ Resulallah

Yüzünden şaz olur kullar

Terinden açılır güller

Seniñle dertli gönüller

Şefâ‘at Yâ Resulallah

Sezâdır zatiña ancak

Risalet Yâ Resulallah

Beşersin şanıña Levlâke

Beşâret Yâ Resulallah

Seniñ yüzüñ gören gözler

Ne ay görür ne yıldızlar

Seniñle gece gündüzler

Ziyâdır Yâ Resulallah

Şaňa her kim şalat vermez

Dini yok cennete girmez

Orucu kıldığı namâz

Ĥatadır Yâ Resulallah

Mâliksin pâdişâhlara
Ṭabibsin dertli ullara
Ṣefa' atıñ günâhlara
Ṣifâdır Ya Resulallah

Seni âlemlere ramet için
Gönderdi ol Bâri
Bize meramet itmeñ
Murat Yâ Resulallah

6733/21a

6

Ne ŧarp yerden everdiler yârimi
Emân vir hey adir mevlâm aman vir
ŧimdi aŧt itdiler datlı canıma
Emân vir hey adir mevlâm aman vir

Ne var bunda yavru bûlbûl ötücek
Köylerinde lâle sümbûl biticek
Seher vatı yârimle yataca
Cân vir adir mevlâm can vir

Bûlbûl gibi arturun zârımı
Hara idin elde olan varımı
Öñünde ŧoñunda vereceksin yârimi
Peymân vir adir mevlâm peymân vir

Humâ uŧu gibi yüksek uarım
Dört yânıma anatlar aarım
Bir gün olur yârim olur ararım
Dermân vir hey adir mevlam dermân vir

6735/5b

7

Ey ʿ aşık-ı dilde
Gel nûş idelim bâde
Bir bâde gerek ammâ
Hem içile mâvada

Şakisi ola mevlâ
Hağ daği ola esmâ
Bir cürʿ a içem kıta
Ġam görmeye dünyâ da

Her kim içe ʿ aşıkdır
Hem aşkında şadıkdır
ʿ Aşık anlara layıkdır
Şirin ile Ferhâda

İşde bu sezâ iden
Ne gördü fenâyiden
Dostuñ vechini göster
Miʿ raşı mücellâdan

6732/28a

8

Fenā dūnya bir gūn senden

Gidem ağlayı āđlayı

Ecel Şerbetinden iĉsem

Gidem ağlayı ağlayı

Gelmişem gidem kaŐdilen

Canım ulaŐır doŐdına

Āekem teneŐūr ũstine

Yanam ağlayı ağlayı

6735/9b

9

Ne kamer ogup dolundı Şems
Ezelden böyle nŐ etmiş Allah
Tolup alemleri göge çıkar āhum
Gözüm anlar döküp ağla Hüseyine

Dostumı eshabı alu areyan
Diyp ulaŐıp yoluna varın
Őefaat umarsun ondan yarın
Gözüm anlar döküp ağla Hüseyine

6734/20b

10

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

İmān eyledim rŭz-i ezel Ƙur' āna ben

Bāb-devre gelmeden Ƙaldım sucŭd-ı Raħmāna ben

Tŭrabından ħalk iden perver-i diĳāre rŭz-i ŧeb

Senā olsun bu dem dil vermiŧem canāna ben

Cemāl-i zāt pākıñ rahına baŧtım kadem

Ĥālim olduĳça geldim yollar ile erkāna ben

Ĥabir oldum mŭbarek dŭrr-i Gŭher nuĳkuna ben

Delilim Ƙudretin yār eyledim bu cāna ben

22a

Zehir itdi ŧŭkrettim gŭn bugŭn Rabb'ŭl enām

Riyādan el ekŭp dŭŧdim bu dem emāne ben

Zemin-i esmānı keŧfideŭb hep aradım

Serimi Ƙomuŧum bayram iŭn Ƙurbāna ben

ŧaĳı defterlerin gŭr nā-nedīd itdi ħŭdā

ŧafi adam olub hem gelmiŧem ciħāna ben

Ŷarına eyledim vār edayla ŧol nefsi

Ŧarikāt bābuna girem dem-i devrana ben

Zulumātun içinden Ƙurtulup dīl-i ħāneyi

Arif olmaĳa vardım bugŭn pirāna ben

Galib olmanıñ imkânı zikrullah imiş
Fakirim apuña geldim aziz isāna ben

ıyamet haşrolunca beklerim dergāhını
Kemālet hazinesinden derd iun dermāna ben

Lihaş olmuş iken nūş eyledim Őabā-yı cām
Meādır anlayup ıldım ric' a ' irfana ben

Nübüvvet mührüne sürdüm yüzüm hem aladım
Vişalinden ıra itme deyü Yezdāna ben

Hüvāllahül ahād felamdulillah müşehed eyleye
El fer kim olduı gelmişem nuını bünhada ben

6732/22a

11

İnsü cinne ba'ış olundun şadıkunuz Yâ Resulallah
Ba'ışıñi inkâr idene kıatlünüz Yâ Resulallah
On sekiz biñ âlem halkı saña muhtaç Yâ Resulallah
Kıable şefa' at biz za' ife aşiyünüz Yâ Resulallah

Yâ Resul seni ziyaret maıv-i zünûp değil mi?
Ol mübârek ravzañ senin der zeyl-i cinân değil mi?
Ziyaret iden ümmetiñ Şefa' at va' diñ değil mi?
Ümmetiñ âsilerden zarınur Yâ Resul Ya Resulullah

Buyurmadıñ mı Lütufla “şefa' atı Li ehliñ kebairi min ümmeti”⁴⁹
Yüzümüz kıara elimiz boş talibiniz Yâ şefa' atı
Yalvarıram Hızıretiñe ey Hüdaniñ raımeti
Gül keremden itme bizi s' alunuz raımeti Yâ Resulallah

M'ucizatiñ bi adet cümleden birisi Kıur' an
Biri Şakı-ı Kıamerdür görenler itdiler imân
Biri mi'raçı semâdan felekler oldılar seyrân
Ki biñ yılda vedamızla acıyuz Yâ Resulallah

6733/22b

⁴⁹ Şefaatiñ ümmetimden büyük günah işleyenleredir.

12

Be yarenler be karındaşlar
Tamam oldu bunca işler
Sizler alın ben gider oldum
Men ahirete gider oldum

Gel ana otur karşıma
Feleği gördüm oldum
Hem gözüme hem kaçışma
Eyzan

Ço beni taşra çıkayım
Anama orda bakayım
Yazın zünyada bakayım
Eyzan

Gel baba sırtına bindür
Biraz götür yine indir
Sızıp göreceğim budur
EYZAN

Kimseye kalmaz dünyâ fani
Bizden evvel gelen kani
Son görüşünüzdür beni
EYZAN

Canım ana gözüm ana
Helâl eyle döne döne
Südün emdim kıana kıana
EYZAN

Ben yaturam döne döne
Bu evlere girmem gine
Anam ağlar yana yana
EYZAN

4a
Baba beni biraz gezdır
Kabrimi güzelce kıazdır
Ecel geldi ömrüm azdır
EYZAN

Yarenlerım gelsün gidsün
Karındaşım yanımda yatsun
Ahret hakkın helâl itsün
EYZAN

Döndürün yönümü benim
Siz yalnız kıomañ beni
Pek güç imiş vermek cânı
EYZAN

Იaldırn̄ şıkılır cānım
Hep eridi canım tenim
Იıbleye döndürn̄ yönüm
EYZAN

Āmmim yanıma gelmedin
Elim eline almadın
Derdime dermān bulmadın
EYZAN

Beni siz hele götürn̄
Იevre yanıma oturun
Başım yañ döndürüp yaturn̄
EYZAN

4b
Იok cefā çekmesün
Ana Იelāl eylesün
Ol beni affetsün
Eyzan

Ovunurda elim bu fenāyı
Anladım Იurbet anāyı
Bir avuç fani dünyayı
Eyzan

Günüm yetdi mi ben göçeyim

Gözüm yaşını sileyim

Çanı Şu verin içeyim

Eyzan

İstemez beni döndürün

Ağaçdan ata bindürün

Çabrimden yana döndürün

Eyzan

Budur alnımıñ yazısı

Du‘adan unutman bizi

Allaha ısmarladım ben sizi

Eyzan

6734/4b

13

Haq te'alanın Habib hey dost

Muhammed'ül Muştahādur

Dertlü gönüller tabip

Hey dost Muhammed'ül Mustafhadur

Evvel yâri Ebu Bekir hey dost

Muhammed'ül Muştahādur

İder Allahına şükür

Nurı senden nurludur hey dost

Hey dost Muhammed'ül Muştahādur

İkinci yâridir Ömer ül Bekirinden

Nûrlar damlar beşiğin

Ürkünen kıyamaz

Eyzan

Âlemi hayrân eyleyen

Gönülleri seyrân eyleyen

Ümmetim deyü ağlayan

Muhammed'ül Muştahādur(Eyzan)

6735/13b

14

Eflaṭa ʿ ilim Loḡmāna devā
Hızır'a āb-ı ḡayāt ne güzel uymuş
Bülbüle gülistan tuṭiye ḡafes
Üstāza maḡrifet ṭalibe heves

Duʿ aya muḡatab kemāle zevāl
Nemruda ḡaşarat Sāmire eger
Şuʿ aybe emanet Ḥaruna ʿ irfān
Musāya kelimāt ne güzel uymuş

Zalime intiḡam mazluma merd
Ḥalıḡa yaratmış ervaḡa ced
Maʿ suma muḡabbet anaya veled
ʿ Ataya ülfet ne güzel uymuş

Sümbülüne atalar derde daʿ im
Aḡmaḡa naşihāt cahile ilim
Eşkiyāya taʿ zir ḡaleme ḡākim
Padişāha ʿ adalet ne güzel uymuş

8b

Ḥudret-i Ḥallaḡa eyledim nazar
ʿ Arzla semāvati ne güzel uymuş
Meleklerle tevḡid insana ḡür
Ḥayvāna nebātat ne güzel uymuş

Nevātata yağmur hūriye incü
Zühdi merde taqva dervişe ya Hū
‘Ezazile la‘ net kâfire tamu
Mü‘minlere cennet ne güzel uymuş

Asumāna yıldız Afitāba nūr
Mika‘ ile yağmur İsrāfile şur
Zümrelere harbe ma‘mur
Ma‘mur harabeye ne güzel uymuş

İhsan itdi Nuḥ nebiye ömrü
Yaḳuba ağlamak Eyyūba şabrı
Zengine ihtişam faḳire feḳabir
Ağniyeya zekât ne güzel uymuş

Ḥastalara şifa dertlilere dermān
‘Ulemaya tefsir tefsire Ḳur‘an
Ḥatibe ḥitābet müezzine ezān
Müslümana şalavāt ne güzel uymuş

Binalara temel camiye ḳubbe
Fasıqlara istiğfar günāha tövbe
İsmaile ḳurban Ḥalile Ka‘be
Ḥuccaca ‘irfan ne güzel uymuş

Cennetler ḥuri Âdeme Ḥavva
Yusufa Züleyḫa Meryeme ‘İsa⁵⁰

6734/8b

⁵⁰ Şiir burada bitmiştir. Mısralar eksiktir.

15

Seherde bülbülü sordum
Nedir efganın ey bülbül
Didi Hakkıya niyâzımdır
Rakibin iftirasından

Muhabbet bir belâdır kim
Giriftâr olmayan bilmez
Benim derd-i derûnumdur
Hayirdar olmayan bilmez

Seherde bğlbüle sordum
Nedir efganın ey bülbül
Benim haddimdir sevmek
Seni ey Hüyların şâhı

Âh efendim derde duşdüm
Derdimin dermânı yok
Bir bela âqlımı aldı
Dini var imânı yok

Ah efendim derde düştüm
Bir devâbilmez misin?
Çok zamandır 'aşka düştüm
Bir devâ bilmez misin?

6735/15b

16

Türk değil mi bu insānın eğeği
Eęek değil buñdanda ağağı
Bacağına ęıęmaz oldu ęaęaęı
Özüne minnet düğdiği zaman

Benim sözüme nasihattir duyana
Sözüm cevağir alub şatana
Türk kısmında edeb yoğdur utana
Buğı nağı ģududun ağdığı zaman

4b

E hey yāranlar Türke cevab verilmez
O yağlı ağzını ağdığı zaman
Dikme ģalde şarşusuna varılmaz
Delirüb köpüğün sağdığı zaman

Zebun iken görñn Türkñn yüzñnü
Yerde iken ağdır gör gözñnü
Evliyālar gibi söyler sözñnü
Zebun olup bağır basdığı zaman

Gider ağranını bulur konuşur
Mağallende ‘ inad ider yarışur
Birçoğ yemiş öķüz gibi girüşür
Tarhana çorbasını içdiğü zaman

Horoz gibi küllüklerden düşer
Urhucu gülümser deyü düşünür
Derileri de uyuz gibi kaşunur
Şakla sırrı ki düşdüğü zaman

Uyuklasa karnındadır talağı
Farq etmez karpuz ile keleş
Biñ naşihat itseñ tuymaz kulağı
Buğuz tamarları şişdiğı zaman⁵¹

6735/4b

⁵¹ Bu şiir 6732 ve 6735 numaralı cönklerde yer alır. Farklı cönklerde yer aldığı için iki ayrı şiir olarak değerlendirilmiştir.

17

Cihānıñ güneşi Ahmed

Resul-u kibriyâdır bu

Cefākārıñ şefâsıdır

O tâbâna ziyâdır bu

Şahabi mu' cizatından

Yağup durur ' aleme nûrı

Huşuşa sırrı sübhani

Nebiler serveridir bu

Lisâni hâliyle ancak

İbil söyledi ol şâha

Gelüb karşısına durdı

Dedi Haqqâ resuldür bu

İşâret eyledi mâhâ

Nüzül it deyü emretti

Ki inub yañına girdi

Didi Şaqq' al Kâmerdir bu

Ġara günler kevşer aqdı

Ākıddı ābu ber hĠaqqdan

Şorardı cümle aşhabı

Didiler havz-ı kevşerdir bu

Ḳurumuş ḥurmalar virdi
Āniñ yolunda meyvālar
Ānı görünce didiler
Muḥammed Mustafadır bu

Āna ‘āşık olān Eflāk
Fedādır yolıña emlāk
Oḳundı şanıña Levlāk
Şefi’ül Müzni biindir bu

Anıñ yoluna can viren
Ḥusuşa ümmiṭi ‘alem
Ve in teṭrud kemen yerḥem
Sivāyı ğabrel dindir bu

6733/15b

18

Günaḥım çok şevâbım yok

Şefa‘ at Muştafa senden

Şorarlarsa cevabım yok

Şefa‘ at Muştafa senden

Divân ide ulu sübḥan

Ḳurula terazi vü miẓân

Bu cürmüñ şaḥibi insân

Şefa‘ at Muştafa senden

Ulu divân ḳurulunca

Anda mücrim şorulunca

Zebâniler şâlininca

Şefa‘ at Muştafa senden

Şıraṭıñdan geçir Yâ Râb

Ṭuyur⁵² gibi uçur Yâ Rab

Kevşeriñden içür Yâ Râb

Şefa‘ at Muştafa senden

Naşib it Ya Rab emân

Anın mezhebidir mi‘mân

Ebu Bekir Ömer Oşmân

Şefa‘ at Muştafa senden

6733/20b

⁵² Kuşlar.

19

Ben dertliyem derdim vardır

Ya ben nice yanmayayım

İşim gücüm āhı zārdur

Ya ben nice yanmayayım

Yeller eser şular çoşar

Irmaqlar dağlardan aşar

Deñiz döner döner çoşar

Ya ben nice çoşmayayım

Hû inaniñ dostlar sözüme

Mâ' ilem dostuñ yüzüne

Uyqular girmez gözüme

Eyzan

Hû münkirler bu sırra irmez

Münkir Hâk cemâlin görmez

Çark-ı felek döner durmaz

Eyzan

Derd sen fend sen biçareyim

Başdan ayağa yaralıyam⁵³

6735/10a

⁵³ Şiir burada bitmiş, diğer mısraları yazılı değildir.

20

. - - - / . - - / . - - - / . - -

Yā ilāhī ʿ aşq elinden oldum bir kez emin

Ağladuḡ kâh u kâh ağıdır gözüm nemin

Ki zaʿ ifim ḡapuna geldim ġaribiñi şaşın

Çaresini sende umaram işbu zaḡmıñ merhemin

Bende bizḡat kıldı cümlesi kıldı ḡarar

Bu ġöñül mülkünü ḡalaş itdi yudı nâmusın

ḡasret nâmuradlık kıldı beni zaʿ if

Fazlına bel bağıladım kıldım yarabbʿ el ʿ alemîn

Ya Īlahî sen ḡidayet kııl cānı başı olsun fedā

ḡürmetine ḡurbetinse şādıḡʿ ul vaʿ dil el emîn

Ey Ḥüdā ya senden aḡır Ḥālıḡım yoḡ bi-ġümān

İş bu resimdeki her bir derdime sensin damin

Niceler ide ki dñyā niceler beḡā

Bostan otı hemişe daşım oldu vehmin

6734/11b

21

Ḥasretiñ bağrımı deldi
Yüregim senden ayrılalı
Gözlerim kıan ile doldı
Eyzan

‘ Aşkıñ şerbetinden içdim
Deli olup ḥaddin aşdım
Ne acep sevdaya düşdüm
Eyzan

Benim düşüm kimi seçer
‘ Aşık olan serden geçer
Ḥayaliñ gözümde uçar
Eyzan

Dünyamı aḥiretimi unuttum
Ölümüm ihtiyâr itdim
Yavrum senden ayrılalı
Eyzan

6735/6b

22

Efendim bi-tecelli açılan güller
Gülü açsın destân ider bülbüller
Seninle bir kez şarılan kıllar
Yüz yere yatsa çevirir mi bilmem

Aglayı sübhaniñda aqs-ı hâzan
Senden bülbül elveda firaksın.
İmamzade Ahmed Zahir Efendi
Ve ala sahib-i itam vela la keyyim

6733/16a

23

Elime aldım başı
Ağlarım dökerim yaşı
Terin toprağın taşı
Zülmüş kullarına

Şordum düşen kişisiñ
Sen nasıl âdem başısıñ
Dünyada qarındaşımsın
Şordur kemüklerine

Ben bir Mevlâ arandım
Sele serbe yürürdüm
Giyerdim kirğa kumaşı
Virmezdim Hâk yoluna

Bu dünyanıñ mişalı
Böyle olur fesadı
Ahmaq imiş ol adam
Dünya için yerine

Qazandığıñ nimeti
Vir faqire dosta
Böyle dimiş Muhammed
Biri baña yazıla

6735/12b

3. MÜFRETLER

1

Aheste rek ol eyleme reftar-ı hār- ahı

Çün rāhdatradır sır deyü ar-ı siyāset

6732/17b

2

Āceb gördüm şu cihanın hālını

Her kim cem' itmek dünya malını

Fikir itmek hiç қаһr-I şevvalini

Kimsede hafı kalmadı

6735/18a

3

‘ Alim olmak isteriseñ al қalemi durma yaz

Cahil olmak isteriseñ al қazmayı durma қаз

6735/18b

4

Ben de inşanım ҳor бақma bu faқirāne қuluna

Raḥmet lazımdır derde girftar olana

6735/18a

5

Bu haneve qadem başdı buncanıñ erleri

Dilerim bari Hıudādan cennet olmasun yerleri

6735/17b

6

Bu haneve gelen misafir yemek qoq al ye vāfir

Eger namazın kılmazsañ qovarım seni a kāfir

6735/18b

7

Cahilin qalbi hacedir gōñlünüñ ilhamı yoq

Yer şamanı iqrer suyu bařınıñ yıları yoq

6732/20b

8

Cāhil ‘alim yanında sözünüñ ‘irfanı yoq

Kendi merkeb giydiği qul başda yıları yoq

6733/21b

9

Yalancı dūnyada bir evliyāya vermedinse cism-i cānı neylersin

Didarı gōrmek iqrün bir tariqāte girmedinse cism-i cānı neylersin

6732/31a

10

Efendim hoş şāda geldiñ refiki insiyāya

Olsun şaķallı cennete girmez gerekse olsun evliyā

6732/17b

11

Eger ‘āşık dūa kılssa firād üzere Hūdāsına

Te‘al Allah ķabul ider gelür dilberün odasına

6732/17b

12

Erişir menzil-i maķşuduna aheste giden

Tiz reftār olanın pāyına damen dolaşır

6732/17b

13

Her alime hizmet eyle olma kibr-i ma‘rifet

Cahile yār olma nadan olursun ‘aķıbet

6733/21b

14

Her kaçan kaçd idersiñ hasatın zekâtın vermege

Ben fakiriñ vār iken ğayrı bir ihsan eyleme

6735/18a

15

İki şabâdır yazu yazdım yariñ tahtasına

Aşkına cevır idenler irmesün haftasına

6735/17b

16

Ka´bedir yeryüzünün arşı

Sokaqları nurdan çarşı

6733/17a

17

Kâfirin küfrüyle ‘ aşkı aqıbet imân olur

Zahidin ‘ aşksız kamu sayı hebâ menşur olur

6732/26a

18

Mutever kalem olmaz kâmişdan

Kerem gelmez dizin yere kumuşdan

6735/18b

19

Ne kadar karnım aç olsa toyar bir iki loğmadan

Vallâ bilinmez cemali yüzüne bakmadan

6735/18a

20

Şaklı olmadım olalı naçar

Çande dilber varsa benden kaçır

6735/18a

21

Maşallah ad insane şagırmişlar.....⁵⁴

Yedürdüğün ta' amîñ karşı gelsün çadısına

6735/18b

⁵⁴ Silik, okunamadı.

4. MANİLER

1

Nice varıma duyarlar
Tatlu canıma kıyalar
Güzelsin seni sevenler
Seninçin deli olurlar

6735/17b

2

Ben güzele güzel dimen
Güzel benim olmayınca
Şoyunub kıoynuma girmez
Ben ona yalvarmayınca

6735/17b

3

Delirmeyince deli
Olsuñ deli ol yürü
Var başıña allar büri
Ağalara yalvar yürü

6735/17b

4

Yavlarsın yaķarsın
Kendisin kıorusın
İloğlısun muħanetsin
Gel bize demeyince

6735/17b

5

Bu güzellik hl-u hn
stine yodır nihn
Süleyman olsam cihana
Gönül senden ayrılmam

6735/17b

5. NESİRLER

1

İlahi kıl bize ihsan Hoca Me'mezi kılma kıl kamu zeyler ile kabul et hatmi Kuranı kabul et hatmi Kuranı

6733/8a

2

Biñ ikiyüz elli toquz senesinde mäh-ı cihân olan yigirmi altıncı cu'ma günü 'ışa vaqti oğlum Hamza dünyaya geldi/Allah Az'immüşşân tol ömürler mi'ra eyle amin

6733/23a

3

Hüdânîñ iki günü noqşan vardır. Ol iki gün içinde oğlan dünyaya gelse ömrü az ola ve eger bināya başlaşa tamam olmaya ve eger sefere gidse menfa'at bulmaya Ve bilcümle bu günlerde her neye mübāşeret eylese ruset gelmeye Musa peygamber Alihisselam demişdir Allahü 'azimüşşan kelām -ı Qadiminde "fi eyyāmin nasihatünn" deyü buyurduğı ol günler bu günlerdir Muħarrem 15 Şafer 13 Rabiül evvel3,20 Rabi ul Āħir 3,4 şa'ban2,3 Rama'zan 7,8 Şevvāl Zilqade Zilhicce

6733/22a

4

ale Allahü Tealâ Fittevratı Ya Musa AzimülHikmeti FeinniLa ealeha fıalbi ümmeti ve innehü üridü⁵⁵

Kalellahü Teâlâ fiel İncil Azimül Ulemai ve euzü kadrumum fe inni faziletühüm Alâ cem'ı halebga masiva ennebiyyi⁵⁶

Bir gemide otuz âdem varmış. On beři İslam onbeşi kâfir. Sefine yürümemiş bunlar mücadele eylemişler gel sefineyi yakalım delelim bahre atalım der İslâm der kafiri atalım kafir der islamı atalım sonra içinden bir İslam tokuzda bir bahre atalım raži olursanız dir raži oldılar bunları bir yere dizdi evvel dört Müslim sonra beř kafir iki Müslim üç kafir bir Müslim iki kafir iki Müslim bir kafir bu tarikle evvelinden başlayub tokuz olunca ulfi işaretine gelür añı çıkarub onuñcudan biri saye müdevver şayesın çıkarılan kafirin hakkında bir deyü şayesın cümleden kafiri çıkar.

6733/17a

5

arın agrısı için on bir Āllaħussamed diye okunur şarımşak an büber duz derman için urşunu bir dirhem sıcak günde göz kırmızısı için ara Halile dört dirhem şab dört dirhem Zerdear beř dirhem gözde perde için Baar dört dirhem Nişadır bir dirhem balgãm için ara Halile yirmi dirhem Sarı Halile yirmi dirhem Sanemki yirmi dirhem öksürük için zerdear yirmi dirhem Hılcana yirmi dirhem nar abugu yirmi dirhem ciğerde perde için şab sūd İsal için dört dirhem eygir sütü dört dirhem şeker bere için iki ıyye sūd üç dirhem sab bere şiş beř dirhem zendear⁵⁷

6733/14a

⁵⁵ Allahü Teala Tevratı Musa(as) ma buyurdu ki Onlar istemedikçe ümmetin kalbine hiçbir şey verilmez.

⁵⁶ Allah incilde buyurdu ki Akimlerin büyüklerinden Allaha sığınırım.Onların fazileti nebiler hariç yaratılanlardan daha faziletlidir.

⁵⁷ Nesir parçasında bazı hastalıklara iyi geleceği düşünölen , ilaç tarifleri bulunmaktadır. İlaların kime hangi ölçüde verileceği yazıldı. Burada bazı isimler geçmektedir.

6

Bāb- 1 şarik ⁵⁸

Bir kimseniñ bir mikdar nesnesi seriğa olsa ilaç budur ki kırk bir dāne nohut alup her birinin üzerine bir kere “Veđduha” süresin okuyalar andan bir çömlek içine koyup ağızın suvayalar ki asla çıkmaya birisini açık yerde koyalar ol alan kimse şişe ye getirüp bakturup geriye bırağa ve yahut çatlaya mücerrebdendür Belgradlı Şeyh Efendi aqçesiñ çaldırdıqda böylece bulmuşdur.

6735/15a

7

Sene 1213 süerrel fakir Molla Ali laqābı meşhur

6735/24b

⁵⁸ Hırsızlık bahsi.

SONUÇ

Yapılan çalışma sonucu, üzerinde daha önce bir çalışma yapılmamış, dört cönk Latin alfabesine aktarılmıştır. Bu çalışma, neticesinde ulaşılan tespitler şunlardır:

1. Cönklerin yazarı, yazıldığı yer ve zaman hakkında cönklerde herhangi bir ifade bulunmamaktadır. Cönklerde bazı isimler geçmekle birlikte bunların cönkün yazarı olup olmadığı belli değildir. Ayrıca cönklerin ikisinde cönkün müellfi tarih atmıştır. Yazılan bu tarihlerden hareketle, cönklerin yazıldığı tarih hakkında tahmin yapılabilmektedir.
2. Cönklerde değişik yazı stilleri kullanılmıştır.(Rika, nesih) Ayrıca yazıların farklı tarzlarda olması, cönklerin değişik kişilerce yazıldığını göstermektedir.
3. Şiirlerin üstünde genellikle şairin adı ya da mahlası bulunmaktadır. Bazı şiirlerin üstünde “gazel, türkü, müfret” gibi ifadeler yazılıdır.
4. Bazı şiirler, müellifin hatasından ya da şairlerin mahlaslarını karıştırmasından dolayı başka şairlere ait gösterilebilmektedir.
5. Şiirler çoğunlukla “temmet” ya da Arapça “mim” harfi yazılarak bitirilmektedir.
6. Tekrar edilen mısralar “Eyzan” ifadesi ile gösterilmiştir.
7. Bazı şiirler aynı cönkte iki kez yazılabildiği gibi, aynı şiirin bölümleri değişik sayfalarda yazılı olabilmektedir.
8. Cönklerde yer alan şairler 14., 15., 16. 17.. ve 18. yüzyıla ait şairlerdir.

Çalışmanın, cönklerde yer alan şairler ile ilgili biyografik çalışma yapacak araştırmacılara, malzeme katkısı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bundan önce yazılı kaynaklarda yer almadığı tespit edilen, bazı şairler ve şiirler de bu çalışma ile halk edebiyatı araştırmacılarının istifadesine sunulmuştur.

Cönklerde bulunan şiirlerin dışındaki folklorik unsurlar, dualar, naat-ı şerifler ve diğer unsurlar, cönklerin yalnızca halk edebiyatı araştırmacılarının değil, halk bilimin bütün çalışma alanları için önemli bir kaynak olduğunu göstermektedir. Özellikle halk inançları konusunda çalışan araştırmacıların cönkleri, bu yönleriyle incelemeleri gerekmektedir.

Çalışma sonucunda, daha önce herhangi bir yazılı kaynakta yer almayan, Âşık Salih, Günahkâr, Vafir Niyaz, Kul Çavuş, Halife, Müfti, Nadi, Seyyid Dede, Sufuti, Teberi ve Yahya adlı şairler ve bu şairlere ait şiirler, ilim âlemine kazandırılmıştır.

Çalışma, bilinen şairlerin, bilinen şiirleri üzerinde edisyon kritik yapma imkânını araştırmacılara sağlamıştır. Bilinen şairlerin, bilinmeyen şiirleri de çalışma sonucunda ortaya çıkarılmış bulunmaktadır.

Cönkleri oluştururken, cönk yazarlarının şiir gelenekleri konusunda herhangi bir ayırım yapmadıkları da ulaşılan bir diğer tespittir. Cönklerde, dinî- tasavvufî geleneğe ait bir şiirden sonra, üstünde “türkü” yazan anonim şiir geleneğine ait bir şiir gelebilmektedir. Klasik edebiyat şairine ait bir şiirden hemen sonra, bir **âşık**'ın şiirine cönklerde, rastlamak mümkündür.

Bu bağlamda cönkler yalnızca halk edebiyatı araştırmacılarını için değil, klasik edebiyat araştırmaları için de önemli bir kaynaktır. Klasik şairlere ait, cönklerde yazılı şiirler, halktan kimselerin bu geleneğe bakışını yansıtmaları bakımından da önemlidir.

KAYNAKÇA

1. ARSLANOĞLU, İbrahim (1984),Pir Sultan Abdallar, İstanbul.
2. ARTUN, Erman(2001), Aşık Tarzı Halk Edebiyatı, Akçağ Yay.
3. ARTUN, Erman(2002), Dini- Tasavvufi Halk Edebiyatı, Ankara.
4. BANARLI, Nihat Sami(1987), Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, MEB Yay., İst.
5. Büyük Türk Klasikleri, (1987), Ötüken Yay.,c.3,c.4,c.6,c.7,
6. CUNBUR, Müjgan(1974), Folklor Araştırmalarında Cönklerin Yeri, Uluslar arası Türk Folklor Semineri Bildirileri, Ankara.
7. CUNBUR, Müjgan(1985), Karacaoğlan, Kültür Bak. Yay. , Ankara.
8. DEVELLİOĞLU, Ferit(1984), Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Sözlük.
9. DİLÇİN, Cem(2000), Türk Şiir Bilgisi, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
10. DOĞAN, Ahmet(2000), Kuddusi Divanı, Akçağ Yayınları.
11. ELÇİN, Şükrü(2001), Türk Halk Edebiyatına Giriş, Ankara.
12. ELÇİN, Şükrü(1987),Âşık Ömer, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
13. ERGUN, Sadettin Nüzhet(1937), Halk Edebiyatı Antolojisi, İstanbul.
14. GÖLPINARLI, Abdulkaki(1975),Yunus Emre; Hayatı, Sanatı, Şiirleri, İstanbul.
15. GÖKYAY, Orhan Şaik(1984), Cönkler Üzerine, Folklor- Etnografya Araştırmaları, İstanbul.
16. GÜNEŞ, Mustafa(1999), Eşrefoğlu Rumi, Hayatı, Eserleri ve Divanı'ndan Seçmeler, Kültür Bak. Yay.
17. HALICI, Feyzi(1982), Âşık Şem'i Hayatı ve Şiirleri, Kültür Bakanlığı Yay.
18. GÖKYAY, Orhan(1991), Türk Diyanet Vakfı, İslam Ansiklopedisi, c.8,
19. KARAHAN, Abdulkadir(1991), Âşık Edebiyatı, Türkiye Diyanet Vakfı, İslâm Ansiklopedisi, c.3, İstanbul
20. KAYA, Doğan(2000), Âşık Edebiyatı Araştırmaları, Kitapevi Yay. , İstanbul.
21. KAYA, Doğan, Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü, Akçağ Yay., 2007
22. SARI, Mehmet(2007), Askeri Muhammed Divanı'nın Tenkitli Metni, AKÜ Yay.
23. KÖPRÜLÜ, Fuad(2004), Türk Saz Şairleri, C. 1-5, Akçağ Yayınları, Ankara.
24. ÖZMEN, İsmail(1995), Alevi- Bektaşî Şiirleri Antolojisi, Kültür Bakanlığı Yay., c.3, c.4
25. ÖZTELLİ, Cahit(1984),Yunus Emre, Özgür Yay., İstanbul.
26. ÖZTELLİ, Cahit(2001), Pir Sultan Abdal, Özgür Yay. , İstanbul

27. UZ, M.Ali(1993), Baha Veled'den Günümüze Konya Âlimleri ve Velileri, Konya.
28. ÜLKÜTAŞIR, M. Şakir(1967), Halk Edebiyatı Araştırmalarında Cönklerin Yeri, Türk Kültürü.
29. TENİK, Ali(2007), Ahmed Kuddusi ve Tasavvuf Düşüncesi, Ank. Üni. , Doktora Tezi.
30. TERZİBAŞI, Ata(1988), Kerkük Şairleri, c.3, Bağdat.

DİZİN

- Abdal Musa: 34, 152, 204
Ab-ı Hayat: 74, 230
Âdem(Hz.): 55, 62, 177, 190,231
Ahmet: 36
Ali : 79, 92, 98, 124, 136, 195, 198, 222
Ali el Murtaza: 41
Askeri : 7, 8, 92, 95
Aşk şerbeti: 119
Ayşe: 41
Ayasofya: 46
Ateş-i aşk: 132
Arş- ı Ala: 150
Ateş-i Suzan: 127
Azrail : 74, 104
Bağdad: 149
Bad- ı Sabah: 185
Beğ Dağı: 157
Beytullah: 178
Burak: 158
Burc-u Bala :135
Bülbül: 231, 242
Cafer-i Sadık: 178, 182
Cebrail: 171
Cennet: 36, 41, 42, 45, 48, 55, 67, 74, 83, 85, 107, 108, 120, 126, 172, 186, 206, 216
Cehennem: 27, 107, 108, 120, 202
Dar- ı dünya: 170
Dar- Dibende: 158
Dar- ı Fena: 149
Deccal: 62, 182
Dergâh: 104
Dildar: 97
Durna: 149, 157

Düldül:82, 109, 155, 156, 184, 186, 188
Ebu Bekir: 229, 237
Elestü: 115
Elif Tacı: 83
Enel Hak: 144, 196
Ezazil: 231
Eyüb(Hz.): 173, 180
Fatıma:127,227
Fatımatü'z Zehra: 41, 111
Ferhad: 190
Feriştah: 55
Gılman: 67
Gülbank: 148
Gülistan: 23, 30, 44, 152, 230
Hacı Bekdaş-ı Veli: 78, 82, 185, 186
Hayber: 109, 183
Hatice: 41
Haydar-ı Kerrar: 41
Halil: 231
Hasan:76, 78, 109, 111. 117, 162, 163, 179, 186, 197
Havva: 231
Hercail: 176
Hu: 89, 93
Huzur-ı Mahşer: 155
Horasan:18, 74
Hüseyin: 76, 78, 188, 197, 210, 211, 221
Hicaz: 46
Hızır: 133
İbrahim: 190
İmam Bakır: 76, 117, 179
İncil: 109, 120
İslambol: 46
İsmail:190, 231

İsa: 63, 80, 133, 231
Kâbe:41, 169, 196
Kaf: 190
Kalü Bela: 73, 115, 117, 179
Kanber: 179
Kırklar makamı: 175
Kuran: 120, 133, 138
Kenan: 120, 133
Kerbela: 76, 155, 186, 188, 206, 210
Kevser: 126, 133, 148
Leyla: 42, 73, 108
Leyl-i Miraç: 140
Mansur:70, 190, 196
Mağrib: 83
Mehdi: 63, 118
Mikail: 155
Nemrud: 191
Nevruz: 64
Lokman: 34, 101, 123, 230
Mecnun: 42, 43, 73, 108, 190
Mesel-i Yusuf: 86
Masiva: 67, 85
Masivallah:85, 95
Medine: 41, 150
Mehdi: 63, 79, 118, 150
Melek:23, 24, 35, 49, 127, 129, 153, 155,180, 188, 197, 230
Meryem: 133, 164, 231
Meyhane: 136
Mihman: 113, 168
Muhammed: 82,108, 111, 155, 183, 206, 207
Muhammed Bakır:179
Musa: 70, 76, 78, 83, 117, 120, 180, 204, 251
Münkir: 90

Mürşid: 119
Naki: 76
Nemrud: 192, 230
Nesimi:132
Osman:41
On İki İmam: 179
Ömer:41
Pervane: 97, 193, 195
Ruh'ul Hayat: 144
Sahra-yı Evham: 86
Sedr-i Tuba: 133
Selman:55
Seyyid Battal: 82
Sırat-ı Müstakim: 140
Sofi: 154, 172
Şeytan: 21, 34, 53, 61, 86, 260
Şakk-ı Kamer: 230
Şems-i kamer: 185
Şeriat: 113, 140
Şirin: 190
Uçmak: 149
Veysel Karani: 150
Yakup: 120, 190
Taki: 76, 79
Tamu: 85, 230
Tarik-i Hak: 140
Tenri: 106
Tevrat: 120
Tuba:55, 185
Turab: 154
Türk: 213, 214, 232
Veli: 103
Yemen: 150, 214

Yıldız Dağı: 151

Yusuf: 82, 86, 120, 190, 231

Zahid: 90, 138, 195

Zemzem: 55

Zeynel(Zeynel Abidin): 76, 78, 117, 162, 176

Zülfikar: 186

Züleyha: 231

ÖZGEÇMİŞ

1979 yılında Samsun'da dünyaya geldi. İlk, orta ve lise eğitimi Samsun'da tamamladı. 1996 yılında yapılan üniversite sınavında Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü kazandı. 2000 yılı Bahar yarıyılında bu bölümden mezun oldu. Aynı yıl Manisa ili Demirci ilçesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak göreve başladı. 2004 yılında zorunlu hizmetini tamamlamak için Kırıkkale iline atandı. 2006 yılında ise eş durumu nedeniyle Tokat iline atandı. Halen Tokat Merkez Anadolu Öğretmen Lisesi'nde görevini sürdürmektedir. Bayan Derya Akça ile evlidir.